

วารสาร พุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา (Online)

Dhammadhara Journal of Buddhist Ideology for Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (9) เดือน กันยายน-ธันวาคม พ.ศ. 2568

ISSN 2985-007X (Online)

วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา (Online)
Dhammadhara Journal of
Buddhist Ideology for Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (9) กันยายน-ธันวาคม 2568

ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา DCI

ISSN 2985-007X (Online)

วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา (Online)

Dhammadhara Journal of Buddhist Ideology for Development

ลิขสิทธิ์ มูลนิธิสถาบันธรรมชัย
จัดทำโดย ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา DCI

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิชาการให้กับคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจ เปิดรับบทความในสาขาที่เกี่ยวข้อง ด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ การบริหารการศึกษา การบริหารจัดการ เชิงพุทธ พุทธจิตวิทยา รัฐประศาสนศาสตร์ รวมทั้งสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้าน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ประเภทบทความที่รับพิจารณาการตีพิมพ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความแปลภาษาต่างประเทศ

กำหนดการออกเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

ดูรายละเอียดเพิ่มเติม

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/djbid>

กรรมการที่ปรึกษา

พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ (สมชาย ฐานวุฑฺโฒ), พ.บ., ดร. ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI	
พระปัญญาวชิรบัณฑิต (สมบุญ วุฑฺฒิกโร), รศ. ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ ศิริวรรณ	Charisma University, TC
รองศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.อำนาจ บัวศิริ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ดร.ภทิตา แรงทน	หัวหน้าศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ DCI
----------------	---------------------------------

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาธัญสันต์ กิตติสาโร, ดร.	ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI
-------------------------------	--------------------------

กองบรรณาธิการ

พระมหาวุฒิชัย วุฑฺฒิชโย, ดร. ป.ธ. 9	ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI
ศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.ฉลองเดช คูพานุมตา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุณรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารมี อริยะเลิศเมตตา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer review)

พระมหาดวงเด่น จิตถาโณ (ตุนิน), ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาอภิชาติ มาณสุโก, ดร.	ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI
พระมหาพงศ์ศักดิ์ จานियो, ดร.	อาจารย์ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยศรีวิโคช ประเทศญี่ปุ่น
ศาสตราจารย์ ดร.ฉลองเดช คูพานุมตา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.อำนาจ บัวศิริ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ศุภราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.सान มัทธนาตุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน	มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุณรา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมควร นิยมวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เผด็จ จงสกุลศิริ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติเมธี หงษา
 ดร.กรรณิการ์ ขาวเงิน
 ดร.อุดม จันทิมา
 ดร.สุรัชย์ พุดชู
 ดร.สมเกียรติ แก้วเกาะสะบ้า
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสิฐ าคิดคำสวน
 ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร
 ดร.ชรินทร์ จิตตสุโก
 ดร.สมศักดิ์ อัมพวิสิทธิ์โสภา
 พญ.ดร.เจนจิรา แวงวรรณ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 มหาวิทยาลัยนครพนม
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 โรงเรียนวัดยางซ้าย
 โรงเรียนวัดไพร่ฟ้า
 ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI

การตรวจสอบคุณภาพของบทความ

- บทความทุกบทความ ต้องผ่านการตรวจและประเมินจากกองบรรณาธิการ
- บทความทุกบทความ ได้รับการตรวจและประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิตั้งน้อย 2 ท่าน
- บทความทุกบทความ ได้รับการตรวจและประเมินแบบปกปิดรายชื่อ (Double Blinded)
- บทความต้องไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นหรือกำลังอยู่ในระหว่างการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ยกเว้นบทความแปลภาษาต่างประเทศที่ผู้เขียนและสำนักพิมพ์ยินยอมให้แปลเป็นภาษาไทย
- บทความต้องไม่มีการคัดลอกมาจากผลงานของบุคคลอื่น

ฝ่ายศิลปกรรมและระบบออนไลน์

พระมหาธัญสันต์ กิตติสาโร, ดร.

ฝ่ายกราฟฟิคดีไซน์

สายสิริ แสงพยับ

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

ดร.พิชญนันต์ พงษ์ไพบูลย์

ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

ผู้เขียนต้องปรับรูปแบบ และการอ้างอิงตามที่วารสารกำหนดก่อนส่งเข้าระบบ Submission ทั้งนี้วารสารกำหนดหลักเกณฑ์การอ้างอิงโดยอาศัย Chicago เวอร์ชัน 17 และอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote)

- ชื่อบทความเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- บทความมีความยาวรวมทั้งหมดไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ A4
- บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 300 คำ (18 บรรทัด)
- พิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้อักษร TH Sarabun ขนาด 16 และกั้นขอบด้านละ 2.54 ซม.
- ตัวเลข ใช้เลขอารบิก ตลอดทั้งบทความ
- รูปแบบการอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามเกณฑ์ที่วารสารกำหนด รายละเอียดดูที่ <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/djbid/issue/view/53/371> หรือที่ภาคผนวกของวารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษาเล่มล่าสุด <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/djbid/issue/archive>
- พิมพ์ข้อมูล สังกัดของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมอีเมลและเบอร์ติดต่อท้ายบทความ
- ส่งบทความในระบบออนไลน์ Submission โดยลงทะเบียนได้ที่ <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/djbid>
- เมื่อส่งบทความแล้วให้เพิ่มเพื่อน Line OA กับทางวารสารแล้วแจ้งชื่อผู้เขียนและชื่อบทความเข้ามา เพื่อเป็นช่องทางสำหรับการติดต่อประสานงานต่อไป

สถานที่ติดต่อ

ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI

แผนกศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ ฝ่ายงานวารสารวิชาการ DJBID

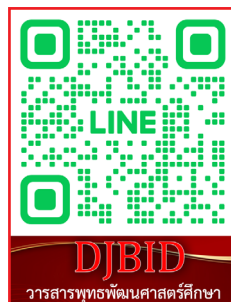
เลขที่ 75 หมู่ที่ 1 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13250

โทรศัพท์: 08-2487-1795, 09-5665-5355

อีเมล: djbid.adm@gmail.com

Line OA: @139apnyx

บทบรรณาธิการ

ในโอกาสแรกนี้ทางวารสารฯ มีขานำยินดีกับท่านอธิการบดีแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ และขอแสดงความยินดีกับท่านอาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอมเดช คุณานูมาต กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ดำรงตำแหน่ง **ศาสตราจารย์** สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 โดยมีประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2568

วารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา ฉบับรวมที่ 9 ประจำเดือนกันยายน-ธันวาคม พ.ศ. 2568 ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 8 บทความ มีเนื้อหาครอบคลุมหลากหลายมิติ แต่ละเรื่องมีมุมมองและประเด็นสำคัญที่สะท้อนภาพรวมของความเคลื่อนไหวทางวิชาการในมิติของสังคมร่วมสมัยควบคู่กับหลักคิดเชิงพุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน อันสะท้อนถึงความพยายามของนักวิจัยในการบูรณาการความรู้เชิงวิชาการกับบริบทของสังคมและการศึกษาในปัจจุบัน

บทความแรก **“อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะใน TikTok ช่อง ‘ข้อคิดดี ๆ กับ พลตรีเนตรศรี’”** โดย ผศ. ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุลและคณะ ศึกษาการนำเสนอธรรมะผ่านอุปลักษณะในสื่อออนไลน์ โดยวิเคราะห์คลิปคำกลอน 127 คลิป งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการใช้ 11 มิติอุปลักษณะ เช่น ธรรมะคือการปลดพันนาการ การปกครอง และการทำสงคราม สะท้อนบทบาทของอุปลักษณะในการเชื่อมโยงหลักธรรมกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้สารธรรมะที่เป็นนามธรรมเข้าถึงผู้รับสารได้ง่ายขึ้น และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้ชม

บทความที่ 2 **“ทัศนคติและการรับรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย”** โดย นายพุฒิพงษ์ แนนขุนทดและคณะ พบว่า นิสิตมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางต่อการทุจริต และรับรู้ถึงปัญหาคอร์รัปชันในระดับสูง โดยเฉพาะความยากลำบากในการแจ้งเบาะแสการทุจริต เสนอแนวทางการบูรณาการเนื้อหาการศึกษาเกี่ยวกับคอร์รัปชันในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความตระหนักและพัฒนาคุณธรรมทางสังคมของนิสิต เป็นการสะท้อนถึงการตระหนักรู้ของเยาวชนระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชัน สร้างค่านิยมสุจริตในสถาบันการศึกษา อันเป็นรากฐานในการพัฒนาประชาชนที่มีคุณธรรมในอนาคต

บทความที่ 3 “การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ” โดย นางสาววิลาสินี รื่นพานิชและคณะ ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งมีความสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการดูแลกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบการบริหารบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

บทความที่ 4 “การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้” โดย นางสาวรัชชา แสนชูปาและคณะ พบว่า ภาพรวมของการบริหารตามวงจรคุณภาพอยู่ในระดับสูง เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพภายใน โดยเน้นกระบวนการบริหารและการจัดการที่สอดคล้องตามวงจรคุณภาพ รวมทั้งเสนอแนวทางสำคัญที่สถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

บทความที่ 5 “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้” โดย นางสาวมลิณภรณ์ เขียวสวางและคณะ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะหลักของครูอยู่ในระดับสูง โดยด้านความยืดหยุ่นและการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด การวิเคราะห์เชิงสถิติชี้ว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์สามารถทำนายสมรรถนะหลักของครูได้ร้อยละ 39.70 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์สูงสุด

บทความที่ 6 “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา” โดย นางสาวนุชนารถ คงมณีและคณะ ศึกษาปัจจัยด้านความร่วมมือและเศรษฐกิจชุมชนต่อความเข้มแข็งของชุมชน 359 คน พบว่า การตกลงยอมรับ การดำเนินการ การประเมิน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ โดยนำเสนอให้ส่งเสริมกระบวนการทำงานในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ

บทความที่ 7 “บทบาทของสัมมาสติในการลดผลกระทบทางจิตใจจากพฤติกรรมอวดรวยในสังคมบริโภคนิยม” โดย นางสาววรณัญญา สิริโพธิธนากุล พบว่า สัมมาสติช่วยให้บุคคลตระหนักรู้ความคิด ความรู้สึก และแรงกระตุ้นภายใน ได้อย่างเป็นกลาง การบำเพ็ญสมาธิอย่างต่อเนื่องสามารถเป็นกลไกเชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมภูมิคุ้มกันทางใจท่ามกลางวัฒนธรรมบริโภคนิยม การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมผู้คนให้กลับมาสู่ความพอดีและความหมายที่แท้จริงในชีวิต

บทความสุดท้าย “พลิกโฉมการดูแลด้วยนวัตกรรม: เครื่องช่วยเหลือเพื่อเสริมพลังผู้ดูแลและยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการ” โดย พระมหาศรีพยัคฆ์ สิริวิญญู, ดร.และคณะ ได้ศึกษาการใช้นวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือในการดูแลผู้พิการ โดยเฉพาะ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้พิการติดเตียง พร้อมทั้งประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อดูแลสุขภาพจิตของผู้พิการและผู้ดูแลให้มีความเข้มแข็งและมีสติในการเผชิญความทุกข์ทางกาย ได้นำเสนอว่า การผสมผสานหลักพุทธธรรมกับนวัตกรรมเพื่อการดูแล สามารถสนับสนุนการดูแลแบบองค์รวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยยกระดับสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความเท่าเทียมทางสังคม เรียกว่า การดูแลผู้พิการแบบเสริมพลังเพื่อการดูแลที่ยั่งยืน

คณะทำงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความในฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และการพัฒนาวิชาการในสาขาต่าง ๆ ตลอดจนเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแรงบันดาลใจแก่ผู้อ่านทุกท่าน ขอขอบคุณคณะผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินบทความ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ร่วมกันทำให้การเผยแพร่วารสารฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

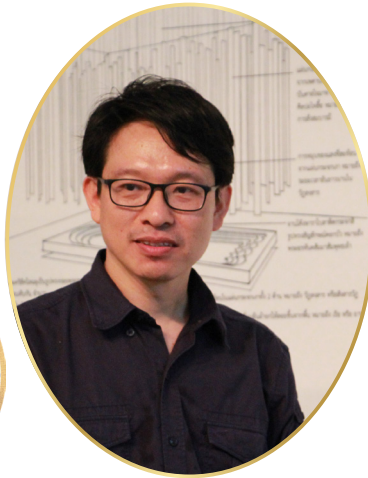
(ดร.ภัทธิดา แรงทน)

บรรณาธิการ

5 ธันวาคม 2568

วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI ขอแสดงความยินดีกับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลองเดช คุณานูมาต

กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสารฯ

ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้ดำรงตำแหน่ง

ศาสตราจารย์

สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะวิจิตรศิลป์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตั้งแต่วันที่ 30 กรกฎาคม 2563

โดยมีประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ 2 ธันวาคม 2568

สารบัญ

บทความวิจัย

อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” ผศ. ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล, จุฑารัตน์ อ่อนสุวรรณ, สุรียา ทองคำ	1
---	---

ทัศนคติและการรับรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

พุดพิงษ์ แนนขุนทด, กุลวดี แสงจันทร์, ผศ. ดร.วรวิมล จำลองนาคน	23
--	----

การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิลาสินี รื่นพานิช, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, รศ. ดร.วิเชียร อินทรสมพันธ์	43
--	----

การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

การประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการ

สถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

วรัชยา แสนชูปา, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, รศ. ดร.วิเชียร อินทรสมพันธ์	70
--	----

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู

ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

มิลินภรณ์ เขียวสว่าง, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, รศ. ดร.วิเชียร อินทรสมพันธ์	90
--	----

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนตำบลเกาะยอ

อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

นุชนารถ คงมณี, จิรวัดณ์ เพ็ชรภาค, ดร.วิศรุตฯ ทองแกมแก้ว	110
---	-----

บทความวิชาการ

บทบาทของสัมมาสติในการลดผลกระทบทางจิตใจ

จากพฤติกรรมอวดรวยในสังคมบริโภคนิยม

วรัญญา สิริโพธิธนากุล 129

พลิกโฉมการดูแลด้วยนวัตกรรม: เครื่องช่วยเหลือเพื่อเสริมพลังผู้ดูแล

และยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการ

พระมหาศรีพยัคฆ์ สิริวิญญู, ดร., ดร.ธนวิษฐ์ กิจเดช, พระรัตนมณี, ผศ. ดร. 153

ภาคผนวก

หลักเกณฑ์การอ้างอิง วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา (DJBID) 178

ดัชนีบทความ วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา (DJBID) 204

อุปลักษณเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์”

Metaphors of Dhamma in the “Pontreenares” TikTok Channel

ผศ. ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล

Asst. Prof. Dr.Rungrat thongsakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, Phuket Rajabhat University

Email: rungrat.t@pkru.ac.th

จุฑารัตน์ อ่อนสุวรรณ

Jutharat Onsuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, Phuket Rajabhat University

Email: jutharat100346@gmail.com

สุรียา ทองคำ

Suriya Thongkham

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, Phuket Rajabhat University

Email: rayasrisuriyagunung@gmail.com

ตอบรับบทความ (Received) : 16 กรกฎาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 สิงหาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 19 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” เก็บรวบรวมข้อมูลใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” ที่เผยแพร่ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม 2565 – 21 พฤศจิกายน 2567 จำนวน 1,310 คลิป โดยเลือกแบบเจาะจงเฉพาะคลิปคำกลอนที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน มียอดวิว จำนวน 10,000 ครั้งขึ้นไป จำนวน 127 คลิป 189 คำกลอน และนำข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะตามประเด็นที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาพบว่า การใช้อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ 11 มโนอุปลักษณะ ตามลำดับที่พบ ได้แก่ 1. ธรรมะ คือ การปลดพันธุนาการ พบ 108 คำกลอน 2. ธรรมะ คือ การปกครอง พบ 29 คำกลอน 3. ธรรมะ คือ การทำสงคราม พบ 13 คำกลอน 4. ธรรมะ คือ การรักษาโรค พบ 9 คำกลอน 5. ธรรมะ คือ การดับความร้อน พบ 7 คำกลอน 6. ธรรมะ คือ การทำความสะอาด พบ 7 คำกลอน 7. ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร พบ 6 คำกลอน 8. ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด พบ 5 คำกลอน 9. ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม พบ 3 คำกลอน 10. ธรรมะ คือ การทำบุญ พบ 1 คำกลอน 11. ธรรมะ คือ การทำงาน พบ 1 คำกลอน ข้อมูลทั้ง 189 คำกลอน เป็นการสอนคุณธรรม และจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาที่มีความหมายโดยนัย ผู้รับสารจึงต้องตีความเพื่อให้เข้าใจสาร การใช้อุปลักษณะจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยอธิบายธรรมะที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจง่ายขึ้น

คำสำคัญ: อุปลักษณะ ธรรมะ คำกลอน TikTok พลตรีนเรศร์

Abstract

This research aimed to study metaphors related to Dhamma in the “Pontreenares” TikTok channel. Data were collected from all clips published on this channel between August 5, 2022 to November 21, 2024, totaling 1,310 clips. The study purposively selected only those clips that featured poetic verses presenting content related to Buddhist teachings and had received more than 10,000 views, resulting in 127 clips and 189 poems. All collected data were analyzed for metaphors related to Dhamma according to the specified issues.

The results of the study found that the use of metaphors related to Dhamma comprised 11 conceptual metaphors, listed in order of frequency as follows: 1. Dhamma as liberation, found in 108 poems; 2. Dhamma as governance, found in 29 poems; 3. Dhamma as warfare, found in 13 poems; 4. Dhamma as healing, found in 9 poems; 5. Dhamma as cooling or extinguishing temper, found in 7 poems; 6. Dhamma as cleaning, found in 7 poems; 7. Dhamma as eating, found in 6 poems; 8. Dhamma as dispelling darkness, found in 5 poems; 9. Dhamma as agriculture, found in 3 poems; 10. Dhamma as merit-making, found in 1 poem; 11. Dhamma as work, found in 1 poem. All 189 poems served as teachings on morality and ethics according to Buddhist principles, with meanings that were implicit. Thus, the audiences were required to interpret the messages in order to understand them. The use of metaphors was therefore one method that helped explain abstract Dhamma in a way that was easier to understand.

Keywords: Metaphor, Dhamma, Poem, TikTok, Pontreenares

1. บทนำ

การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ช่วยให้การสื่อสารสะดวกและรวดเร็วขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลทั้งด้านบวก และลบ เช่น กระตุ้นพฤติกรรมเลียนแบบจากเนื้อหารุนแรง หรือล่อแหลม แต่หากใช้อย่างสร้างสรรค์ก็สามารถให้ความรู้ หลักธรรม และแนวคิด ที่เป็นประโยชน์นำไปสู่การพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอธรรมมีลักษณะเป็นนามธรรม เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวความคิด ความเชื่อ คนส่วนใหญ่จึงเข้าถึง และเข้าใจได้ยาก โดยเฉพาะการใช้คำศัพท์ ภาษาบาลี สิริมา เชียงขาวไว¹ กล่าวว่า คำศัพท์ทางพุทธศาสนาส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลี คนทั่วไปอาจไม่เข้าใจความหมายที่ถูกต้อง และมองว่าพระสงฆ์เท่านั้นที่เป็นผู้เผยแผ่ธรรมะที่ถูกต้อง ซึ่งการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันสามารถกระทำได้หลายวิธี โดยเฉพาะการนำเสนอธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้คนเข้าใจปัญหา และหลุดพ้นจากความทุกข์ ดังเช่น พลตรีเนเรศ จิตรักษ์ แม้ไม่ใช่พระสงฆ์ แต่เป็นบุคคลหนึ่งที่สอนธรรมะผ่าน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศ”² โดยใช้คำกลอน และเรื่องเล่าเกี่ยวกับหลักธรรมที่มีคติสอนใจ ด้วยวิธีการที่ทำให้ผู้ฟังสนใจใคร่รู้ และติดตามฟังอย่างต่อเนื่อง คำกลอนของท่านมีการใช้ “อุปลักษณ์” เพื่อทำให้ธรรมะที่เป็นนามธรรมเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ปิยภรณ์ อบแพทย³ กล่าวถึง “อุปลักษณ์ (Metaphor)” ตามแนวคิดด้าน ภาษาศาสตร์ปริวรรต (Cognitive Semantics) หมายถึง การทำความเข้าใจ และรับรู้ของสิ่งหนึ่งโดยใช้รูปภาษาซึ่งอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าอุปลักษณ์คือการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองสิ่ง โดยทั้งสองสิ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มทางความหมายที่ต่างกัน เรียกสิ่งเปรียบว่า “วงความหมายต้นทาง (Source domain)”

-
1. สิริมา เชียงขาวไว, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, *ปริญญาอักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556), 1–2.
 2. เนเรศ จิตรักษ์, *ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศ*, ออนไลน์, https://www.tiktok.com/@pontreenares?t=8rzqihZhiS&_r=1. [27 พฤศจิกายน 2567].
 3. ปิยภรณ์ อบแพทย, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”, *วิทยานพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), 1.

หรือ “แบบเปรียบ (Vehicle)” และเรียกสิ่งที่ถูกเปรียบว่า “วงความหมายปลายทาง (Target domain)” หรือ “สิ่งที่ถูกเปรียบ (Tenor)”

การใช้อุปลักษณะอธิบายธรรมะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะธรรมะมักเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่เป็นนามธรรมจึงเข้าใจได้ยาก เช่น การปฏิบัติธรรมหรือแนวคิดเกี่ยวกับทุกข์และสุข การใช้อุปลักษณะช่วยให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายขึ้น โดยนำเอาสิ่งที่ป็นรูปธรรมมาสื่อความหมาย เช่น การเปรียบเทียบ การฝึกจิตใจกับการขัดเลาหิน หรือการใช้ภาพดอกบัวที่โผล่จากโคลน เพื่อสื่อว่าแม้ชีวิตต้องเผชิญกับความยากลำบาก สามารถหลุดพ้นได้ด้วยการปฏิบัติธรรม การใช้อุปลักษณะจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนเข้าใจธรรมะได้ลึกซึ้งขึ้น และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ง่ายขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความน่าสนใจในการศึกษา อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับ พลตรีเนเรศร์” เพื่อทำให้ทราบและเข้าใจถึงอุปลักษณะที่เกี่ยวกับธรรมะของ พลตรีเนเรศร์ จิตรักษ์ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” อันเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจว่าถ้อยคำอุปลักษณะที่ท่านนำเสนอ นั้น สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมะอย่างไร รวมทั้งทำให้เข้าใจบริบทการใช้ภาษาในการนำเสนอธรรมะ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์”

3. ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธรรมะเป็นหลักธรรมที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต ดังแนวคิดธรรมะของ พระทองพจน์ ธีธมฺโม (พรมราช), ธิติวุฒิ หนัณมี และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ⁴ กล่าวถึงการดำเนินชีวิตประจำวันว่าย่อมมีโอกาสมพบกับสิ่งที่ชอบ และไม่ชอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการอยู่ในสังคมที่มีผู้คนจำนวนมาก ย่อมเกิดปัญหาที่แตกต่างกันไปตามสภาพความคิดที่แตกต่างกัน การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ จึงเป็นสิ่งจำเป็น

4. พระทองพจน์ ธีธมฺโม (พรมราช) และคณะ, “หลักสัปปุริสธรรมกับการไขวิกฤติปัญหาสังคม”, *วารสารสมาคมศิษย์เก่า*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561), 52.

การศึกษารัชนีผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ธรรมะโดยใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของ Lakoff & Johnson (1980) ซึ่งอ้างถึงในการศึกษาของสิริมา เชียงเขาวัว⁵ เรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมะของท่านพุทธทาส 2. เพื่อศึกษาหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ธรรมะของท่านพุทธทาส 3. เพื่อศึกษาที่มาของมโนอุปลักษณ์ธรรมะของท่านพุทธทาส ผลการศึกษาดำเนินการอุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะพบว่า สะท้อนมโนอุปลักษณ์ธรรมะ 10 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ 1. ธรรมะ คือ การดับความร้อน 2. ธรรมะ คือ การปกครอง 3. ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร 4. ธรรมะ คือ การทำสงคราม 5. ธรรมะ คือ การปลดพันธนาการ 6. ธรรมะ คือ การรักษาโรค 7. ธรรมะ คือ การเดินทาง 8. ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม 9. ธรรมะ คือ การทำความสะอาด และ 10. ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด มโนอุปลักษณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับธรรมะของท่านพุทธทาสว่า ธรรมะคือหน้าที่ของชีวิต เราจึงต้องเข้าใจและตระหนักรู้ในธรรม รวมถึงเลือกหัวข้อธรรมซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือแก้ไขปัญหามาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นไปอย่างราบรื่นปราศจากปัญหา การศึกษาของปิยภรณ์ อบแพทย⁶ ศึกษาเรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ 2. เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ ผลการศึกษาพบว่า มุ่งวิเคราะห์อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะสะท้อนมโนอุปลักษณ์ ข้อมูลผลงานของพระธรรมาจารย์ 6 ท่าน ท่านละ 10 เล่ม รวมทั้งสิ้น 60 เล่ม ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะสะท้อนมโนอุปลักษณ์หลากหลาย เช่น (ชีวิต คือ การเดินทาง) (ชีวิต คือ การเรียนรู้) และ (ชีวิต คือ สิ่งมีค่า) เป็นต้น

5. สิริมา เชียงเขาวัว, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, *ปรัชญญาอักษรศาสตร์ดุสิต*, 1-2.

6. ปิยภรณ์ อบแพทย, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”, *วิทยานพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*, 1.

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เก็บข้อมูลจากคลิปช่อง TikTok “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” โพสต์ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม 2565 - 21 พฤศจิกายน 2567 จำนวน 1,310 คลิป คัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคำกลอนนำเสนอหลักธรรมะ และมียอดวิว 10,000 ครั้งขึ้นไป โดยไม่พิจารณายอดแชร์และยอดไลก์ ในกรณีที่พบคลิปซ้ำจะเลือกเฉพาะคลิปที่โพสต์ครั้งแรก เก็บข้อมูล ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2567 จำนวน 127 คลิป 189 คำกลอน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลจากการถอดเสียงคลิปจาก Tik Tok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” ซึ่งปรากฏเนื้อหาคำกลอน ชื่อตอน วันที่เผยแพร่ รวมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะของธรรมะที่พบ โดยนำแนวคิดการวิเคราะห์อุปลักษณะเชิงมนิทัศน์ของ (Lakoff & Johnson, 1980) อ้างถึงใน สิริมา เชียงเซา⁷ เรื่องอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ จากนั้นจึงจัดกลุ่มถ้อยคำอุปลักษณะเป็นมนิทัศน์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แสดงความเชื่อมโยงมนิทัศน์ด้วยแผนผังภาพ รวมทั้งคิดเป็นร้อยละ

4.4 การเขียนรายงานผลการวิจัย

เขียนรายงานผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

4.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

4.5.1 **ธรรมะ** หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าตามหลักพระพุทธศาสนา คำสอนให้มนุษย์ประพฤติดี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นธรรมะที่ปรากฏอยู่ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” ประกอบด้วย

7. สิริมา เชียงเซา, “อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, *ปริณิญาอักษร ศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, 1-2.

4.5.1.1 การดับความร้อน หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สิ่งที่ร้อนอยู่ในใจซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ปรารถนากลายเป็นความสงบ ความสันติ

4.5.1.2 การปกครอง หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยควบคุมกิเลสความต้องการของมนุษย์ไม่ให้มีอำนาจอยู่เหนืออารมณ์ ความรู้สึก

4.5.1.3 การรับประทานอาหาร หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์อิ่มท้อง มนุษย์ต้องพึงพาธรรมะเข้ามาช่วยคัดกรองอาหาร และขจัดอุปสรรคในการรับประทานอาหาร

4.5.1.4 การทำสงคราม หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการต่อสู้กับกิเลสที่เข้ามาครอบงำจิตใจ จึงต้องกำจัดกิเลสนั้นออกไป

4.5.1.5 การปลดพันธนาการ หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการปลดปล่อยสิ่งที่ห่อหุ้มจิตใจของมนุษย์ มนุษย์จึงต้องรู้จักปล่อยวางเพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์

4.5.1.6 การรักษาโรค หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการดูแลสุขภาพเจ็บป่วยทางกาย และใจ ซึ่งอาจทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิต หรือตายทั้งเป็น

4.5.1.7 การทำเกษตรกรรม หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมคุณภาพของผลผลิตเปรียบเสมือนเทคนิควิธีการจัดการด้านการเกษตร

4.5.1.8 การทำความสะอาด หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยชำระล้างสิ่งสกปรกที่อยู่ในจิตออกไป ทำให้จิตเบิกบาน และมีชีวิตที่สงบสุข

4.5.1.9 การกำจัดความมืด หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการกำจัดสิ่งที่มองไม่เห็น ความไม่รู้ ความโง่เขลา รวมถึงสิ่งที่มนุษย์ไม่พึงปรารถนา ธรรมะจึงเสมือนแสงสว่างที่กำจัดสิ่งเหล่านั้นออกไป

4.5.1.10 การทำบุญ หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา และทำความดี

4.5.1.11 การทำงาน หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจดี ความสำนึกในคุณค่า และความมีสติ

4.5.2 อุปลักษณ์ หมายถึง การทำความเข้าใจ และรับรู้ของสิ่งหนึ่งโดยใช้รูปภาษาซึ่งอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง หรือการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองสิ่ง

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปรากฏตามลำดับที่พบ ดังนี้

5.1 ธรรมชาติ คือ การปลดพันธุนาการ

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การปลดพันธุนาการ” กับ “ธรรมชาติ” พบ 108 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 57.14 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมชาติ คือ การปลดพันธุนาการ	
วงความหมายต้นทาง [การปลดพันธุนาการ]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมชาติ]
- โกรธ คือ โง่ โมโห คือ บ้า ยึด ทำลาย ติด วาจา ถืออำนาจ	→ กิเลส
- จะซื้อเอาชีวิตก็ไร้ผล คิดดีพูดดีทำดี จะส่งรื่องรำพันกันไฉน คนคิมิสีล 5 ตัดให้ขาด ม้วย เท่ากัน พันฝ่าฝืน สร้างกุศลผลอนันต์ อย่าเพ่งตัดสินใจ กรรมนำชี้เราเห็นให้เป็นไป จงรู้จักรักตัวเอง มุ่งอบรมบ่มนิสัยธรรมประจำตนจะเป็นมงคล จงฝึกฝนตั้งรับภัยให้ตีพังก่อแต่กรรมดี ทนคน มีแต่วันเห็นห่างอย่ากลางแคลงหน่ายหนี ต้องทั้งกาย ทำบุญ บุญเก่า จงรื้ออ่านแก้จนเป็นคนพอ จิตจึงพิสุทธิ์จำปวงต้นหา	→ การที่จิตปราศจากกิเลส
- กรรม สงบ สละ ทุกข์หลุดเพราะปล่อย	→ ผลของการปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 1 ธรรมชาติ คือ การปลดพันธุนาการ

ตัวอย่างที่ 1 “... ตัดให้ขาดปรารถนาหาสิ่งใด เพียรจงได้ดังประสงค์ที่ตรงดี”

(อันความคิดวิทยาเหมือนอาวุธ, 3 กันยายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมย คือ “ตัดให้ขาด” เปรียบการปลดปล่อยหรือยุติสิ่งหนึ่งอย่างเด็ดขาด การตัดขาดนี้หมายถึงการละวางความยึดมั่นถือมั่น และความปรารถนาที่ผูกมัดจิตใจ ทำให้จิตเป็นอิสระ ไม่ถูกร้อยรัดด้วยความ

อยากหรือกังวล ในทางธรรมะการตัดให้ขาดคือการปล่อยวางอกุศลทั้งหลาย เพื่อให้เข้าถึงความสงบและความจริง เป็นหนทางสู่ความหลุดพ้น และความสุขที่แท้จริงจึงไม่ใช่แค่การเลิกแต่คือการหลุดจากพันธนาการทางใจอย่างแท้จริง

5.2 ธรรมะ คือ การปกครอง

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การปกครอง” กับ “ธรรมะ” พบ 29 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 15.34 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การปกครอง	
วงความหมายต้นทาง [การปกครอง]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- ชนะ ปกครอง อำนาจ ธรรมนำ ยุติธรรม ศีล 5 ความรู้ ความตระหนี่ พาล พุติ พุติชั่ว บัณฑิตไม่แบ่ง ภรรยา แก่แล้วก็ขุนขวเป็นฟางผ้า รักษะไรหรือจะแท้เท่าแม่ รัก แม่เอื้อเกื้อกุลลูก คบคนดี พ่อแม่	→ อุปสมะ : การควบคุม
- ทาส เศรษฐี ผู้ใหญ่ ลูกน้อง กษัตริย์	→ จิต
- สัตว์ส่วน ควรระวังเอาไว้ใช้ปัญญา อย่าสำคัญมั่นจิต คิดว่าซึ่ง	→ สติปัญญา 4 : การไม่ประมาท
- จิตใจเคืองขุน	→ การขาดการปกครอง

ภาพที่ 2 ธรรมะ คือ การปกครอง

ตัวอย่างที่ 2 “ถ้าพุทฺธิมีคณเขกราบไหว้ ชนะใจผู้ฟังไม่กังขา ถ้าพุทฺธร้ายคนต่างตั่ง
นินทา อย่าพุทฺธจาหยาบคายทำลายตัว”

(คำหยาบคือคำต่ำ, 2 มกราคม 2566)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์คือ “ชนะ” เปรียบเทียบการชนะใจด้วยวาจาที่ดี มีเมตตา และมีเหตุผล ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ปกครองหรือผู้นำที่ใช้ธรรมะในการสื่อสาร คำว่า “ชนะ” จึงสะท้อนให้เห็นว่าการปกครองที่แท้จริงคือการชนะใจคนด้วยคุณธรรมไม่ใช่อำนาจและนี่คือแก่นแท้ของธรรมะในการปกครอง

5.3 ธรรมะ คือ การทำสงคราม

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำสงคราม” กับ “ธรรมะ” พบ 13 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 6.88 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การทำสงคราม	
วงความหมายต้นทาง [การทำสงคราม]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่	→ กิเลส : ความโลภ
- ตายทำดียอมได้ดี หัวซุกก็ยอมได้ซู้ บางคนชาตินี้มี คดีเยอะ	→ ผลของการปฏิบัติธรรม
- ความดีทั่วไปต้องผินใจทำ ดีได้ชั่วก็ได้ชั่วตัวนำพา เขาตั้งใจนอนผิน วัน ๆ หนึ่งได้อะไรใหม่มาเสริม อยู่ให้คนรัก จากให้คนอาลัย คนรู้น้อยค่อยยอวดแก่ง แบ่งสำคัญ มีความเพียรเสมอไม่ผลอใจใฝ่ต่ำ สอน ลูกกตัญญูรู้ถูกผิด ดาบคม	→ การกำหนดจิต

ภาพที่ 3 ธรรมะ คือ การทำสงคราม

ตัวอย่างที่ 3 “แย่งอาหารการกิน แย่งถิ่นกันอยู่แย่งคู่กันพิชิต แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่”
(ได้อะไรจากโรงศพ, 3 สิงหาคม 2566)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ คือ “แย่ง” สะท้อนการแย่งชิงสิ่งต่าง ๆ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย หรืออำนาจ นำไปสู่ความขัดแย้ง และความไม่สงบในสังคม แสดงถึงความโลภ การไม่ยอมรับความจริงของชีวิต ในทางธรรมะการแย่งชิงเป็นผลของความอยากเกินควร เป็นเหตุแห่งทุกข์ และกรรมที่ไม่ดี

5.4 ธรรมะ คือ การรักษาโรค

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การรักษาโรค” กับ “ธรรมะ” พบ 9 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 4.76 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การรักษาโรค	
วงความหมายต้นทาง [การรักษาโรค]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- พระท่านฉีตวัคขึ้นทางจิต ตัดอาวูทางปัญญา ออก กำลังกายทุกวัน	→ อนัตตา
- หลีกเลี้ยงคนพาล บูชาธรรมพระสัมมา ให้รู้ทันเอาไว้ แก้ จงหาทางพูดใหม่	→ การปฏิบัติธรรม
- สุขภาพกายดี สุขภาพจิตเด่น ร่มเย็นเป็นสุข	→ การหายจากโรค

ภาพที่ 4 ธรรมะ คือ การรักษาโรค

ตัวอย่างที่ 4 “ออกกำลังกายทุกวัน... ให้เหงื่อไหลออกมาหาผล...”

(ออกกำลังกายทุกวัน, 26 ตุลาคม 2566)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมย คือ “ออกกำลังกาย” เปรียบกับการดูแลสุขภาพด้วยสติ และวินัย สอดคล้องกับหลักธรรมะที่เน้นการรักษาร่างกายให้แข็งแรง การออกกำลังกายจึงไม่ใช่แค่การดูแลสุขภาพกาย แต่ยังเป็นการฝึกจิตให้อยู่ในสมดุคเป็นการปฏิบัติธรรมที่นำไปสู่ความสุข และความสงบของชีวิต

5.5 ธรรมะ คือ การดับความร้อน

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การดับความร้อน” กับ “ธรรมะ” พบ 7 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 3.70 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การดับความร้อน	
วงความหมายต้นทาง [การดับความร้อน]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- ร้อน	→ กิเลส
- ร่ม	→ การดับความทุกข์
- เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส	→ การเผชิญกับกิเลส
- คราวแพ้ว	→ ความไม่เที่ยง
- ร่างที่นอนโลง	→ ความไม่เที่ยง

ภาพที่ 5 ธรรมะ คือ การดับความร้อน

ตัวอย่างที่ 5 “รุ่มไม่เย็นพักผ่อนหายร้อนอาด รุ่มเงาญาติเย็นสบายหายเจ็บเหงา...”
(ความสำคัญของ “รุ่ม”, 17 มิถุนายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปถัมภ์ คือ “รุ่ม” เปรียบกับการบรรเทา ความร้อนทั้งทางกายและใจ โดยเฉพาะความร้อนในใจ เช่น ความโกรธ ความว้าวุ่น ความเหนื่อยล้า ซึ่งเป็นความทุกข์ในรูปแบบต่าง ๆ ธรรมชาติ ครอบครัวย หรือธรรมะ ช่วยดับความร้อนเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง

5.6 ธรรมะ คือ การทำความสะอาด

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำสะอาด” กับ “ธรรมะ” พบ 7 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 3.70 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การทำความสะอาด	
วงความหมายต้นทาง [การทำความสะอาด]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- เน่าเหม็น	→ กิเลส
- หน้าที่ จิตมัน มองแต่ดี	→ การที่ทำให้จิตดี
- ขยัน กุศล	→ การปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 6 ธรรมะ คือ การทำความสะอาด

ตัวอย่างที่ 6 “อารมณ์อย่าให้บูดในตอนเช้า อย่าให้เน่าในตอนเพล อย่าให้เหม็นในตอนค่ำ ไม่ขึ้นฉ่่าตอนกลางคืน โศกสะอื้นเมื่อใกล้แจ้ง ตื่นมาอึดแม้ง ๆ ทั้งวัน”

(คติธรรมสำหรับทุกชีวิต, 21 กันยายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปถัมภ์ คือ “บูด เน่า และเหม็น” เปรียบกับการรักษาความสะอาดความบริสุทธิ์ทั้งในร่างกายและจิตใจ ธรรมะสอนให้เราดูแลใจให้สะอาด ปราศจากความโกรธ ความอาฆาต และความทุกข์ เปรียบเสมือนการทำความสะอาดเพื่อป้องกันความเสื่อมสภาพ และความสกปรก ทั้งนี้ จะช่วยให้จิตใจสงบ และมีความสุขอย่างแท้จริง

5.7 ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การรับประทานอาหาร” กับ “ธรรมะ” พบ 6 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 3.17 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร	
วงความหมายต้นทาง [การรับประทานอาหาร]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- รส	→ อธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
- เรออย่าหลง น้ำแกง น้ำปลา ต้มน้ำเปล่า กิน ข้าวราดแกง	→ การตัดวงจรของการเกิดทุกข์
- ข้าวมันปลาใหม่	→ ความสุขฉาบฉวย
- กลิ่นคาวเหม็น	→ สิ่งที่มากระทบจิต
- ขโมยกิน	→ กิเลส

ภาพที่ 7 ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร

ตัวอย่างที่ 7 “ยามเข้าป่าเสกคาถากันข้างไล่ ให้ขึ้นต้นไม้ก็ด้วยช่วยคาถา เห็น
น้ำแกงชวนหมด รสโอชา ก็ให้เติมน้ำปลาอีกด้วยช่วยนับแกง”
(ชีวิตนี้ต้องมีคู่, 8 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ คือ “น้ำแกง น้ำปลา” เปรียบกับการใช้สติ และปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิต เหมือนการปรุงอาหารให้พอดีด้วยเครื่องปรุงที่เหมาะสม สื่อถึงการเลือกใช้วิธีหรือเครื่องมือที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปอย่างราบรื่นและสมดุล

5.8 ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การกำจัดความมืด” กับ “ธรรมะ” พบ 5 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 2.65 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด	
วงความหมายต้นทาง [การกำจัดความมืด]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- รู้ ู ู ปลา ู ู โง่ กรรม	→ การที่จิตกระวนกระวาย

ภาพที่ 8 ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด

ตัวอย่างที่ 8 “รู้อะไรให้แน่นอนอย่างแท้เที่ยง อย่ารู้เพียงฉวยฉาบไม่ทราบผล รู้ ู ู ปลา ู ู พามืดมน ต้องรู้ต้นรู้ปลายจึงได้ความ...”

(รู้ให้จริงอย่าเพียงรู้ฉาบฉวย, 17 กันยายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ คือ “รู้ ู ู ปลา ู ู พามืดมน” เปรียบกับความรู้ที่ไม่ลึกซึ้งหรือไม่แท้จริง นำไปสู่ความมืดมน และความสับสนในจิตใจ การไม่รู้หรือรู้แบบผิวเผินทำให้ไม่สามารถเข้าใจความจริงได้อย่างชัดเจน ตรงกันข้าม หากมีความรู้ที่ถูกต้อง และรู้แจ้งจะช่วยขจัดความมืดในใจทำให้เห็นหนทางที่ถูกต้อง นำไปสู่ความเข้าใจในธรรมะ และชีวิตอย่างแท้จริง

5.9 ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำเกษตรกรรม” กับ “ธรรมะ” พบ 3 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 1.59 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม	
วงความหมายต้นทาง [การทำเกษตรกรรม]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- ผักปรีอ	→ การปฏิบัติธรรม
- หลัก	→ สมาธิ
- แม่	→ จิต

ภาพที่ 9 ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม

ตัวอย่างที่ 9 “รักอะไรให้ตั้งหลักลงปักฐาน ถ้ารักงานให้ตั้งใจสู้ไม่ถอย รักความสุขให้ตั้งต้นสู้ทน คอยตั้งมั่นค่อย ๆ เก็บเกี่ยวเดี๋ยวก็ดี”

(ข้อคิดเพื่อชีวิตต่อสู้, 12 กันยายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ คือ “เก็บเกี่ยว” เปรียบเทียบถึงขั้นตอนสำคัญในกระบวนการทำเกษตร ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของความเพียร ความอดทน และความตั้งใจอย่างต่อเนื่อง การเก็บเกี่ยวไม่ใช่เพียงแค่การรับผลผลิตทางกายภาพ แต่ยังสะท้อนถึงหลักธรรมะในการดำเนินชีวิตที่สอนให้เรามีความมุ่งมั่น มีวินัย และไม่ท้อถอยในการทำงานหรือเป้าหมายใด ๆ คำว่าเก็บเกี่ยวจึงเป็นตัวแทนของธรรมะในการทำเกษตรที่เน้นการเพียรพยายามและอดทน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและความสุขในชีวิต

5.10 ธรรมะ คือ การทำบุญ

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำบุญ” กับ “ธรรมะ” พบ 1 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 0.53 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การทำบุญ	
วงความหมายต้นทาง [การทำบุญ]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- ตักบาตร	หลุดพ้นจากกิเลส

ภาพที่ 10 ธรรมะ คือ การทำบุญ

ตัวอย่างที่ 10 “ตักบาตร คือ บุญใหญ่แผ่ไพศาล ตักบาตร คือ บุญเพิ่มเสริมส่งงาน ตักบาตรบุญเบิกบานงานรุ่งเรือง ตักบาตรต่ออายุพระศาสนา...”

(ทำไมต้องทำบุญตักบาตร, 9 กุมภาพันธ์ 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์คือ “ตักบาตร” เปรียบกับการตักบาตรว่าเป็นการทำบุญที่มีความหมายลึกซึ้ง ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ แต่ยังส่งเสริมให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการงานและจิตใจ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา สนับสนุนพระสงฆ์ ช่วยสร้างบุคคลผู้มีปัญญาและคุณธรรมในสังคม การตักบาตรจึงถือเป็นธรรมะในรูปแบบของการกระทำที่ส่งผลดีทั้งต่อตนเอง และสังคมโดยรวม

5.11 ธรรมชาติ คือ การทำงาน

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำงาน” กับ “ธรรมชาติ” พบ 1 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 0.53 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมชาติ คือ การทำงาน	
วงความหมายต้นทาง [การทำงาน]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมชาติ]
- ตื่นเช้าได้งานหลาย ตื่นสายได้งานน้อย	การเผชิญกับกิเลส

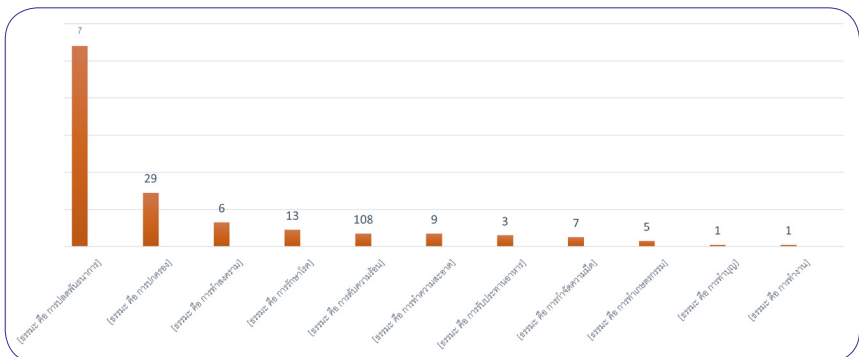
ภาพที่ 11 ธรรมชาติ คือ การทำงาน

ตัวอย่างที่ 11 “ตื่นเช้าได้งานหลาย ตื่นสายได้งานน้อย นักปราชญ์นอนสี่เศรษจันนอน
หก ยากนอนแปด ถ้าหมกกับแรดที่จจะนอนทั้งวัน”

(ลักษณะของคนเก่งแต่ไม่แกร่ง, 3 กุมภาพันธ์ 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะคือ “ตื่นเช้าได้งานหลาย” เปรียบเทียบว่าคนที่รู้จักใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ขยันขันแข็งมักจะประสบความสำเร็จในชีวิต ในทางตรงกันข้ามคนที่ขี้เกียจหรือไม่จัดการเวลามักพบกับความล้มเหลว ข้อความนี้จึงเน้นว่าการทำงาน ความมีวินัยเป็นธรรมชาติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติของพลตรีเนตร จำนวน 11 มโนอุปลักษณะ ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 12 จำนวนคำกลอนที่ปรากฏอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมชาติของพลตรีเนตร

6. สรุปผล และอภิปรายผล

ผลการศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมะของพลตรีนเรศร์ 127 คลิป 189 คำกลอน แยกเป็นประเด็น 11 มโนอุปลักษณะ ตามลำดับที่พบ ได้แก่ ธรรมะ คือ การปลดพันธนาการ ธรรมะ คือ การปกครอง ธรรมะ คือ การทำสงคราม ธรรมะ คือ การรักษาโรค ธรรมะ คือ การดับความร้อน ธรรมะ คือ การทำความสะอาด ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม ธรรมะ คือ การทำบุญ และธรรมะ คือ การทำงาน

เมื่อนำผลการวิจัย อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” ไปเปรียบเทียบกับการศึกษาเรื่อง อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ของสิริมา เชียงขาวไว⁸ พบว่ามีส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ มีประเด็นอุปลักษณะ ธรรมะ คือ การเดินทาง ในขณะที่อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” มีประเด็น ธรรมะ คือ การทำบุญ และธรรมะ คือ การทำงาน อุปลักษณะ 3 ประเด็นข้างต้น มีความแตกต่างกัน ส่วนอุปลักษณะในประเด็นอื่น ๆ จำนวน 9 ประเด็น พบว่ามีลักษณะเหมือนกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นพระภิกษุซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างแตกฉาน จึงมีการใช้คำอุปลักษณะการเดินทางที่สื่อความหมายถึงความตาย ในขณะที่พลตรีนเรศร์มุ่งเน้นข้อคิดการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน

การใช้อุปลักษณะในหนังสือธรรมะและสื่ออื่น ๆ ช่วยให้เข้าใจคำสอนที่เป็นนามธรรมได้ง่ายขึ้น โดยสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับชีวิตและธรรมะในหลายรูปแบบ เช่น ชีวิตคือการเดินทาง หรือธรรมะคือการปลดพันธนาการ ซึ่งไม่เพียงอธิบายแนวคิดแต่ยังส่งเสริมการปรับพฤติกรรมตามหลักธรรม งานวิจัยของปิยภรณ์ อบแพทย⁹ พบว่าอุปลักษณะในหนังสือธรรมะสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับชีวิตที่หลากหลาย ขณะที่งานวิจัยใน TikTok

8. สิริมา เชียงขาวไว, “อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, ปรินญาอักษร ศาสตรดุษฎีบัณฑิต.

9. ปิยภรณ์ อบแพทย, “อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.

ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเรศร์” แสดงให้เห็นอุปถัมภ์ที่สะท้อนธรรมะในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การปกครองและการทำสงคราม นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับอุปถัมภ์ในเพลงไทยของศรณชนก ศรีแก้ว¹⁰ และในละครโทรทัศน์ของสาธิต ทรงทรัพย์¹¹ ยังแสดงให้เห็นว่าการใช้อุปถัมภ์ช่วยสะท้อนแนวคิด ค่านิยม และอารมณ์ในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าอุปถัมภ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารแนวคิดและกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังพบว่า การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ เช่น TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเรศร์” สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร¹² ที่ชี้ว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ให้ทันสมัยและเข้าถึงผู้คนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โทรศัพท์มือถือและการถ่ายทอดสด ซึ่งช่วยให้ผู้คนศึกษาธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลาตามหลัก “อกาลิก” นอกจากนี้พรพิมล จอโอชาอุดม¹³ พบว่ากลยุทธ์เผยแพร่พระพุทธศาสนาในอดีตเน้นการใช้พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ และสังฆานุภาพ โดยปรับใช้ตามบริบทยุคสมัยต่าง ๆ ขณะที่การศึกษาของ พลตรีเรศร์ สะท้อนมุมมองธรรมะในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติที่นำไปใช้ในยุคนี้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การสอนธรรมะสามารถทำได้หลายช่องทาง เช่น การบรรยายหรือเทศนาช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมะลึกซึ้งจากคำอธิบายของผู้มีความรู้ การปฏิบัติธรรม เช่น การทำสมาธิ หรือการฝึกสติช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมะจากประสบการณ์จริง การเขียนหนังสือหรือบทความทำให้ผู้เรียนศึกษาหลักธรรมได้

10. ศรณชนก ศรีแก้ว, “อุปถัมภ์เชิงมนต์เสน่ห์เกี่ยวกับบุคคลที่สามของความรักในเพลงไทย: การเปรียบเทียบมนต์เสน่ห์ของผู้ที่มีสถานภาพต่างกันที่มีต่อบุคคลที่สาม”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561).
11. สาธิต ทรงทรัพย์, “อุปถัมภ์เชิงมนต์เสน่ห์เกี่ยวกับเมียหลวงและเมียน้อยในละครโทรทัศน์ไทย”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2564).
12. พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร, “ศึกษาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล” *ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561).
13. พรพิมล จอโอชาอุดม, “การวิเคราะห์กลยุทธ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก”, *ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565).

สะดวก การสอนผ่านสื่อออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้คนเข้าถึงธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลา ช่องทางเหล่านี้ทำให้ธรรมะเข้าถึงผู้คนได้หลากหลายรูปแบบ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการศึกษาไปใช้

การศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนธรรมะ การสอดแทรกหลักธรรมะ การทำความเข้าใจหลักธรรมะที่สามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

ควรศึกษาข้อมูลการนำเสนอของพลตรีเนเรศร์ ช่วงหลังจาก พ.ศ. 2567 เนื่องจากท่านเป็นบุคคลที่ค้นคว้าข้อมูลอย่างกว้างขวาง ท่านอาจใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และก้าวหน้าตามยุคสมัยเพิ่มเติม ดังนั้น การศึกษาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันอาจทำให้เห็นมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะของบุคคลที่มีชื่อเสียงในแวดวงอาชีพอื่น ๆ

รายการอ้างอิง

- เนเรอร์ จิตรรักษ์. ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรอร์. ออนไลน์. <https://www.tiktok.com/@pontreenares?t=8rzqiuhiZhiS&r=1>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- ปิยภรณ์ อบแพทย. “อุปถัมภ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552. ออนไลน์. <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=1867480>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- พรพิมล จอโกชาอุดม. (2565). “การวิเคราะห์กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก”. ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565. ออนไลน์. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmb/article/view/260622>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร. “ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล”. ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564. ออนไลน์. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/249930>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- พระทองพจน์ ธีรธมโม (พรมราช), ธิติวุฒิ หมั่นมี และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ. “หลักสัปปุริสธรรมกับการไขวิกฤติปัญหาสังคม”. วารสารสมาคมศิษย์เก่า. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม–มิถุนายน 2561). 51–65. ออนไลน์. <https://gradpol.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2023/03/30>. (2567, 27 พฤศจิกายน).
- ศรณชนก ศรแก้ว. (2561). “อุปถัมภ์เชิงมนต์ศน์เกี่ยวกับบุคคลที่สามของความรักในเพลงไทย: การเปรียบเทียบมนต์ศน์ของผู้ที่มีสถานภาพต่างกันที่มีต่อบุคคลที่สาม”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561. ออนไลน์. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/121545>. [27 พฤศจิกายน 2567].

- สิริมา เชียงเขาวัว. “อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”
ปริญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556. ออนไลน์.
<https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/11592?attempt=2&>
[27 พฤศจิกายน 2567].
- สาธิต ทรงทรัพย์. “อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับเมียบลวงและเมียน้อยในละคร
โทรทัศน์ไทย”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2564. ออนไลน์. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3512>.
[27 พฤศจิกายน 2567].

ทัศนคติและการรับรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

Attitudes and Perceptions of Mahasarakham University
Students toward Corruption in Thai Society

พุฒิพงษ์ แนมขุนทด

Puttipong Naemkhunthod

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Politics and Governance Mahasarakham University

Email: 64011310200@msu.ac.th

กุลวดี แสงจันทร์

Kullawadee Sangjan

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Politics and Governance Mahasarakham University

Email: 64011310264@msu.ac.th

วรวุฒิ จำลองนาค

Worrawoot Jumlongnark

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Politics and Governance Mahasarakham University

Email: worrawoot.j@msu.ac.th

ตอบรับบทความ (Received) : 14 กรกฎาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 สิงหาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 15 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาการรับรู้การทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 397 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) ทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันทำให้ชาติเสียหาย ($\bar{X} = 4.01$) 2) การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการแจ้งเบาะแสการทุจริตของภาคประชาชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในความเป็นจริงเพราะประชาชนยังต้องพึ่งพาในรูปแบบอุปถัมภ์อยู่ ($\bar{X} = 3.72$) ข้อเสนอแนะของนิสิตต่อการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคม เห็นว่า 1) มหาวิทยาลัยควรบรรจุเนื้อหาหลักสูตรภาคบังคับให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ถึงผลของการทุจริตคอร์รัปชันและ 2) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับคณะรัฐศาสตร์และคณะนิติศาสตร์ ในฐานะที่เป็นคณะที่มีหลักสูตรวิชาสอนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันและข้อกฎหมาย

คำสำคัญ: การทุจริตคอร์รัปชัน ทัศนคติ การรับรู้ การต่อต้านการทุจริต

Abstract

This research article aims to: 1) study Mahasarakham University students' attitudes toward corruption in Thai society 2) study Mahasarakham University students' perceptions of corruption in Thai society 3) study Mahasarakham University students' recommendations for addressing corruption in Thai society. By using a quantitative research approach, data were collected from a sample of 397 students through a questionnaire. Descriptive statistics—namely percentage, mean, and standard deviation—were used to analyze the responses. The findings indicated that overall student attitudes toward corruption were at a moderate level ($\bar{X} = 3.11$), with the strongest agreement on the belief that corruption harms the nation ($\bar{X} = 4.01$). In terms of perception, students demonstrated a high level of awareness regarding corruption in Thai society ($\bar{X} = 3.58$). The most strongly perceived issue was the belief that reporting corruption is difficult in practice, as the public still relies on patronage networks ($\bar{X} = 3.72$). To address corruption, students recommended that the university incorporate mandatory coursework on the consequences of corruption and promote collaboration between university administrators and faculties such as Political Science and Law, which already offer relevant educational content on corruption and legal accountability.

Keywords: Corruption, Attitudes, Perceptions, Anti-Corruption

1. บทนำ

ภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับโลก ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งถือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกและแพร่กระจายอิทธิพลครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคมไทย ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อทั้งในมิติของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยกำลังพัฒนา ซึ่งมักประสบกับข้อจำกัดด้านธรรมาภิบาลและระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทำให้การทุจริตยังคงดำรงอยู่ในระดับที่น่ากังวลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว จากผลการจัดอันดับขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International – TI) เกี่ยวกับสถานการณ์การคอร์รัปชัน พบว่าดัชนีชี้การรับรู้การทุจริตหรือคอร์รัปชัน (Corruption Perception Index : CPI) ประจำปี พ.ศ. 2567 พบว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศทั่วโลกโดยมีคะแนนความโปร่งใสเพียง 34 คะแนน จาก 100 คะแนน และเป็นอันดับ 8 ในอาเซียน¹ จากการจัดอันดับนี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีปัญหายารุนแรงในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งจะมีผลเสียต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ปัญหาการคอร์รัปชันหลายคนอาจจะมองว่าไม่สำคัญ เพราะอาจคิดว่าไม่ใช่ปัญหาของตัวเอง หรือไม่ใช่เรื่องใกล้ตัว แต่หากพิจารณาให้ดีแล้วปัญหาการคอร์รัปชันนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนทุกคนเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลเสียกับการพัฒนาประเทศโดยรวมด้วย

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยเชิงสำรวจเรื่องศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อรัฐบาลที่ทุจริตคอร์รัปชัน กรณีศึกษาประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปใน 18 จังหวัดของประเทศไทยของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เผยแพร่ผลสำรวจที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 63.2 คิดว่ารัฐบาลทุกรัฐบาลมีทุจริตคอร์รัปชันด้วยกันทั้งนั้น ถ้าทุจริตคอร์รัปชันแล้วทำให้ประเทศชาติรุ่งเรือง ประชาชนกินดีอยู่ดี ก็ยอมรับได้

1. ไทยพับลิก้า, ดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2567 ไทยได้ 34 คะแนน อยู่อันดับ 107, ออนไลน์, <https://thaipublica.org/2025/02/corruption-perception-index-2024/>. [1 กรกฎาคม 2568].

ในขณะที่ร้อยละ 36.8 ไม่ยอมรับ โดยหนึ่งในผลสำรวจนั้นได้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า คนมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไปยอมรับรัฐบาลที่ทุจริตคอร์รัปชันน้อยกว่ากลุ่มคนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี แต่ก็ยังเกินครึ่งคือร้อยละ 52.2 ของคนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 60.1 ของคนที่มีการศึกษาปริญญาตรี และร้อยละ 64.3 ของคนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ²

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า นักวิจัยหลายคนได้ให้ความสนใจต่อการศึกษารับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของเยาวชนต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในหลากหลายมิติ เช่น งานของดงนภสร ณ ป้อมเพชร และขวัญใจ จริยาทัศน์กร³ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ของเยาวชน โดยพบว่า การศึกษา ค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม และสื่อ มีอิทธิพลต่อการรับรู้ต่อการทุจริตอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การศึกษาของ สุปรียา นุ่นเกลี้ยง และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์⁴ พบว่า ทัศนคติของนักศึกษาต่อการทุจริตอยู่ในระดับปานกลาง แม้จะมีการรับรู้ในระดับสูง นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างการยอมรับการทุจริตกับทัศนคติที่ดีต่อการต่อต้านการทุจริต งานศึกษาของ สุรเดช อะสีพงษ์⁵ ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของประสบการณ์และความพร้อมในการป้องกันตนเองที่ส่งผลต่อทัศนคติของนักศึกษา เช่นเดียวกับงานของศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ⁶ ที่เน้นการตื่นตัวของเยาวชนและการมีส่วนร่วม

2. RYT9, เอแบคโพลล์: ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อรัฐบาลที่ทุจริตคอร์รัปชัน, ออนไลน์, <https://www.ryt9.com/s/abcp/451654>. [1 กรกฎาคม 2568].
3. ดงนภสร ณ ป้อมเพชร และขวัญใจ จริยาทัศน์กร, “การศึกษารับรู้ของเยาวชนต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิต”, *วารสารกฎหมายและการเมือง*, ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2568), 31–44.
4. สุปรียา นุ่นเกลี้ยง และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์, “การรับรู้การทุจริตคอร์รัปชันและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา: ศึกษากรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา”, *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 (2562), 138–152.
5. สุรเดช อะสีพงษ์, “การศึกษาความสัมพันธ์การรับรู้และทัศนคติการทุจริตทางวิชาการในความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร”, *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้และการศึกษาทั่วไป*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (2566), 32–43.
6. ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ, “การตื่นตัวของเยาวชนกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรภาครัฐ ในพื้นที่จังหวัด ลำปาง”, *วารสารวิจัยวิชาการ*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 (2568), 35–54.

ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์และการพัฒนาเครือข่าย ขณะที่ยาภาภรณ์ วิรุฒพงษ์สกุล และคณะ⁷ วิเคราะห์ผลของคุณธรรมทางพุทธ คือ “หิริ-โอตตปปะ” ที่มีอิทธิพลลดทัศนคติเชิงลบต่อการคอร์รัปชัน

เนื่องจากบทบาทของนิสิตและนักศึกษาในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและเป็นกำลังหลักของชาติในอนาคต ทัศนคติของเยาวชนกลุ่มนี้ที่มีต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ที่นิสิตหรือนักศึกษามีแนวโน้มแสดงท่าทีเพิกเฉย ยอมรับ หรือมองว่าการทุจริตเป็นเรื่องปกติในสังคมอาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อกระบวนการพัฒนาและการสร้างวัฒนธรรมธรรมาภิบาลในประเทศ เนื่องจากหากเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมในอนาคตมีทัศนคติที่ไม่ตระหนักถึงความร้ายแรงของการทุจริต ย่อมส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวโน้มความคิดเห็นและมุมมองของนิสิตที่มีต่อปัญหาดังกล่าว อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมด้านความโปร่งใสในกลุ่มเยาวชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาการรับรู้การทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

7. ยาภาภรณ์ วิรุฒพงษ์สกุล และคณะ, “การวิเคราะห์อิทธิพลของหิริ-โอตตปปะที่มีต่อทัศนคติในการคอร์รัปชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง”, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (2564), 59–75.

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีการกำหนดขอบเขตไว้ในหลายด้านเพื่อให้การศึกษามีความชัดเจน และสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ โดยในด้านเนื้อหาตามกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีของ สุปรีญา นุ่นเกลี้ยง และ ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์⁸ งานวิจัยมุ่งเน้นศึกษาทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับการคอร์รัปชันในสังคมไทย ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงมุมมองและการตระหนักรู้ของนิสิตต่อปัญหาการทุจริตในประเทศ ด้านพื้นที่ งานวิจัยนี้ครอบคลุมเฉพาะในเขตพื้นที่ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีนิสิตจำนวนมากและมีความหลากหลายทางด้านสาขาวิชา ส่วนในด้านระยะเวลา งานวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม 2567 ถึงวันที่ 19 กันยายน 2567 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 เดือน

3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาสารคามทั้งหมด จำนวน 47,354 คน (ข้อมูลจากกองทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2567) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณได้ใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งได้จำนวนทั้งสิ้น 396.65 คน หรือ 397 คน โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดที่มีลักษณะหลากหลายทั้งในด้านเพศ อายุ และคณะที่ศึกษา เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพรวมของทัศนคติและการรับรู้ต่อการคอร์รัปชันในสังคมไทยได้อย่างครอบคลุมและแม่นยำ โดยมีวิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

8. สุปรีญา นุ่นเกลี้ยง และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์, “การรับรู้การทุจริตคอร์รัปชันและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา: ศึกษากรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา”, *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 (2562), 138–152

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้ N = จำนวนประชากร 47,354 คน

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 396.65 คน

e = ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ในการสุ่มตัวอย่าง 5% หรือ 0.05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} &= \frac{47,354}{1 + 47,354 (0.05)^2} \\ &= 396.65 \end{aligned}$$

จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง = 396.65 หรือประมาณ 397 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอิงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา คณะที่สังกัด ชั้นปี เกรดเฉลี่ย และรายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ตอนที่ 3 เกี่ยวกับการรับรู้ต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale รวมทั้งหมด 20 ข้อ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติต่อการทุจริตคอร์รัปชัน จำนวน 10 ข้อ และการรับรู้ต่อการทุจริตคอร์รัปชัน จำนวน 10 ข้อ สุดท้าย ตอนที่ 4 เป็นช่องสำหรับแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถาม

3.4 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาทบทวนเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและการรับรู้ต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นได้จัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ โดยเน้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย เมื่อแบบสอบถามร่างเสร็จแล้ว ได้นำเสนอให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความครอบคลุมของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการจัดเตรียมแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเอกสาร จากนั้นได้ดำเนินการแจกจ่ายแบบสอบถามให้กับนิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พร้อมขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วน เมื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาแล้ว ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนถัดไป

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปผลและแสดงแนวโน้มของข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำไปเขียนรายงานวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21–25 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีทั้งหมดและส่วนใหญ่เป็นนิสิตจากวิทยาลัยการเมืองการปกครองอยู่ที่ชั้น ปี 4 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน

4.1 ทศนคติและการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ตารางที่ 1 ทศนคติและการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ในภาพรวม

ทศนคติและการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	3.11	0.695	ปานกลาง
การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	3.58	0.513	มาก
ทั้งหมด	3.34	0.475	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทศนคติและการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) และด้านทศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$)

4.1.1 ทศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ตารางที่ 2 ทศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ทศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ท่านเห็นว่า การทุจริตคอร์รัปชันทำให้ชาติเสียหาย	4.01	0.862	มาก	1
ท่านเห็นว่า การทุจริตคอร์รัปชันทำให้ท่านได้รับประโยชน์จากสิ่งนั้นด้วย	2.78	0.984	ปานกลาง	9
ท่านยินดีที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันที่ทำให้ตนเองได้ประโยชน์จากสิ่งนั้นด้วย	2.77	1.122	ปานกลาง	10
ท่านเห็นว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็ยอมรับกันได้ไม่ใช่เรื่องเสียหายมากนัก	2.79	1.184	ปานกลาง	8
ท่านเห็นว่า การติดสินบนเป็นสิ่งที่ท่านยินดีที่จะทำเพื่อให้ท่านได้ประโยชน์สิ่งนั้น	2.81	1.184	ปานกลาง	7

ทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ท่านเห็นว่า คนที่ซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่เราควรนับถือ	3.48	1.134	ปานกลาง	2
ท่านเห็นว่า การทุจริตของรัฐมีความซับซ้อนและมีความเสียหายสูงขึ้นเรื่อย ๆ และไม่มีที่ท่าลดลง	3.23	1.083	ปานกลาง	4
ท่านเห็นว่า การมองผลประโยชน์ระยะสั้นของตนเองและพวกพ้องไม่มีผลต่อการสร้างนิสัยการทุจริตต่อส่วนรวม	2.97	1.105	ปานกลาง	6
ท่านเห็นว่า การฝากคนเข้าทำงานเป็นการพึ่งพาและต่างตอบแทนกันด้วยผลประโยชน์ไม่มีผลให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน	3.01	1.121	ปานกลาง	5
ท่านเห็นว่า การรับของขวัญหรือกระเช้าในวาระเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมูลค่าของราคาในวาระเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ตรุษจีน ฯลฯ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติไม่ใช่เรื่องเสียหายที่ส่อในทางทุจริต	3.26	1.005	ปานกลาง	3
ทั้งหมด	3.11	0.695	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันทำให้ชาติเสียหาย ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมา ท่านเห็นว่าคนที่ซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่เราควรนับถือ ($\bar{X} = 3.48$), ท่านเห็นว่าการรับของขวัญหรือกระเช้าในวาระเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมูลค่าของราคาในวาระเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ตรุษจีน ฯลฯ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติไม่ใช่เรื่องเสียหายที่ส่อในทางทุจริต ($\bar{X} = 3.26$), ท่านเห็นว่าการทุจริตของรัฐมีความซับซ้อนและมีความเสียหายสูงขึ้นเรื่อย ๆ และไม่มีที่ท่าลดลง ($\bar{X} = 3.23$), ท่านเห็นว่าการฝากคนเข้าทำงานเป็นการพึ่งพาและต่างตอบแทนกันด้วยผลประโยชน์ไม่มีผลให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ($\bar{X} = 3.01$), ท่านเห็นว่าการมองผลประโยชน์ระยะสั้นของตนเองและพวกพ้องไม่มีผลต่อการสร้างนิสัยการทุจริตต่อส่วนรวม ($\bar{X} = 2.97$), ท่านเห็นว่าการ

ติดสินบนเป็นสิ่งที่ท่านยินดีที่จะทำเพื่อให้ท่านได้ประโยชน์สิ่งนั้น ($\bar{X} = 2.81$), ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็ยอมรับกันได้ไม่ใช่เรื่องเสียหายมากนัก ($\bar{X} = 2.79$), ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันทำให้ท่านได้รับประโยชน์จากสิ่งนั้นด้วย ($\bar{X} = 2.78$) และข้อสุดท้าย คือ ท่านยินดีที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันที่ทำให้ตนเองได้ประโยชน์จากสิ่งนั้นด้วย ($\bar{X} = 2.77$) ตามลำดับ

4.1.2 การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ตารางที่ 3 การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ท่านเห็นว่าการทุจริตของไทยลดลงได้ยากเพราะมีวัฒนธรรมที่เน้นการตอบแทนบุญคุณกัน	3.72	0.790	มาก	2
ท่านเห็นว่าการต่อต้านทุจริตขับเคลื่อนได้ยากเพราะมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง	3.47	0.903	ปานกลาง	9
ท่านเห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยเกิดทุจริตคอร์รัปชันได้ง่ายกว่ารูปแบบการปกครองอื่น	3.38	0.942	ปานกลาง	10
ท่านเห็นว่าโอกาสการทุจริตมักจะเกิดขึ้นได้มากกับบุคคลที่มีความรู้หรือคนที่มีระดับการศึกษาชั้นสูง	3.53	0.931	มาก	7
ท่านเห็นว่าการทุจริตในสังคมไทยปัจจุบันมีหลายรูปแบบและแปลกใหม่ยากที่ประชาชนจะเข้าใจหรือติดตามตรวจสอบ	3.64	0.918	มาก	4
ท่านเห็นว่าเรื่องทุจริตเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องยอมรับมัน	3.56	0.964	มาก	6
ท่านเห็นว่าสังคมไทยยังไม่มีวิธีการปลูกฝังค่านิยมความพร้อมในการรับผิดชอบสำหรับการทุจริตคอร์รัปชัน	3.62	0.840	มาก	5

การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ท่านมีความเชื่อมั่นในหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย	3.52	0.920	มาก	8
ท่านเห็นว่าความพร้อมรับผิดหรือเกรงกลัวต่อการทุจริตของผู้นำหรือนักการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากมากขึ้น	3.69	0.842	มาก	3
ท่านเห็นว่าการแจ้งเบาะแสการทุจริตของภาคประชาชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในความเป็นจริง เพราะประชาชนยังต้องพึ่งพาในรูปแบบอุปถัมภ์อยู่	3.72	0.832	มาก	1
ทั้งหมด	3.58	0.513	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านเห็นว่าการแจ้งเบาะแสการทุจริตของภาคประชาชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในความเป็นจริง เพราะประชาชนยังต้องพึ่งพาในรูปแบบอุปถัมภ์อยู่ ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมา ท่านเห็นว่าการทุจริตของไทยลดลงได้ยาก เพราะมีวัฒนธรรมที่เน้นการตอบแทนบุญคุณกัน ($\bar{X} = 3.72$) , ท่านเห็นว่าความพร้อมรับผิดหรือเกรงกลัวต่อการทุจริตของผู้นำหรือนักการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากมากขึ้น ($\bar{X} = 3.69$) , ท่านเห็นว่าการทุจริตในสังคมไทยปัจจุบันมีหลายรูปแบบและแปลกใหม่ยากที่ประชาชนจะเข้าใจหรือติดตามตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.64$) , ท่านเห็นว่าสังคมไทยยังไม่มีวิธีการปลูกฝังค่านิยมความพร้อมในการรับผิดชอบสำหรับการทุจริตคอร์รัปชัน ($\bar{X} = 3.62$) , ท่านเห็นว่าเรื่องทุจริตเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องยอมรับมัน ($\bar{X} = 3.56$) , ท่านเห็นว่าโอกาสการทุจริตมีมากขึ้นได้มากกับบุคคลที่มีความรู้หรือคนที่มระดับการศึกษาชั้นสูง ($\bar{X} = 3.53$) , ท่านมีความเชื่อมั่นในหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ($\bar{X} = 3.52$) , ท่านเห็นว่าการต่อต้านทุจริตขับเคลื่อนได้ยาก เพราะมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.47$) และข้อสุดท้าย

คือ ท่านเห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยเกิดทุจริตคอร์รัปชันได้ง่ายกว่ารูปแบบการปกครองอื่น ($\bar{X} = 3.38$) ตามลำดับ

4.1.3 ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

1) มหาวิทยาลัยควรบรรจุเนื้อหาหลักสูตรภาคบังคับให้นักศึกษามีความรู้ถึงผลของการทุจริตคอร์รัปชัน

2) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับคณะรัฐศาสตร์และคณะนิติศาสตร์ ในฐานะที่เป็นคณะที่มีหลักสูตรวิชาสอนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันและข้อกำหนดในการหาทางแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันสำหรับเยาวชน

5. อภิปรายผลวิจัย

ผลจากการวิจัยการวิเคราะห์ทัศนคติและการรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

5.1 ทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันทำให้ชาติเสียหาย รองลงมา ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่เราควรนับถือ ท่านเห็นว่าการรับของขวัญหรือกระเช้าในวาระเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมูลค่าของราคาในวาระเทศกาลต่าง ๆ เช่นปีใหม่ตรุษจีน ฯลฯ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติไม่ใช่เรื่องเสียหายที่ส่อในทางทุจริต ท่านเห็นว่าการทุจริตของรัฐบาลมีความซับซ้อนและมีความเสียหายสูงขึ้นเรื่อย ๆ และไม่มีที่ท่าลดลง ท่านเห็นว่าการฝากคนเข้าทำงานเป็นการพึ่งพาและต่างตอบแทนกันด้วยผลประโยชน์ไม่มีผลให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ท่านเห็นว่าการมองผลประโยชน์ระยะสั้นของตนเองและพวกพ้องไม่มีผลต่อการสร้างนิสัยการทุจริตต่อส่วนรวม ท่านเห็นว่าการติดสินบนเป็นสิ่งที่ท่านยินดีที่จะทำเพื่อให้ท่านได้ประโยชน์สิ่งนั้น ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็ยอมรับกันได้ไม่ใช่เรื่องเสียหายมากนัก ท่านเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันทำให้ท่านได้รับประโยชน์จากสิ่งนั้นด้วย และข้อสุดท้าย คือ ท่านยินดีที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันที่ทำให้ตนเองได้ประโยชน์จากสิ่งนั้น

ด้วย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลน้อย ตรีรัตน์⁹ ที่ได้กล่าวว่าการติดสินบนนั้นอยู่คู่กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตตั้งแต่มีสังคมชั้นปกครองและถูกปกครอง และไม่มีวันหมดไปจากประเทศไทยได้ ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการติดสินบนของสังคมไทย ส่วนประเด็นทัศนคติที่ว่าผลตอบแทนที่มีความคุ้มกับการเสี่ยงช่วยให้เกิดเหตุการณ์การทุจริตมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าสาเหตุคอร์รัปชันมาจากสาเหตุภายในตัวบุคคลที่มีองค์ประกอบสำคัญคือโอกาส สิ่งจูงใจ การเสี่ยงภัย และความซื่อสัตย์ กล่าวคือ หากกระทำการทุจริตไปแล้ว จะคุ้มค่าหรือไม่ หากถูกตรวจพบจับได้

5.2 การรับรู้ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการแฉการทุจริตของภาคประชาชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ในความเป็นจริงเพราะประชาชนยังต้องพึ่งพาในรูปแบบอุปถัมภ์อยู่ รองลงมา ท่านเห็นว่าการทุจริตของไทยลดลงได้ยากเพราะมีวัฒนธรรมที่เน้นการตอบแทนบุญคุณกัน ท่านเห็นว่าการพร้อมรับผิดหรือเกรงกลัวต่อการทุจริตของผู้นำหรือนักการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากมากขึ้น ท่านเห็นว่าการทุจริตในสังคมไทยปัจจุบันมีหลายรูปแบบ และแปลกใหม่ยากที่ประชาชนจะเข้าใจหรือติดตามตรวจสอบ ท่านเห็นว่าการสังคมไทยยังไม่มีวิธีการปลูกฝังค่านิยมความพร้อมในการรับผิดชอบสำหรับการทุจริตคอร์รัปชัน ท่านเห็นว่าเรื่องทุจริตเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องยอมรับมัน ท่านเห็นว่าโอกาสการทุจริตมักจะเกิดขึ้นได้มากกับบุคคลที่มีความรู้หรือคนที่มีการศึกษาชั้นสูง ท่านมีความเชื่อมั่นในหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ท่านเห็นว่าการต่อต้านทุจริตขับเคลื่อนได้ยากเพราะมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง และข้อสุดท้าย คือท่านเห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยเกิดทุจริตคอร์รัปชันได้ง่ายกว่ารูปแบบการปกครองอื่น ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงาน

9. นวลน้อย ตรีรัตน์, “การตรวจสอบคอร์รัปชันโดยภาคประชาชนในสถาบันพระปกเกล้า”, *การปฏิรูปรัฐธรรมนูญ: มุมมองเชิงเปรียบเทียบ: เอกสารสรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 8 ประจำปี 2549*. (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2550). 4.

วิจัยของสุปริญา นุ่นเกลี้ยง และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์¹⁰ กล่าวว่า การทุจริตของไทย ลดลงได้ยากเพราะมีวัฒนธรรมที่เน้นการตอบแทนบุญคุณกัน ทั้งนี้เป็นเพราะการตอบแทนบุญคุณกันเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยในแง่ระบบอุปถัมภ์พึ่งพา และต่างตอบแทน มองว่าเป็นปกติ สอดคล้องกับทฤษฎีอุปถัมภ์ที่กล่าวว่าเป็นระบบการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือกันทำให้เกิดพวกพ้องในองค์กรทำให้ง่ายต่อการเกิดการทุจริต นอกจากนี้ยังมีการรับรู้การทุจริตที่มีค่าน้อยคือในสังคมที่ไม่ใช่การปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีการทุจริตที่รุนแรงมากกว่าการปกครองแบบอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าระบบการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยการเปิดเผยข้อมูลการตัดสินใจจะรวมศูนย์มีการใช้อำนาจดุลยพินิจและใช้อำนาจผูกขาดของรัฐทำให้ ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงการบริหารปกครองของผู้มีอำนาจ สอดคล้องกับมุมมองเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มองปัญหาคอร์รัปชันเกี่ยวข้องกับระบอบการปกครองว่าต้องเป็นระบอบที่เปิดกว้างให้กับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชน ในการร่วมรณรงค์ต่อสู้กับคอร์รัปชัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากทัศนคติและการรับรู้ต่อการทุจริตคอร์รัปชันของนิสิตนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มหาวิทยาลัยควรบูรณาการองค์ความรู้เรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเข้าไปในหลักสูตรภาคบังคับ เพื่อให้ให้นิสิตนักศึกษามีความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบของการทุจริตในมิติสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

1.2 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับคณะรัฐศาสตร์และคณะนิติศาสตร์ ในการออกแบบกิจกรรมหรือรายวิชาเสรีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต รวมทั้งส่งเสริมการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังค่านิยม ไม่ยอมรับการทุจริตในหมู่นิสิตนักศึกษา

10. สุปริญา นุ่นเกลี้ยง และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์, “การรับรู้การทุจริตคอร์รัปชันและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา: ศึกษากรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา”, วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 (2562), 138–152.

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและการรับรู้ต่อการทุจริตในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่น ระหว่างนิสิตนักศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ หรือระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของมุมมอง

2.2 การวิจัยในอนาคตควรลงลึกในระดับองค์ประกอบของทัศนคติและการรับรู้ เช่น ด้านความเข้าใจต่อผลกระทบ ด้านความเชื่อเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคม หรือด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายที่ยั่งยืนมากขึ้น

6. องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาทัศนคติและการรับรู้ต่อการทุจริตในประเทศไทย

จากผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ คือ การทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยมีรากฐานเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอุปถัมภ์ การตอบแทนบุญคุณ และการมองว่าบางพฤติกรรม เช่น การมอบของขวัญหรือการฝากงาน ไม่ถือเป็นสิ่งผิดร้ายแรง ส่งผลให้ทัศนคติของประชาชนต่อการทุจริตโดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง แม้จะตระหนักถึงความเสียหายต่อชาติ ขณะเดียวกัน การรับรู้เกี่ยวกับการทุจริตอยู่ในระดับสูง โดยประชาชนเห็นว่าการตรวจสอบและแจ้งเบาะแสทำได้ยากเพราะติดกับดักของระบบอุปถัมภ์และการเมือง อีกทั้งการทุจริตมีรูปแบบซับซ้อนและปรับเปลี่ยนต่อเนื่อง ทำให้การต่อต้านยากขึ้น งานวิจัยนี้จึงสะท้อนว่า การแก้ปัญหาทุจริตต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนค่านิยมทางวัฒนธรรมและการเสริมสร้างกลไกความรับผิดชอบที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น

7. สรุป

ผลการศึกษาการวิเคราะห์ทัศนคติและการรับรู้ต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย พบว่า ทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนตระหนักว่าการทุจริตก่อให้เกิดความเสียหายต่อชาติและเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริต แต่ยังคงมีการยอมรับพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การมอบของขวัญหรือการฝากงาน ว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่การทุจริตโดยตรง ขณะเดียวกัน การรับรู้เกี่ยวกับการทุจริตอยู่ในระดับสูง โดยประชาชนเห็นว่าการแจ้งเบาะแสทำได้ยาก เนื่องจากยังคงพึ่งพาระบบอุปถัมภ์และวัฒนธรรมการตอบแทนบุญคุณ อีกทั้งการทุจริตมีความซับซ้อนและแปลกใหม่จนประชาชนทั่วไปตรวจสอบได้ยาก นอกจากนี้ยังเห็นว่าการเมืองเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการต่อต้านการทุจริต และในสังคมประชาธิปไตยการทุจริตเกิดได้ง่ายกว่าแต่โปร่งใกว่าระบบปกครองอื่น ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาทุจริตในไทยต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนค่านิยม ลดการยอมรับพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริต และพัฒนากลไกตรวจสอบที่เข้มแข็ง โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากประชาชน

รายการอ้างอิง

- ดั่งนภสร ณ ป้อมเพชร และขวัญใจ จริยาทัศน์กร. “การศึกษาการรับรู้ของเยาวชน ต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิต”. *วารสารกฎหมายและการเมือง*, ปีที่ 3 ฉบับที่ (2568). 31–44.
- ไทยพับลิก้า. *ดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2567 ไทยได้ 34 คะแนน อยู่อันดับ 107*. ออนไลน์. <https://thaipublica.org/2025/02/corruption-perception-index-2024/> [1 กรกฎาคม 2568].
- นวนลน้อย ตรีรัตน์. “การตรวจสอบคอร์รัปชันโดยภาคประชาชนในสถาบันพระปกเกล้า”. *การปฏิรูปรัฐธรรมนูญ: มุมมองเชิงเปรียบเทียบ: เอกสารสรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 8 ประจำปี 2549*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2550.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์, เบญจมาศ ยศเสนา, พระครูสิริธรรมบัณฑิต, พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน, และสมจันทร ศรีปรัชยานนท์. “การตื่นตัวของเยาวชนกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรภาครัฐ ในพื้นที่จังหวัด ลำปาง”. *วารสารวิจัยวิชาการ*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 (2568). 35–54.
- สุปริญา นุ่นเกลี้ยง และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์. “การรับรู้การทุจริตคอร์รัปชันและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา”. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 (2562). 138–152.
- สุรเดช อะสีพงษ์. “การศึกษาความสัมพันธ์การรับรู้และทัศนคติการทุจริตทางวิชาการ ในความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร”. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้และการศึกษาทั่วไป*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (2566). 32–43.
- อาภาภรณ์ วิรุฒม์พงศ์สกุล, เสกสรรค์ ทองคำบรรจง และสมพงษ์ บั้นหุ่. “การวิเคราะห์หัตถิพลของทริ-โอดดปปะที่มีต่อทัศนคติในการคอร์รัปชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง”. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (2564). 59–75.

RYT9. แอแบคโพลล์: ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อรัฐบาลที่ทุจริตคอร์รัปชัน.
ออนไลน์. <https://www.ryt9.com/s/abcp/451654>. [1 กรกฎาคม 2568].

การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
ของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Personnel Administration Affecting Work Motivation of
Teachers in Special Education Schools under Special
Education Bureau, Educational Region 6

วิลาสินี รื่นพานิช

Wilasinee Ruenpanit

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยธนบุรี
Master of Education (Educational Administration), Thonburi University.

Email: wilasinee_415@hotmail.com

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ

Supattarasak Khumsamart

มหาวิทยาลัยธนบุรี, Thonburi University, Thailand.

Email: Supattarasak_khum@thonburi-u.ac.th

วิเชียร อินทรสมพันธ์

Wichian Intarasompun

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand.

Email: Wichian.in@bsru.ac.th

ตอบรับบทความ (Received) : 20 กรกฎาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 สิงหาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 15 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารงานบุคคล 2) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 3) การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567 ศึกษาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน ได้จำนวน 186 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำรงรักษา ส่วนด้านการให้ค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ส่วนด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) การบริหารงานบุคคลส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการดำรงรักษา ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการให้พ้นจากงาน และ ด้านการให้ค่าตอบแทน สามารถทำนายแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 90.90

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล แรงจูงใจ การปฏิบัติงานของครู สถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

This research aimed to study (1) the level of personnel administration, (2) the level of work motivation among teachers, and (3) the effect of personnel administration on teachers' work motivation. The sample consisted of 186 teachers from special education centers in Educational Region 6, determined using Krejcie and Morgan's sample size table. Sampling was conducted using a Proportional Stratified Random Sampling method. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that 1) the overall level of personnel administration in the special education centers of Educational Region 6 was at the highest level. Among the aspects, personnel development had the highest mean score, followed by maintenance, while compensation had the lowest mean score. 2) Teachers' work motivation was also at the highest level overall. Among the aspects, job advancement scored the highest, followed by job characteristics, while responsibility scored the lowest. 3) Personnel administration significantly affected teachers' work motivation at the 0.01 level of statistical significance. Personnel administration in the aspect of maintenance, recruitment, personnel development, termination, and compensation could predict teachers' work motivation about 90.90% Percentage.

Keywords: Personnel Administration, Motivation, Teachers' Work, Special Education Centers Educational Region 6, Special Education Bureau

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องตอบสนองจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่กำหนดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ยึดหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้ สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยมีหลักในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 ได้กำหนดหลักการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในทางปฏิบัติให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น¹ เพื่อให้มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดจากบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งการมอบอำนาจในระดับสถานศึกษา และมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ตั้งแต่กระบวนการจัดหาบุคลากรเข้าทำงาน การพัฒนาบุคลากรจนกระทั่งการออกจากงาน ซึ่งการที่บุคลากรจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น องค์กรจะต้องพัฒนาบุคลากรของตนให้มีทักษะความรู้ ความสามารถ และมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนางานไปสู่เป้าประสงค์ และการบริหาร

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553).

บุคคลอย่างมีคุณภาพนั้นจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กร เนื่องจากบุคลากรสามารถเข้าใจหน้าที่ตัวเองอย่างชัดเจน มีการให้เกียรติให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันมากในการบริหารงานบุคคล คือ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานบุคคลของ ฟลิปโป ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานบุคคลไว้ 6 ด้าน คือ 1) การสรรหาบุคลากร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การให้ค่าตอบแทน 4) การรวมพลัง 5) การบำรุงรักษา และ 6) การให้พ้นจากงาน² จากแนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานบุคคลนี้

จะเห็นได้ว่าความสอดคล้องกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา นอกจากนั้นยังมีแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์³ ที่ได้นำเสนอไว้ว่าได้ทำการศึกษาถึงลักษณะขององค์การที่ปรากฏในศตวรรษ ที่ 20 ตอนต้น ไม่ว่าจะเป็นองค์การธุรกิจ หรือองค์การของรัฐพบว่า องค์การสมัยใหม่ในช่วงเวลานั้น มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การดำเนินงานกิจการงานจากรูปแบบการบริหารแบบดั้งเดิมคือ บริหารแบบครอบครัมาเป็นรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะการบริหารที่สำคัญ ๆ ดังนี้ คือ มีการกำหนดตำแหน่งงาน และจัดลำดับขั้นของตำแหน่งในลักษณะที่เป็นรูปปิรามิด มีการแยกบุคคลที่เป็นเจ้าของและผู้บริหารออกจากกัน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ อำนาจหน้าที่ระเบียบกฎเกณฑ์การทำงานอย่างชัดเจน และอองรี ฟาโยล ได้นำเอาประสบการณ์การบริหารจัดการของตนมาสร้างเป็นหลักในการบริหารจัดการ 14 ประการ ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จขององค์กร ซึ่งหลักการนี้ยังได้รับการยกย่องและใช้กันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยหลักการจัดการทั้ง 14 ประการ⁴

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานองค์กร โดยเป็น ผู้ประสานความต้องการของบุคลากร ความต้องการของงานและความต้องการขององค์กร ในการบริหารองค์กรถ้าหากขาดผู้นำยอมทำให้องค์กรดำเนิน

2. Flippo, E. B., *Personnel Management*, 6th ed. (New York: McGraw-Hill, 1984).

3. Weber, Max. *The Theory of Social and Economic Organization*. (New York: Free Press, 1947).

4. Fayol, Henri. *General and Industrial Management*. Translated by Constance Storrs. (Martino Publishing, 2013).

กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความยากลำบาก เกิดความวุ่นวายสับสน ขาดการประสานงานในการดำเนินงาน และเกิดความขัดแย้งภายในองค์กร ส่งผลให้การบรรลุเป้าหมายขององค์กรล่าช้าหรือไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นผู้บริหารจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูต่อการบริหารงาน เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เกิดความศรัทธาในหน่วยงานเกิดความเสียสละเพื่อการปฏิบัติงาน⁵ ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักการกระจายอำนาจในการบริหารงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม สามารถเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่บุคลากรในองค์กรได้ ให้การสนับสนุนให้กำลังใจบุคลากร และมีความสามารถในการใช้เทคนิคโน้มน้าวให้บุคลากรในองค์กรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบุคลากรและเป้าหมายองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁶

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยม อารมณ์ความรู้สึกและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับพลังผลักดันที่กระตุ้นให้มนุษย์มีความกระตือรือร้นหรือมีความคาดหวัง และพยายามแสดงพฤติกรรมเพื่อที่จะบรรลุในสิ่งที่คาดหวังภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพขององค์กร⁷ เช่นเดียวกับบราวน์ ได้เสนอแนวคิดว่า แรงจูงใจ คือ แรงหรือพลังงานผลักดัน กระตุ้นหรือเร้าความรู้สึกของบุคคลให้มีความสนใจมีความเต็มใจ

5. รัตนกรณ บุญพจน์ และคณะ, “ภาวะผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู”, *วารสารบริหารการศึกษา*, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (2567), 1905.

6. ฌปภัช ชัยมงคล และคณะ, “แนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในองค์กร”, *วารสารวิชาการทางการศึกษา*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (2567), 221.

7. เสวต สิมประดิษฐ์พันธ์, *จิตวิทยาแรงจูงใจ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2561), 12.

ในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นสิ่งที่ขัดขวางของพฤติกรรม ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายตามที่บุคคลนั้นคาดหวังเอาไว้⁸ เพื่อให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่ดีตามแนวคิดของทฤษฎีแรงจูงใจของเฮอริชเบอร์เกอร์ ได้วิจัยและสร้างทฤษฎีแรงจูงใจมีชื่อว่า “ทฤษฎีปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน” ปัจจัยจูงใจ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความสำเร็จของงาน 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงานปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ และ 5) ความก้าวหน้าในงาน ปัจจัยค้ำจุน ดังนี้ 1) นโยบายและการบริหาร 2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ความมั่นคงในงาน 4) สภาพแวดล้อมในการทำงาน 5) เงินเดือน และ 6) ผลประโยชน์เกื้อกูล⁹

การศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการวิจัยที่หลากหลาย เช่น วัชรวิศ เจริญกุล ได้ทำการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง ได้แก่ สภาพการอยู่ร่วมกัน การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิถีการและทัศนคติของบุคคล ผลตอบแทนทางอุดมคติสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา ความดึงดูดใจเชิงสังคมต่อหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุและสิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก¹⁰ เช่นเดียวกับอรอุมา จันทนป ได้ศึกษาการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม ด้านความก้าวหน้า ด้านความสำเร็จในงานที่ทำ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในหน่วยงาน ด้านนโยบายในการบริหาร ด้านเงินเดือน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก¹¹ ส่วนสุทัศน์ พินิจสอน (2564, ก) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคล

8. Brown, D., *Human Motivation*. (New York: McGraw-Hill, 1980).

9. Herzberg, Frederick, Bernard Mausner, and Barbara B. Snyderman, *The Motivation to Work*. (New York: Wiley, 1959).

10. วัชรวิศ เจริญกุล, “แรงจูงใจของครูในโรงเรียนบ้านยางสูง”, *วารสารครุศาสตร์ศึกษา*, ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (2563).

11. อรอุมา จันทนป, “แรงจูงใจของครูโรงเรียนโสตศึกษา”, *วารสารการบริหารและพัฒนา*, ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (2561), 67.

กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันมากในทิศทางบวก ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษาดังกล่าวทำให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในแต่ละสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงหน่วยงานให้มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุด¹²

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีสถานศึกษาในความรับผิดชอบจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 จังหวัดลพบุรี, ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดชัยนาท, จังหวัดสิงห์บุรี, จังหวัดอ่างทอง, จังหวัดสระบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งในด้านพัฒนาการการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตามจากการติดตามข้อมูลเชิงนโยบายและการบริหารจัดการในพื้นที่ พบว่าศูนย์การศึกษาพิเศษแต่ละแห่งประสบปัญหาด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง ลักษณะเด่นของปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การหมุนเวียนโยกย้ายตำแหน่งของผู้บริหารและบุคลากร ตลอดจนการบรรจุแต่งตั้งครูและเจ้าหน้าที่ใหม่อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ขาดความต่อเนื่อง ครูบางส่วนสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาที่จบการศึกษา ไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการศึกษาพิเศษ และมีภาระงานนอกเหนือจากภารกิจหลักจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครูในหลายศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน¹³

12. สุทัศน์ พินิจสอน, “ความสัมพันธ์การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจของครู”, วารสารการศึกษา, ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (2564).

13. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, รายงานภาวะการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ, (กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2564).

การบริหารงานบุคคลในศูนย์การศึกษาพิเศษจึงมีความท้าทาย โดยเฉพาะในด้านการจัดสรรและวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง การโยกย้าย และการจัดการกับกรณีการลาออก การเกษียณ หรือการหมดวาระสัญญาจ้าง ทั้งนี้ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและกำหนดแนวทางการวางแผนทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการจัดอัตรากำลังให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละศูนย์ และสอดคล้องกับภารกิจที่จำเป็น¹⁴ ส่วนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยความมุ่งมั่น ความเสียสละ และความเข้าใจในผู้เรียนเป็นพิเศษ ครูที่มีทัศนคติที่ดีและความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ จะสามารถทุ่มเทแรงกายแรงใจในการออกแบบและจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁵ จากรายงานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ระบุว่า การโยกย้ายบ่อยครั้งของผู้บริหารและบุคลากรส่งผลให้แผนการดำเนินงานในแต่ละศูนย์ขาดความต่อเนื่อง นโยบายที่ริเริ่มไว้ไม่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย ทำให้ระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรขาดความมั่นคง อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อภาระงานของครูที่ต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงการทำงานตามแนวทางของผู้บริหารใหม่อยู่เสมอ ครูหลายคนประสบปัญหาภาวะความเครียดจากภาระงานที่เกินขอบเขต ส่งผลต่อแรงจูงใจและคุณภาพของการปฏิบัติงานในภาพรวม¹⁶

จากความเป็นมา ความสำคัญของปัญหา และงานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ทั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะเป็น

14. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, *แนวทางการจัดสรรอัตรากำลังครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ*, (กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย, 2565).

15. Deci, Edward L., and Richard M. Ryan., *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*, (New York: Plenum, 2000).

16. วิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ, *รายงานการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา*. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย, 2567), หน้า 19.

ส่วนหนึ่งของบุคลากรในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา มีการพัฒนาความสัมพันธ์การบริหารงานบุคคลและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาให้อยู่ในระดับมาก เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคล ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังต่อไปนี้

1. **การบริหารงานบุคคล** หมายถึง การบริหารงานบุคคลที่จัดการเกี่ยวกับบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรในกิจกรรมทั้งปวงที่จะทำให้ปัจจัยด้านบุคคลอันเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพถูกนำออกมาใช้จนส่งผลสำเร็จต่อการปฏิบัติงานให้ได้มากที่สุด จำนวน 6 ด้าน คือ การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การให้ค่าตอบแทน การรวมพลัง การธำรงรักษา และการให้พ้นจากงาน

1.1 **การสรรหาบุคคล** หมายถึง การที่ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ มีกระบวนการในการแสวงหาและจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาสมัครเข้ารับตำแหน่งตามที่สถานศึกษาต้องการโดยมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

1.2 การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การที่ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ มีความต้องการให้ครูหรือบุคลากรอื่น ๆ ที่เข้ามารับตำแหน่งใหม่มีความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมายผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถโดยวิธีการอบรมให้บุคคลเรียนรู้และเข้าใจในงาน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและลดข้อผิดพลาด ช่วยทำให้บุคลากรใหม่มีการปรับตัวตามสถานการณ์ไปตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาบุคคล มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้บุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ใหม่โดยเฉพาะการจัดการฝึกอบรมที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขตของหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม การดำเนินงาน การประเมินผล และการติดตามผลการฝึกอบรม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาให้มีศักยภาพตามที่สถานศึกษาต้องการ

1.3 การให้ค่าตอบแทน หมายถึง การที่ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ให้รางวัลให้ค่าตอบแทนในรูปของเงินเดือน การทำงานล่วงเวลา เบี้ยประชุม เบี้ยเลี้ยง เงินช่วยเหลือสวัสดิการ และเงินรางวัลเชิดชูเกียรติ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน กำหนดโครงสร้างการให้ค่าตอบแทน กำหนดขั้นเงินเดือนกำหนดอัตราเงินเดือน และตอบแทนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษา ยังมีการให้ค่าตอบแทน เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลที่ตั้งใจปฏิบัติงานตามมาตรฐานตัวชี้วัดแก่บุคคลที่มีความพยายามและความเชี่ยวชาญในงานนั้น โดยพิจารณาทางด้านปริมาณและคุณภาพของงาน โดยกำหนดให้ค่าตอบแทนจูงใจมีหลายลักษณะ เช่น เงินพิเศษ โบนัส

1.4 การรวมพลัง หมายถึง การที่ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานลดข้อขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีการแนะนำแนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเปิดโอกาสให้กลุ่มได้แสดงความคิดเห็น โดยให้กลุ่มสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา จัดวิทยากรให้ความรู้เสริมความสามารถตามที่ครูนัดเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น

1.5 การบำรุงรักษา หมายถึง การที่ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จัดกิจกรรมภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างบรรยากาศและทำให้บุคลากรมีความสุข และ

มองเห็นผลประโยชน์ของสถานศึกษามากกว่าส่วนตน โดยผู้บริหารจะจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงความปลอดภัย และต่อชีวิตและทรัพย์สินของบุคลากร เป็นกิจกรรมที่สร้างภาพพจน์ของสถานศึกษาที่ดีต่อชุมชน สร้างความมั่นคงให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.6 การให้พ้นจากงาน หมายถึง การที่ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ มีการกำหนดให้บุคคลพ้นจากหน้าที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ จากสถานศึกษา ทั้งนี้อาจมีการดำเนินการทางวินัย โดยมีข้อกำหนดที่ชัดเจน ได้แก่ การปฏิบัติงานขาดคุณภาพ และมาตรฐานบุคคล มีปัญหาส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานบุคลากร ทำผิดกฎหมายในการปฏิบัติงานหรือมีกิจกรรมต่อต้านผู้บังคับบัญชา ซึ่งสามารถสรุปประเด็น การให้พ้นจากตำแหน่งงาน ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาด้านวินัย นอกจากนี้ การให้พ้นจากตำแหน่งมีสาเหตุมาจากการที่บุคคลยอมรับสภาพบุคคลเกษียณอายุ หรือบุคคลทำผิดร้ายแรง

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของบุคคลที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอันมีที่มาจากกระบวนการเรียนรู้จากแรงจูงภายในตนเอง หรือแรงจูงใจภายนอก ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในการกระทำหรือดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ด้วยความเต็มใจในการใช้ความพยายามอย่างเต็มที่จนงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การได้รับความยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน

2.1 ด้านความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถทำงานได้รับมอบหมายจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังสามารถให้คำชี้แจงที่ถูกต้องและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานได้ด้วยตนเองจนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เมื่อได้เห็นผลสำเร็จของงาน จึงเกิดความพอใจและภูมิใจผลสำเร็จของงาน

2.2 ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ หมายถึง การปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับการยอมรับนับถือความรู้ ความสามารถ และการทำงาน รวมทั้งการยอมรับความคิดเห็น ตลอดจนการได้รับการยกย่อง ชมเชยจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น

2.3 **ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ** หมายถึง การปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถทำงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถ น่าสนใจ หลากหลาย ไม่ซ้ำซากจำเจ เปิดโอกาสให้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ และเป็นงานที่เปิดโอกาสให้สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนจบ

2.4 **ด้านความรับผิดชอบ** หมายถึง การปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ มีความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบอย่างเต็มที่

2.5 **ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน** หมายถึง การปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้รับการเลื่อนตำแหน่งหรือยกระดับสถานะให้สูงขึ้นอย่างน่าพอใจ และได้รับการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะการทำงาน จากการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน หรือศึกษาต่อ

3. **ผู้บริหาร** หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีบทบาทในการวางแผน ควบคุม ดูแล และสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดีให้แก่ครูและบุคลากร

4. **ข้าราชการครู** หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่หลักในการสอน จัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมของคนพิการในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

5. **ศูนย์การศึกษาพิเศษ** หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษ ในสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อช่วยให้นักเรียนพิการเข้ารับบริการตามจังหวัดต่าง ๆ ที่ตนเองอาศัยอยู่ได้สะดวกมากขึ้น สร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนพิการ ตามหลักสูตรเตรียมความพร้อมและช่วยเหลือระยะแรกเริ่มพัฒนาศักยภาพนักเรียนพิการให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ จำนวน 6 ศูนย์การศึกษาพิเศษ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) **ประชากรที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 ศูนย์การศึกษาพิเศษ มีครูทั้งหมดจำนวน 341 คน

2) **กลุ่มตัวอย่าง** คือ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวเทียบกับตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie And Morgan) ได้จำนวน 186 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Proportional Stratified Random Sampling) โดยกำหนดศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เป็นการสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ ของลิเคิร์ท (Likert's five Rating Scale)

2) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.904 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) วิเคราะห์การบริหารงานบุคคล โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 3) วิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 4) วิเคราะห์การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5. สรุปผลการวิจัย

การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการดำรงรักษา (X_5) ด้านการสรรหาบุคลากร (X_1) ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_2) ด้านการให้พ้นจากงาน (X_6) และ ด้านการให้ค่าตอบแทน (X_3) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งได้แก่ ด้านการดำรงรักษา (X_5) ด้านการสรรหาบุคลากร (X_1) ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_2) ด้านการให้พ้นจากงาน (X_6) และ

ด้านการให้คำตอบแทน (X3) สามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้ร้อยละ 90.90

ผลวิเคราะห์ การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการศึกษา โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

การบริหารงานบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการสรรหาบุคลากร	4.52	0.66	มากที่สุด	3
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.61	0.62	มากที่สุด	1
3. ด้านการให้คำตอบแทน	4.41	0.74	มาก	6
4. ด้านการรวมพลัง	4.50	0.71	มากที่สุด	4
5. ด้านการธำรงรักษา	4.54	0.70	มากที่สุด	2
6. ด้านการให้พ้นจากงาน	4.47	0.70	มาก	5
รวม	4.51	0.70	มากที่สุด	

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.70)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.62) รองลงมาได้แก่ ด้านการธำรงรักษา ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.70) ส่วนด้านการให้คำตอบแทน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.74)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.54	0.69	มากที่สุด	3
2. ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ	4.54	0.69	มากที่สุด	3
3. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.57	0.68	มากที่สุด	2
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.52	0.70	มากที่สุด	4
5. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	4.59	0.69	มากที่สุด	1
รวม	4.57	0.69	มากที่สุด	

ผลการวิจัยพบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.69)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.69) รองลงมาได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.68) ส่วนด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.70)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านการดำรงรักษา (X5)	2.322	.314	7.403**	.000
2. ด้านการสรรหาบุคลากร (X1)	.763	.136	5.593	.000
3. ด้านการพัฒนาบุคลากร (X2)	1.046	.239	4.380	.000
4. ด้านการให้พ้นจากงาน (X6)	.664	.156	4.252	.000
5. ด้านการให้ค่าตอบแทน (X3)	-.440	.145	-3.023	.003
6. ค่าคงที่ (Constant)	.909	-	3.068	.003

$R = 0.953$, $R^2 = 0.909$, $R^2_{adj} = 0.906$, $F = 11.53$, $df1 = 1$, $df2 = 180$,
 Sig. < 0.03, $SE_{est.} = 4.811$, $a = 90.90$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.16 พบว่า การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรอิสระ ด้านการดำรงรักษา (X_5) ด้านการสรรหาบุคลากร (X_1) ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_2) ด้านการให้พ้นจากงาน (X_6) และ ด้านการให้ค่าตอบแทน (X_3) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาได้ร้อยละ 90.90 ($R^2 = .909$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร รองลงมาคือ ด้านการดำรงรักษา ส่วนด้านการให้ค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจาก สถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 มีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านองค์ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีการศึกษา จึงมีการกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบชัดเจน อีกทั้งมีการจัดอบรม ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารที่เน้นคุณภาพและการเติบโตทางวิชาชีพ ส่งผลให้ด้านนี้ได้รับการประเมินในระดับสูงสุดจากผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับด้านการอำนวยการ ก็มี ความโดดเด่นเช่นกัน เนื่องจากผู้บริหารมีการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความผูกพันในองค์กร เช่น การยกย่องชมเชย การจัดกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ และการสื่อสารสองทางกับครู ซึ่งช่วยรักษามูลค่าครูไว้กับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ด้านการให้ค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณของสถานศึกษา ทำให้ไม่สามารถจัดสรรค่าตอบแทนในลักษณะจูงใจเพิ่มเติม เช่น ค่าล่วงเวลา เบี้ยประชุม หรือเงินรางวัลตามผลงาน ได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง อีกทั้งการกำหนดค่าตอบแทนยังต้องดำเนินตามระเบียบของต้นสังกัด จึงทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการจูงใจ ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามมองว่าเป็นจุดที่ยังควรพัฒนาซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สีวรรณ ไชยกุล พบว่า ระดับการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกรายด้าน¹⁷ นอกจากนี้ยังสอดคล้องงานวิจัยของ วนิตา เหลนปก พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (สวราษฎร์อุปถัมภ์) ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกรายด้าน¹⁸ รวมถึงงานวิจัยของ จุฬารัตน์ แสงสุข พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัด

17. สีวรรณ ไชยกุล, “การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3”, *วิทยานพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2562), 95.

18. วนิตา เหลนปก, “การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (สวราษฎร์อุปถัมภ์)”, *วิทยานพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2560), 80–81.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก¹⁹

2. จากผลการวิจัย พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน รองลงมาคือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ส่วนด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูในศูนย์การศึกษาพิเศษมักมีแรงผลักดันภายใน (intrinsic motivation) ที่เน้นความก้าวหน้าในสายงาน เช่น การได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพ การเลื่อนวิทยฐานะ หรือโอกาสทางการศึกษาและวิชาการ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่สอดคล้องกับความคาดหวังในระยะยาวของครู ส่งผลให้ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งได้รับการประเมินในระดับสูงสุด ขณะเดียวกัน ลักษณะของงานที่ปฏิบัติในศูนย์การศึกษาพิเศษนั้นมีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ทั้งความเข้าใจ ความอดทน และความเสียสละ ส่งผลให้ครูเกิดความผูกพันในบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญที่สะท้อนอยู่ในผลการประเมินด้านนี้ ส่วนด้านความรับผิดชอบได้รับค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดในโครงสร้างการบริหารงาน เช่น การมีอำนาจตัดสินใจที่จำกัดภายใต้กฎระเบียบราชการ หรือการมอบหมายงานที่ไม่เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงบทบาทในการริเริ่มหรือรับผิดชอบงานอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจทำให้ครูรู้สึกว่าตนเองมีบทบาทจำกัด และขาดแรงจูงใจในการพัฒนางานอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงณา ผดุงเศรษฐกิจ ได้ทำการวิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก²⁰ ยังสอดคล้องกับวัชรศิ เจริญกุล ได้ทำการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง ผลการวิจัยพบ

19. จุฑารัตน์ แสงสุข, “การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2”, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557).

20. พงณา ผดุงเศรษฐกิจ, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1”, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2563), 63–65.

ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพการอยู่ร่วมกัน การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและทัศนคติของบุคคล ผลตอบแทนทางอุดมคติสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา ความดึงดูดใจเชิงสังคมต่อหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุและสิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล อยู่ในระดับมาก²¹ และผลการวิจัยยังสามารถอธิบายได้ตาม ทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg ที่แบ่งปัจจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ Hygiene factors และ Motivators โดยพบว่า Motivators เช่น ความสำเร็จ ความรับผิดชอบ และโอกาสเติบโตในหน้าที่การงาน เป็นแรงผลักดันที่แท้จริงที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานของบุคลากร หากองค์ประกอบเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม จะสามารถส่งเสริมคุณภาพการทำงานและความจงรักภักดีต่อองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ²²

3. จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานบุคคลมีความสัมพันธ์กันทิศทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งได้แก่ ด้าน ด้านการธำรงรักษา (X_5) ด้านการสรรหาบุคลากร (X_1) ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_2) ด้านการให้พ้นจากงาน (X_6) และ ด้านการให้ค่าตอบแทน (X_3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้ร้อยละ 90.90 เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบทั้งในด้านการสรรหา พัฒนา ธำรงรักษา ไปจนถึงการให้พ้นจากงานและค่าตอบแทน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่มีผลต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับครูในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจเชิงจิตใจ เช่น ความรู้สึกมีคุณค่าและมั่นคงในวิชาชีพ หรือแรงจูงใจเชิงวัตถุ เช่น ค่าตอบแทนที่เหมาะสม การที่ผลการวิเคราะห์พบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับนัยสำคัญทาง

21. วชิรศ เจริญกุล, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง”, *วิทยานพนธ์ คุรุศาสตร์ มหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2563), 62–63.

22. Frederick Herzberg, *The Motivation to Work*, (New York: John Wiley & Sons, 1959).

สถิติที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์แรงจูงใจของครูได้ถึง ร้อยละ 90.90 สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมในการทำงานของครู โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมเฉพาะทาง เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษ ที่ต้องอาศัยครูที่มีแรงจูงใจสูง และความทุ่มเทในการทำงานมากกว่าปกติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายสุณีย์ ตะเกาทอง (2567) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความตั้งใจต่องานสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง ส่วนด้านสิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การบริหารงานบุคคลของโรงเรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ส่วนด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกในระดับสูงกับการบริหาร งานบุคคลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น .858²³ และผลวิจัยครั้งนี้ยังสามารถอธิบายได้โดยทฤษฎีระบบของ Katz & Kahn (1978) ที่เสนอว่า องค์กรเปรียบเสมือนระบบที่มีองค์ประกอบย่อยซึ่งต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง เมื่อการบริหารงานบุคคลในแต่ละองค์ประกอบดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลสะท้อนเชิงบวกต่อแรงจูงใจของบุคลากร และสามารถสร้างพลังในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน²⁴

23. สายสุณีย์ ตะเกาทอง, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1”, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2567).

24. Daniel Katz and Robert L. Kahn, *The Social Psychology of Organizations*, 2nd ed., (New York: John Wiley & Sons, 1978).

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ได้เปิดเผยให้เห็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญระหว่างการบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 ซึ่งถือเป็นประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยเฉพาะกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสรรหา พัฒนา การให้ค่าตอบแทน การรวมพลัง การธำรงรักษา และการให้พ้นจากงาน ล้วนมีผลต่อแรงจูงใจของครูอย่างมีนัยสำคัญ ครูที่ได้รับการบริหารอย่างเป็นระบบ รู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับ มีความมั่นคงในอาชีพ และเห็นโอกาสความก้าวหน้าในงาน ต่างมีแรงจูงใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังคุณภาพของผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากผลการศึกษานี้ ผู้เขียนตระหนักถึงบทบาทของ “ผู้บริหารสถานศึกษา” ในฐานะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องไม่เพียงแต่บริหารงานตามหลักวิชาการ แต่ต้องบริหาร “หัวใจ” ของบุคลากรให้เกิดความรัก ความศรัทธา และความยินดีในการปฏิบัติงาน หากผู้บริหารมีความเข้าใจในธรรมชาติของแรงจูงใจและใช้เครื่องมือในการบริหารบุคลากรอย่างเหมาะสม ย่อมสามารถยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา เห็นว่า “แรงจูงใจ” ของครูมิใช่เพียงการตอบสนองความพึงพอใจในทางอาชีพเท่านั้น หากแต่ยังเป็นพลังภายในที่เชื่อมโยงถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยรวม จึงขอเสนอแนะแนวทางเพื่อส่งเสริมระบบบริหารงานบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาแรงจูงใจของครู ดังนี้

ในระดับนโยบาย ควรมีการวางแนวทางที่เป็นระบบและชัดเจนในการบริหารงานบุคคลที่ยืดหยุ่นและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความจำเป็นเฉพาะของแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม

ในระดับสถานศึกษา ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะภาวะผู้นำให้สามารถเป็นทั้งผู้บริหารและผู้จูงใจบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง เป็นธรรม และให้คุณค่ากับบุคลากรในทุกระดับ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ในระดับบุคลากรครู ควรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการและด้านจิตใจ ควรมีการส่งเสริมให้ครูได้เห็นคุณค่าในตนเองและในบทบาทของตน เพื่อให้เกิดพลังในการทำงานที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้มีใช้เพียงการตอบโจทย์เชิงวิชาการ หากยังเป็นการสะท้อนแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีความเหมาะสมกับบริบทของการศึกษาพิเศษในประเทศไทย ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า การสร้างระบบบริหารบุคคลที่ส่งเสริมแรงจูงใจของครูอย่างเป็นรูปธรรม จะเป็นการลงทุนด้านการศึกษามีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติในระยะยาว อีกทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา “ทรัพยากรมนุษย์” ให้เป็นผู้ทรงคุณค่าของแผ่นดินได้อย่างแท้จริง

8. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยการบริหารงานบุคคล ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมด้านการให้ค่าตอบแทน มีการพิจารณาค่าตอบแทนเพิ่มเติม เช่น ค่าล่วงเวลา เบี้ยประชุม และเงินช่วยเหลือ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับภาระงานและความรับผิดชอบของบุคลากร

1.2 จากผลการวิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ มีการเปิดโอกาสให้ดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายและเป็นงานใหม่ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด

1.3 จากผลการวิจัยการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ขอเสนอแนะว่าผู้บริหารควรส่งเสริมและบูรณาการแนวทางการบริหารงานบุคคลในทุกมิติ ได้แก่ การธำรงรักษา การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การให้พ้นจากงาน และการให้ค่าตอบแทน เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับครูในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา เชิงเปรียบเทียบระหว่างประเภทของสถานศึกษา หรือระหว่างสังกัดต่าง ๆ เช่น สพฐ. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจเฉพาะกลุ่ม

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.4 ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. แนวทางการจัดสรรอัตรากำลังครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย, 2565.
- จุฑารัตน์ แสงสุข. “การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557.
- ณปภัช ชัยมงคล และคณะ. “แนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในองค์กร”. วารสารวิชาการทางการศึกษา. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (2567). 218–229.
- พจนา ผดุงเศรษฐกิจ. “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2563.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553).
- รัตนารณณ์ บุญพจน์ และคณะ. “ภาวะผู้นำกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู”. วารสารบริหารการศึกษา. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (2567). 1903–1914.
- วนิดา เหลนปก. “การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (ไสวราษฎร์อุปถัมภ์)”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2560).
- วัชรศ เจริญกุล. “แรงจูงใจของครูในโรงเรียนบ้านยางสูง”. วารสารครุศาสตร์ศึกษา. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (2563). 141–153.
- วัชรศ เจริญกุล. “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบ้านยางสูง”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2563.
- วิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ. รายงานการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย, 2567.
- เสวต สิมประดิษฐ์พันธ์. จิตวิทยาแรงจูงใจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2561.

สายสุณีย์ ตะเกาทอง. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2567.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานภาวะการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2564.

สิววรรณ ไชยกุล. “การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชวบะลา เขต 3”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2562.

สุทัศน์ พินิจสอน. “ความสัมพันธ์การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจของครู”. วารสารการศึกษา. ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (2564).

อรอุมา จันทนป. “แรงจูงใจของครูโรงเรียนโสตศึกษา”. วารสารการบริหารและพัฒนา. ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (2561).

Brown, D. *Human Motivation*. New York: McGraw-Hill, 1980.

Daniel Katz and Robert L. Kahn. *The Social Psychology of Organizations*. 2nd ed. New York: John Wiley & Sons, 1978.

Deci, Edward L., and Richard M. Ryan. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum, 2000.

Fayol, Henri. *General and Industrial Management*. Translated by Constance Storrs. Martino Publishing, 2013.

Flippo, E. B. *Personnel Management*. 6th ed. New York: McGraw-Hill, 1984.

Frederick Herzberg. *The Motivation to Work*. New York: John Wiley & Sons, 1959.

Herzberg, Frederick, Bernard Mausner, and Barbara B. Snyderman. *The Motivation to Work*. New York: Wiley, 1959.

Weber, Max. *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Free Press, 1947.

การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน
ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการสถานศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

Quality Management of School Administrators Affecting
Internal Quality Assurance in Aspect Administration
Process and Management in School Under Bangkok
Metropolitan Administration Krungthon Tai Group

วรัชยา แสนชุปา, Waratchaya Sanchupa

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยธนบุรี

Master of Education (Educational Administration), Thonburi University.

Email: chompoolove127@gmail.com

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, Supattarasak c

มหาวิทยาลัยธนบุรี, Thonburi University, Thailand.

Email: Supattarasak_khum@thonburi-u.ac.th

วิเชียร อินทรสมพันธ์, Wichian Intarasompun

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand.

Email: Wichian.in@bsru.ac.th

ตอบรับบทความ (Received) : 29 กรกฎาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 สิงหาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 16 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารตามวงจรคุณภาพ 2) ระดับการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา 3) การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ปีการศึกษา 2567 ศึกษาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน ได้จำนวน 340 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน ตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผน ส่วนการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจสถานศึกษา ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ได้ร้อยละ 47.10 ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากนโยบายและข้อกำหนดจากหน่วยงานต้นสังกัดที่เน้นการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบ รวมทั้งสถานศึกษามีระบบการติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงานอย่างเข้มงวด

คำสำคัญ: การบริหาร วงจรคุณภาพ การประกันคุณภาพภายใน
การจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

Abstract

This research aimed to study (1) the level of quality management (2) the level of internal quality assurance in aspect of administration process and management in school (3) the level of quality management of school administrators affecting in internal quality assurance in aspect of administration process and management in school. The sample group comprised teachers under the Bangkok Metropolitan Administration, Krungthon Tai Group, for the academic year 2024. The sample size of 340 teachers was determined using Krejcie and Morgan's table and selected through stratified proportional random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, frequency, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) The overall level of quality management was high. Among the specific aspects, Operation aspect had the highest mean, followed by Planning, while Monitoring had the lowest mean. (2) The overall level of internal quality assurance in aspect of Administration process and Management in school were also high. The highest-rated aspect was Development of teachers and personnel toward professional, followed by Goals, Vision, and Mission of the school, while Management of environment and social had the lowest mean. (3) Quality management of school administrators affecting in internal quality assurance in aspect of Administration process and Management in school significantly influenced at the .01 level, these variables together predicted 47.10%. The administrators place great importance on monitoring and evaluating work performance, which may stem from policies and regulations issued by the supervising authority that emphasize inspection for transparency and accountability. In addition, the educational institution has a strict system for monitoring, auditing, and reporting operational outcome.

Keywords: Management, Quality Cycle, Internal Quality Assurance, Management in School, Bangkok Metropolitan Administration, Krungthon Tai Group

1. บทนำ

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้เศรษฐกิจการเมืองและสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความต้องการของบุคคล จากสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนรู้ของบุคคลอย่างเลี่ยงไม่ได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญและรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลในลักษณะก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย การพัฒนาทักษะของประชากรไปสู่สังคมยุคใหม่เผชิญกับความท้าทาย มุ่งเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจและสังคมยุค Thailand 4.0 ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทในการจัดการศึกษา การสร้างโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษาและการใช้จ่ายงบประมาณ รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47¹ กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบกับในมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อไป

สำหรับการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นกระบวนการตามแนวคิดการบริหารคุณภาพ PDCA ของเดมมิง (Deming) ซึ่งได้เสนอว่า คุณภาพจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการ

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.

ผลิตและความสามารถในการแข่งขัน มองคุณภาพในแง่ของคุณภาพการออกแบบ การลงมือทำ การขยาย และการให้บริการคุณภาพจะทำให้องค์กรอยู่รอดระยะยาว โดยวงจรการบริหารเชิงคุณภาพ PDCA เป็นหลักการบริหารที่สำคัญสำหรับการบริหารองค์กรเพื่อคุณภาพ โดยมีสาระสำคัญดังนี้ (1) ขั้นตอนของการวางแผน (Plan) คือ การคิดค้นหาทางเลือกล่วงหน้าที่ดีที่สุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด โดยการดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบแบบแผน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (2) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Do) เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ตามขั้นตอนกับการประสานงานกับฝ่ายบริหารและฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง (3) ขั้นตรวจสอบหรือประเมินผล (Check) การติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ตามที่กำหนดเปรียบเทียบผลงานกับเป้าหมาย และเพื่อรายงานความคืบหน้าบนการปฏิบัติประมวลข้อคิดเห็น ข้อผิดพลาดต่าง ๆ และสรุปเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุง (4) การแก้ไขปรับปรุง (Action) เป็นการนำผลมาวิเคราะห์พิจารณาหาต้นตอสาเหตุข้อบกพร่อง และการระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหา²

จากการติดตามผลการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ผลการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ ปี 2542 จนถึงปัจจุบัน ทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีการประเมินคุณภาพภายนอกมา 5 รอบ พบว่าการประเมินคุณภาพบางส่วนยังไม่สามารถสะท้อนการมีคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริงและบางส่วนไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน จึงทำให้คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีการจัดทำแผนการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งหวังให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเกิดการพัฒนาและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการถือเป็นหน่วยงานหลักในด้านการจัดการศึกษาของประเทศ จึงมีการกำหนดกฎกระทรวง

2. Deming, William Edwards. *Out of Crisis*. (Cambridge, Mass: MIT Center for Advanced Engineering Study, 1986).

การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและแต่ละประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ อีกทั้งจัดให้มีการประเมินและการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

ดังนั้นการวัดผลประเมินผลหรือความรู้ด้านวิชาการเครื่องมือประเมินแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งปัญหาด้านนี้จะเป็นปัญหามากพอสมควรในเรื่องของการติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนาปรับปรุงแผนแทบจะไม่มีการนำผลการประเมินแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุง แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในครั้งต่อไปได้อย่างชัดเจน ประกอบกับปัจจุบันการพิจารณาความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น สิ่งที่สามารถตอบและทำให้เห็นภาพได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง คือ ผลจากการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานการจัดการศึกษา การจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ตลอดปีการศึกษานั้น สอดคล้องหรือบรรลุเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้เพียงใด สถานศึกษาที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานเข้าศึกษาต่อ ล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญของประกันคุณภาพภายในทั้งสิ้น

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ จำนวน 70 โรงเรียน จากการศึกษาดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2566 ได้ผ่านการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2566 โดยสถานศึกษาเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยมีสำนักการศึกษาเป็นผู้ติดตามและตรวจสอบ โดยมีผลการประเมินตนเองดังนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา และหัวหน้าแผนงานที่ดูแลงานประกันคุณภาพการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำผลการประเมินภายในและภายนอกมาใช้ในการวางแผน

พัฒนา การจัดการศึกษาหรือทบทวน ปรับปรุงแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา³

ถึงแม้ว่าโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจะมีการประเมินคุณภาพผ่านเกณฑ์แล้วก็ตาม ครุยังมีภาระงานนอกเหนือจากการสอน ส่งผลให้ประสบปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนการสอน การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ซึ่งทั้งหมดเป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาที่ทุกโรงเรียนจะต้องปฏิบัติและรายงานผลเป็นประจำทุกปี ปัญหาดังกล่าวทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพในสถานศึกษามีปัญหา หากนำหลักการแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาจะช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามที่ต้องการ ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ จากประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และกระทรวงศึกษาธิการมีการประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษา ระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 นั้น มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยสนใจมาตรฐานที่ 2 ซึ่งเป็นการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพและจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพส่งเสริมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้⁴

3. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2566, (กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2566).

4. กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560, (กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการบริหารตามวงจรคุณภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารในการจัดการสถานศึกษา และพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งเป็นแนวคิดในการบริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้
3. เพื่อศึกษาการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ในปีการศึกษา 2567 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวเทียบกับตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie And Morgan) ได้จำนวน 340 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถาม โดย

ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถาม เกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการ จัดการในสถานศึกษา เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพ ภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณ ค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการ สร้างเครื่องมือของลิเคิร์ต (Likert's five Rating Scale) 2) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามใน เบื้องต้น แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษาด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่า ความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หา ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.915 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อ มั่นแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลการวิเคราะห์ตาม วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหาร โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) วิเคราะห์การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการ จัดการในสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) วิเคราะห์การบริหาร ตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพ ภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

4. สรุปผลการวิจัย

การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (X_3) ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (X_4) ด้านการวางแผน (X_1) และด้านการปฏิบัติงานตามแผน (X_2) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ซึ่งได้แก่ ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (X_3) ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (X_4) ด้านการวางแผน (X_1) และด้านการปฏิบัติงานตามแผน (X_2) สามารถพยากรณ์การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ได้ร้อยละ 47.10

ผลวิเคราะห์การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การวางแผน	4.12	0.83	มาก	2
2. การปฏิบัติตามแผนงาน	4.13	0.82	มาก	1
3. การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน	4.00	0.85	มาก	4
4. การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง	4.07	0.83	มาก	3
รวม	4.09	0.83	มาก	

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.83)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.82) รองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.83) ส่วนด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.85)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้โดยภาพรวม

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ สถานศึกษา	4.13	0.82	มาก	2
2. ด้านระบบบริหารจัดการคุณภาพ	4.10	0.83	มาก	3
3. ด้านการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน	4.07	0.83	มาก	4
4. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ	4.14	0.81	มาก	1
5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม	4.06	0.84	มาก	6
6. ด้านการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.06	0.82	มาก	5
รวม	4.09	0.83	มาก	

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.83)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.81) รองลงมาได้แก่ ด้านเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.82) ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.84)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (X3)	3.097	0.490	12.296**	0.000
2. ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (X4)	2.107	0.410	10.271**	0.000
3. ด้านการวางแผน (X1)	0.703	0.126	3.148**	0.001
4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (X2)	0.578	0.107	2.677**	0.008
5. ค่าคงที่ (Constant)	26.077	-	4.020**	0.000
R = 0.686, R ² = 0.471, R ² _{adj} = 0.465, F = 7.167, df1 = 1, df2 = 335, Sig. < 0.008, SE _{est.} = 8.318				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (X₃) ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (X₄) ด้านการวางแผน (X₁) และด้านการปฏิบัติงานตามแผน (X₂) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านการบริหารและการจัดการในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ได้ร้อยละ 47.10 (R² = 0.471)

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติงานตามแผน รองลงมาคือ ด้านการวางแผน ส่วนด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสามารถของผู้บริหารในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

อย่างมีระบบ สถานศึกษามีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมตามแผนอย่างเคร่งครัด มีนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรุธ บัญติโต พบว่า การบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก⁵ และงานวิจัยของบัณฑิต เหมือนอดทน พบว่า การบริหารโดยใช้วงจรของเดมมิ่ง (Deming Cycle: PDCA) ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก⁶ นอกจากนี้ยังสอดคล้องงานวิจัยของธีรพงศ์ ทับอินทร์ พบว่า การบริหารตามวงจร เดมมิ่ง (PDCA) ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 42 ในภาพรวมอยู่ในระดับ⁷ รวมถึงงานวิจัยของสมบัติ นาหลวง พบว่า การบริหารด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก⁸

2. จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ รองลงมาคือ ด้านเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษา ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อมทาง

5. นิรุธ บัญติโต, “การบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2564).
6. บัณฑิต เหมือนอดทน, “การบริหารโดยใช้วงจรของเดมมิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ในจังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, (วิทยาลัยสันตพจนอุดรธานี, 2564).
7. ธีรพงศ์ ทับอินทร์, “การบริหารตามวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2565).
8. สมบัติ นาหลวง, “การบริหารด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2565).

กายภาพและสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากความมุ่งมั่นของผู้บริหารสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาครูและบุคลากร สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีโอกาสนในการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะอย่างเหมาะสม รวมถึงการมีแนวทางการบริหารที่ชัดเจน ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชุดา บุญมี พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก⁹ และงานวิจัยของจิรภัทร์ เหลืองวัฒนวิไล พบว่า บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก¹⁰ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Carlos Jacinto La Rosa Longobardi พบว่า การรับรองระบบงานและวงจร Deming ในคณะของมหาวิทยาลัยการศึกษาแห่งชาติ ปี 2022 มีความสัมพันธ์โดยตรงสูง และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹¹

3. จากผลการวิจัยพบว่าการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งได้แก่ ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (X_3) ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (X_4) ด้านการวางแผน (X_1) และด้านการปฏิบัติงานตามแผน (X_2) และสามารถพยากรณ์การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมได้ร้อยละ 47.10 เป็นเช่นนี้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลการ

-
9. วิชุดา บุญมี, “การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม”, สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561).
 10. จิรภัทร์ เหลืองวัฒนวิไล, “บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2565).
 11. Carlos Jacinto La Rosa Longobardi, “Accreditation and the Deming Cycle in the faculties of the National University of Education-2022”, *Journal of Namibian Studies*, Vol. 33 No. 2, 4806–4828.

ทำงานเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากนโยบายและข้อกำหนดจากหน่วยงานต้นสังกัด ที่เน้นการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบ รวมทั้งสถานศึกษามีระบบ การติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงานอย่างเข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับ แนวนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดที่ให้ความสำคัญกับการประเมินและการรายงาน ผลมากขึ้นในช่วงหลัง นอกจากนี้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการ บริหาร เช่น ระบบประกันคุณภาพออนไลน์ อาจช่วยให้การตรวจสอบทำได้ง่ายและ แม่นยำมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภนันทิพัฒน์ อ่อนศรี พบว่า การบริหาร คุณภาพกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹² นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชชุดา วิจิตร วงศ์ พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของ โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹³ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรย์ จูปรางค์ พบว่า การ บริหารคุณภาพวงจรเดิมมีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹⁴ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติพนธ์ ตุ่นนัตร์ พบว่า การใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติ งานวิชาการของโรงเรียนในเครือข่ายสาสน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹⁵

12. ศุภนันทิพัฒน์ อ่อนศรี, “การบริหารคุณภาพกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตกรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562).
13. วิชชุดา วิจิตรวงศ์, “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหาร การศึกษา, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2565).
14. จรรย์ จูปรางค์, “การบริหารคุณภาพวงจรเดิมมีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2565).
15. ชูติพนธ์ ตุ่นนัตร์, “การใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนในเครือข่ายสาสน์”, วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา, ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (2566), 165–166.

6.สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ขอเสนอแนะว่าผู้บริหารที่นำการบริหารตามวงจรคุณภาพบริหารงานในสถานศึกษา ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยมีการใช้ระบบการตรวจสอบที่ก้าวหน้าของกิจกรรมที่สถานศึกษาที่จัดขึ้นตามแผนงานของโรงเรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานประกันคุณภาพ และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ หากผู้บริหารพบว่าแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษามีข้อบกพร่อง ผู้บริหารจะดำเนินงานแก้ไขทันที เพื่อเป็นไปตามกระบวนการขั้นตอน PDCA

1.2 จากผลการวิจัยการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม โดยมีการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการวิจัยการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ขอเสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพสถานศึกษา ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษาให้สำเร็จ ควรพิจารณาดำเนินสนับสนุนและส่งเสริมการบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีการส่งเสริมด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง การวางแผนและการปฏิบัติตามแผนงาน เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษา มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานประกันคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำแนวคิด ทฤษฎี การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในแบบอื่น ๆ มาใช้ในงานวิจัยกับการบริหารงานด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านการบริหาร และการจัดการสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งของความสำเร็จของโรงเรียน ด้านการบริหารคุณภาพตามวงจรคุณภาพ PDCA

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านการบริหาร และการจัดการสถานศึกษากับปัจจัยอื่น ๆ ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละแห่งและเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความแตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560.
- จรัญ จูปรางค์. “การบริหารคุณภาพวงจรเดมมิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2565.
- จิรัชทร์ เหลืองวัฒนวิไล. “บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษายภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2565.
- ชุตินันท์ ตู้อันบัตร. “การใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการ ของโรงเรียนในเครือข่ายสาสน์”. *วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา*, ปีที่ 9 ฉบับที่ 2. 165–166.
- ธีรพงศ์ ทับอินทร์. “การบริหารตามวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2565.
- นิรุช บัญทิโต. “การบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2564.
- บัณฑิต เหมือนอดทน. “การบริหารโดยใช้วงจรของเดมมิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ในจังหวัดเลย”. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*. วิทยาลัยสันตพณอุตรธานี, 2564.

- วิชชุดา วิจิตรวงศ์. “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามของโรงเรียนพระหทัยคอนแวนต์ กรุงเทพมหานคร”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2565).
- วิชชุดา บุญมี. “การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม”. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561.
- ศุภันทิพัฒน์ อ่อนศรี. “การบริหารคุณภาพกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตกรุงเทพมหานคร”. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2562.
- สมบัติ นาทหลวง. “การบริหารด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตการ บริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2565.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2566.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก 22 กรกฎาคม 2553. 2560.
- Carlos Jacinto La Rosa Longobardi. “Accreditation and the Deming Cycle in the faculties of the National University of Education-2022”. *Journal of Namibian Studies*, Vol. 33 No.2 (2023). 4806–4828. Online. <https://namibianstudies.com/index.php/Jns/article/view/1203>
- Deming, William Edwards. *Out of Crisis*. Cambridge, Mass: MIT Center for Advanced Engineering Study, 1986.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลัก
ของครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

Creative Leadership of School Administrators Affecting
Core Competency of Teachers Under the Bangkok
Metropolitan Administration, Krungthon Tai Group

มิลินภรณ์ เขียวสวาง

Milinphorn Keawsawang

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยธนบุรี

Master of Education (Educational Administration), Thonburi University.

Email: milinphorn@gmail.com

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ

Supattarasak Khumsamart

มหาวิทยาลัยธนบุรี, Thonburi University, Thailand.

Email: Supattarasak@gmail.com

วิเชียร อินทรสมพันธ์

Wichian Intarasompun

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา,

Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand.

Email: Wichian.in@bsru.ac.th

ตอบรับบทความ (Received) : 28 กรกฎาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 สิงหาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 16 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร 2) ระดับสมรรถนะหลักของครู 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ปีการศึกษา 2567 ศึกษาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 340 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ระดับสมรรถนะหลักของครู โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาและด้านวิสัยทัศน์ สามารถพยากรณ์สมรรถนะหลักของครู ได้ร้อยละ 39.70 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ที่เด่นชัดอยู่ในความคิด และมีความสามารถในการแก้ปัญหาย่างมีเหมาะสม มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูมุ่งมั่นปฏิบัติงานสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ได้วางไว้อย่างเต็มสมรรถนะ โดยส่งเสริมให้ครูวางแผนการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ถูกต้องและครบถ้วน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สมรรถนะหลักของครู
สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

Abstract

This research aimed to study (1) the level of creative leadership of school administrators, (2) the level of core competency of teachers, and (3) the impact of the creative leadership of administrators on the core competency of teachers. The sample size of 340 teachers under the Bangkok Metropolitan Administration, Krungthong Tai Group, for the academic year 2024 was determined using Krejcie and Morgan's table and selected through stratified proportional random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, frequency, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that (1) The overall level of creative leadership of school administrators, was high. The highest average was flexibility aspect and the lowest average in problem-solving ability aspect (2) The overall level of core competency of teachers, was high. The highest average was in teamwork aspect and the lowest average in the working achievement motivation aspect (3) The creative leadership of administrators significantly affected the core competency of teachers at the .05 level. The predictors, ranked by influence, were problem-solving ability and visionary. These variables together predicted 39.70% of the variance in core competency of teachers under the Bangkok Metropolitan Administration, Krungthong Tai Group. The findings reveal that school administrators with a clear vision and the ability to solve problems appropriately have an influential role in inspiring teachers to work with full competence toward achieving the intended outcomes.

Keywords: Creative Leadership, Core Competency of Teachers, Bangkok Metropolitan Administration Schools, Krungthong Tai Group

1. บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีความแตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนากำลังคนไปสู่การพัฒนาประเทศในอนาคต และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถรอบด้าน รวมถึงปลูกฝังและเสริมสร้างความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอ คุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างสูงสุด ซึ่งการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จะสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามเป้าประสงค์นั้น ต้องใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำ และครูในฐานะผู้จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง ต้องมีทักษะ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มสมรรถนะ

พันธกิจและนโยบายหลักของกรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาให้เยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการดำรงชีวิตตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564–2569) มีจุดเด่นในการจัดการศึกษาซึ่งเกิดจากกลไกการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา เป็นแนวทางการขับเคลื่อนในทุก ๆ มิติของการศึกษาและปรากฏร่วมอยู่ในทุกประเด็นยุทธศาสตร์ อีกทั้งกำหนดประเด็นการพัฒนาเฉพาะทางที่สอดคล้องต่อนโยบายของกรุงเทพมหานครในประเด็นด้านการจัดการศึกษาพิเศษ สถานศึกษาเฉพาะทางและความเป็นเลิศ การจัดการศึกษาสำหรับปฐมวัย การพัฒนาอัตลักษณ์ของผู้เรียนในมิติของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้

มีประสิทธิภาพด้วยกลไกการพัฒนางานองค์กรสมรรถนะสูง¹

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาท และความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสถานศึกษาในฐานะผู้บังคับบัญชา และริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย นโยบายและโครงการต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติและเป็นผู้บ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถที่เหมาะสม ก็จะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อนร่วมงาน การบริหารก็จะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรสร้างต้นแบบ การปฏิบัติการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียน แสดงบทบาทในการเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์และควรแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำด้านการวางแผนการพัฒนา และประเมินหลักสูตร เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการขององค์การบริหารการศึกษา ตั้งแต่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และกระทรวง ศึกษาธิการ² ภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับการบริหารงานในยุคปัจจุบันคือภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ตามทัศนะของพาร์คเกอร์และเบกโนด์ (Parker and Begnaud) ได้สรุปทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในหนังสือชื่อว่า Developing Creative Leadership ซึ่งได้สรุปคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามทัศนะของพาร์คเกอร์และเบกโนด์ ไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านความยืดหยุ่น และ 3) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหาร

1. สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564–2569), ออนไลน์, <https://infocenter.oic.go.th/สำนักการศึกษา/topic-detail.php?conid=4890577>. [19 กรกฎาคม 2567].
2. พงษ์ศักดิ์ ดังทา, “การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2557), 5.

สถานศึกษาในยุคปัจจุบัน³

จะเห็นได้ว่า ผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และเจริญรุดหน้าไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาการต่าง ๆ ในโลกก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์สามารถกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน และเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ ตลอดจนจนเป็นการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น⁴ และการที่ครูจะมีสมรรถนะมากน้อยหรือไม่เพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษานับได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้เกิดผลดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของครู อาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย บุคคลทุกระดับ ทุกฝ่าย⁵

ในส่วนการพัฒนาวิชาชีพครู ให้เป็นวิชาชีพขั้นสูงเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับสมรรถนะ ไว้ในทุกกระบวนการของการบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลแนวใหม่ จึงเป็นแนวคิดที่มีการนำสมรรถนะมาใช้ในการบริหารผลงานข้าราชการครูโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของผลงานที่คาดหวังจากข้าราชการครู ในขณะเดียวกันก็ยังนำไปใช้ในการ

-
3. กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์, “โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสาขาวิชาบริหารการศึกษา, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555), 136.
 4. ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิดภาพกระบวนการทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 46.
 5. กรองทิพย์ นาควิชตร, “ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา”, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 31 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2551), 9-18.

บริหารงานทรัพยากรบุคคลด้านอื่น ๆ เช่น การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนา การกำหนดตำแหน่ง การให้คุณ ให้โทษ การเพิ่มประสิทธิภาพและแรงจูงใจ และอื่น ๆ จะดำเนินการโดยคำนึงถึงสมรรถนะเป็นสำคัญ ซึ่งสมรรถนะครูตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนด ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ซึ่งสมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งครูมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะตามที่หน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนด⁶

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ เพื่อให้ทราบถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารและสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ว่าอยู่ในระดับใด รวมถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ว่ามีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารด้านใดที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา นำไปใช้เป็นแบบแผนในการบริหารสถานศึกษา และพัฒนาสมรรถนะของครู รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา นำไปใช้เป็นแบบแผนในการปฏิบัติงานร่วมกันในฐานะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะหลักของครู ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

6. สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553), 24-25.

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ในการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ครั้งนี้ ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารตามแนวคิดของ พาร์คเกอร์และเบกโนต์ (Paker and Begnaud) ซึ่งประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น และด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ในส่วนของสมรรถนะหลักของครู ได้ยึดตามที่สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนด ซึ่งประกอบด้วย ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณครู

4.วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ในปีการศึกษา 2567 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย ครูสถานศึกษาขนาดใหญ่ 1,991 คน ครูสถานศึกษาขนาดกลาง 456 คน และครูสถานศึกษาขนาดเล็ก 354 คน รวม 2,801 คน

2) กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรทั้งหมด โดยเทียบกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร และสมรรถนะหลักของครู ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถามตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ ของลิเคิร์ท (Likert's five Rating Scale)

3) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่า ความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.902

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม หา ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) เคราะห์สมรรถนะหลักของครู โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4) วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. **ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้** โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่วนด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด รายละเอียดแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

1.1 **ด้านการมีวิสัยทัศน์** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการใช้ความคิดและจินตนาการที่เด่นชัดในการบริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 **ด้านความยืดหยุ่น** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความตื่นตัวพร้อมที่จะเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาแนวคิดของตนด้วยความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอกสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 **ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคาดหวังว่าจะสามารถค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติการบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการค้นหาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ไขด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงตนเอง และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและสมดุล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. **ระดับสมรรถนะหลักของครู** สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มครูชั้นใต้ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริการที่ดี ส่วนด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด รายละเอียดแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

2.1 **ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูนำผลการประเมินการปฏิบัติงานมาปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนครูมีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ถูกต้องและครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 **ด้านการบริการที่ดี** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเมื่อมีโอกาส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนครูปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.3 **ด้านการพัฒนาตนเอง** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงาน และการค้นคว้าด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนครูมีการติดตามและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้านวิชาการและวิชาชีพกับเพื่อนร่วมวิชาชีพอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.4 **ด้านการทำงานเป็นทีม** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนและสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนครูสร้างและดำรงสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.5 **ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนครูมีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้เหมาะสมกับสถานะของตนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการวิเคราะห์ระดับเพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (X_3) และ ด้านวิสัยทัศน์ (X_1) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถพยากรณ์สมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ได้ร้อยละ 39.70

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวม หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สามารถแจกแจงรายละเอียดดังตารางที่ 1–3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.11	0.82	มาก	2
2. ด้านความยืดหยุ่น	4.15	0.77	มาก	1
3. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	4.09	0.80	มาก	3
รวม	4.12	0.80	มาก	

ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย มาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.80)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.77) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.82) ส่วนด้านความสามารถในการแก้ปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.80)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับสมรรถนะหลักของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวม

สมรรถนะหลักของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน	4.12	0.81	มาก	5
2. ด้านการบริการที่ดี	4.16	0.77	มาก	2
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.15	0.80	มาก	3
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.18	0.77	มาก	1
5. ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู	4.13	0.80	มาก	4
รวม	4.14	0.79	มาก	

ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะหลักของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.79)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.77) รองลงมาได้แก่ ด้านการบริการที่ดี ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.77) ส่วนด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.81)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1)	0.395	0.093	2.199*	0.029
2. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (X_3)	2.624	0.615	14.499**	0.000
3. ค่าคงที่ (Constant)	60.849	-	13.350**	0.000
R = 0.630, R ² = 0.397, R ² _{adj} = 0.393, F = 4.837, df1 = 1, df2 = 337,				
Sig. < 0.029 SE _{est.} = 7.065				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระของงานวิจัย ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) และด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (X_3) สามารถร่วมกันทำนายตัวสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ได้ร้อยละ 39.70 ($R^2 = 0.397$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 7.065 ($SE_{est} = 7.065$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรสมรรถนะหลักของครู ได้ถึงร้อยละ 39.30 ($R^2_{adj} = 0.393$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านความยืดหยุ่น รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่วนด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดที่หลากหลายในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ มีความยืดหยุ่น เพื่อรองรับการบริหารจัดการและนวัตกรรมใหม่ ๆ มีส่วนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเล็งเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐกิตติ์ บุญเก่ง พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก⁷ นอกจากนั้นยังสอดคล้องงานวิจัยของสรายุทธ ชูยก พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา⁸

7. ณัฏฐกิตติ์ บุญเก่ง, “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2565), 128.

8. สรายุทธ ชูยก, “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2565), 103.

2. จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการบริการที่ดี ส่วนด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการให้ความสำคัญร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น หรือแสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมของครูจะช่วยสร้างและดำรงสัมพันธ์ภาพของสมาชิกและพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของวรภัทร สุขสมบัติและศิษณุพงศ์ ศรีจันทร์ เรื่องคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีมและการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน⁹

3. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) และ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (X_3) สามารถพยากรณ์สมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมได้ร้อยละ 39.70 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ที่เด่นชัดอยู่ในความคิด ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจสภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นมุ่งมั่นสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ได้วางไว้ รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีสติในระยะเวลาที่เหมาะสมของผู้บริหาร เพื่อทำให้การปฏิบัติการบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิตติสุดา แก้วหาญ และทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้

9. วรภัทร สุขสมบัติและศิษณุพงศ์ ศรีจันทร์, “คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู”. วารสารภูมิเศรษฐาราม. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2568), 670–183.

บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการทำงานเป็นทีม สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ได้ร้อยละ 66.0 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05¹⁰ และผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัฒน์ ไชยบาล พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 คือ ด้านจินตนาการ ด้านความยืดหยุ่นและด้านวิสัยทัศน์ ที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05¹¹

7. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่พบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านความยืดหยุ่น รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่วนด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา โดยการค้นหาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ไขด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงตนเอง และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและสมดุล

2. จากผลการวิจัยสมรรถนะหลักของครูที่พบว่า สมรรถนะหลักของครูด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการบริการที่ดี ส่วนด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษาพัฒนาสมรรถนะในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน โดย

10. อิตติสุดา แก้วหาญ และทนศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย”, *วารสารการพัฒนาศาสตร์การเรียนรู้ใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2564), 164-175.

11. เรวัฒน์ ไชยบาล, “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3”, *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2566), 79-90.

ส่งเสริมให้ครูกำหนดแผนการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อให้ผลของการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์

3. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาสามารถพยากรณ์สมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมได้ร้อยละ 39.70 แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา บริหารงานด้วยภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการแก้ปัญหา และมีความคาดหวังว่าจะสามารถค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีความรู้ความสามารถในการใช้ความคิดและจินตนาการที่เด่นชัดในการบริหารสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ได้ตามพื้นฐานของความเข้าใจในสภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อนำมาสู่การวางแผนงานสู่การปฏิบัติจริง และส่งผลให้ครูมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองสู่การเป็นครูที่มีสมรรถนะครบทุกด้าน

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู ในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ครั้งนี้พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้บริหาร กล่าวคือ หากผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่เด่นชัดอยู่ในความคิด ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจสภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีสติในระยะเวลาที่เหมาะสมของผู้บริหาร มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูมีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มสมรรถนะ

ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแบบแผนในการบริหารสถานศึกษา โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของครูในลำดับต่อไปได้ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารในองค์กรอื่น ๆ ในฐานะผู้นำก็สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแบบแผนในการปฏิบัติงานร่วมกันกับคนในองค์กรในฐานะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ขอเสนอแนะการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวคิด ทฤษฎี ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในแบบอื่น ๆ มาใช้ในงานวิจัยกับบริหารงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูในสังกัดอื่น ๆ เนื่องจากครูในแต่ละสังกัดมีเกณฑ์การประเมินสมรรถนะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาครูให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา ช่วยตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาได้ชัดเจนขึ้น ครูและสถานศึกษาได้รับการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครู แล้วปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละแห่งและเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความแตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิชิตร. “ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา”. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 31 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2551). 9–18.
- กิตต์กาญจน์ ปฏิพันธ์. “โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสาขาวิชาบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.
- ณัฏฐกิตติ์ บุญเก่ง. “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2565.
- ธิดิสุดา แก้วหาญ และทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย”. วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย, ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2564). 164–175.
- พงษ์ศักดิ์ ด้วงทา. “การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2557.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพกระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- เรวัฒน์ ไชยบาล. “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3”. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2566). 79–90.

วรภัทร สุขสมบัติ และศิษย์พงษ์ ศรีจันทร์. “คุณลักษณะผู้บริหารมีอาชีพที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู”. *วารสารมณีเชษฐาราม*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (มีนาคม–เมษายน 2568), 670–183.

สรายุทธ ชูยก. “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565.

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564–2569)*, ออนไลน์, <https://infocenter.oic.go.th/สำนักการศึกษา/topic-detail.php?conid=4890577>. [19 กรกฎาคม 2567]

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2553.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา
ชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

Factors Affecting to the Community Strength: A Case
Study of Koh Yor Sub-District Community, Mueang
Songkhla District, Songkhla Province

นุชนารถ คงมณี

Nushanard Kongmanee

สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Songkhla Rajabhat University. Email: nushanard2540@gmail.com

จิรวัดน์ เพ็ชรภาค

Jirawat Petkard

สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Songkhla Rajabhat University. Email: Trae.jirawat@gmail.com

วิศรุตตา ทองแกมแก้ว

Wisaruta Thongkamkaew

สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Songkhla Rajabhat University. Email: wisaruta.th@skru.ac.th

ตอบรับบทความ (Received) : 24 กรกฎาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 สิงหาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 16 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านความร่วมมือและปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการวิจัยแบบพหุวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบล เกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 359 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การตกลงยอมรับส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_2 = .174, p < .01$) การดำเนินการส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_3 = .475, p < .001$) การประเมินส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_4 = .145, p < .01$) และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta_5 = .114, p < .05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความเข้มแข็งของชุมชนได้ร้อยละ 29 ($R^2 = .290$) ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการส่งเสริมกระบวนการทำงานในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ความร่วมมือ เศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน
ชุมชนตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา

Abstract

This research study focuses on the following objective to analyze the cooperation factors and community economy factors that affect the community strength in Koh Yor Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province. The study used multi-methods research. The sample group used in this research study was 359 people living in the community of Koh Yor Sub-District Community, Mueang District, Songkhla Province. This quantitative research uses a questionnaire as the research tool as well as using statistics to multiple regression analysis, and in the qualitative method research uses content analysis. The research results found that the acceptance agreement significantly affected the community strength in Koh Yor Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province at the .01 level, with a relationship in the same direction ($\beta_2 = .174, p < .01$). The operation significantly affected the community strength in Koh Yor Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province at the .001 level, with a relationship in the same direction ($\beta_3 = .475, p < .001$). The assessment significantly affected the community strength in Koh Yor Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province at the .01 level, with a relationship in the same direction ($\beta_4 = .145, p < .01$). Human resource development significantly affected the community strength of Koh Yor Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province at the .05 level ($\beta_5 = .114, p < .05$), which was in accordance with the research hypotheses. All independent variables could explain 29 percent of the community strength ($R^2 = .290$). The recommendation is that community work processes should be promoted to be consistent with the needs of people in the area that are changing both socially and economically.

Keywords: Cooperation, Community Economy, Community Development, The Community Strength, Koh Yor Sub-District Community, Songkhla Province

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหากระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอก และภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยง ต่อการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่ คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ¹ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) มีกรอบแนวคิด ดำเนินการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) กลยุทธ์ที่ 12 การพัฒนาภาคเพื่อเชื่อมโยงภาคต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ส่วนราชการ กลุ่มเกษตรกร และ นักวิชาการในพื้นที่ ในการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในการพัฒนาภาคเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน กลยุทธ์ย่อยที่ 12.1 สนับสนุนบทบาทของคหกรหรือสภาเกษตรกรในกลไกความร่วมมือภาคีรัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการในแต่ละจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงการผลิตของเกษตรกรและการดำเนินธุรกิจการเกษตรของสถาบันเกษตรกรในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ความต้องการของภาคเอกชนในระดับจังหวัด การดำเนินภารกิจของส่วนราชการระดับจังหวัด และความเชี่ยวชาญของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน อันเป็นผลต่อการสร้างอาชีพและรายได้ อย่างไรก็ดี จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) มีกรอบแนวคิดดำเนินงานสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ² ที่เป็นทางเลือกให้กับชุมชนและสังคมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน แต่ทั้งนี้ในแต่ละชุมชนอาจมีความเข้มแข็งที่แตกต่างกัน ด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*, ออนไลน์, https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue. [15 กรกฎาคม 2566].
2. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*, ออนไลน์, https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue. [20 กรกฎาคม 2566].

เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยจากการสังเกตการณ์ชุมชน ตำบลเกาะยอ ธุรกิจร้านค้าที่ได้ปิดตัวจากผลกระทบสถานการณ์โควิด-19 เป็นผลให้ประชาชนมีหนี้สิน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย อาชีพไม่มั่นคง เช่น อาชีพประมงพื้นบ้าน เป็นต้น ด้วยช่องว่างดังกล่าวทำให้ในปัจจุบันได้พยายามฟื้นฟูการส่งเสริมอาชีพประชาชนเพื่อให้ชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนขึ้น ดังนั้น ปัจจัยความร่วมมือ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชน จึงน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม³ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี⁴ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจในกรณีศึกษาชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความสำคัญชุมชนหนึ่งของจังหวัดสงขลาในการสร้างรายได้จากธุรกิจในพื้นที่ แต่ขาดความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีคำถามการวิจัย คือ ปัจจัยความร่วมมือและปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอหรือไม่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเสนอทางเลือกในการพัฒนาชุมชนต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในแง่ความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปได้

3. ขนิษฐา ชัยปิล และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ 17 ฉบับที่ 79 (ตุลาคม-ธันวาคม 2563), 158.
4. วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และอุษณาร ทาวะรัมย์, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี”, วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561), 39.

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านความร่วมมือและปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

3.1 ความร่วมมือ

ได้มีนักวิชาการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการความร่วมมือ ไว้ดังนี้⁵ ปัจจัยความร่วมมือ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ กระบวนการที่ 1 การเจรจา (Negotiation) ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงการสร้างการเข้าใจและการรับรู้ให้ตรงกันอย่างไม่เป็นทางการ หากการเจรจาร่วมกันเกิดผลประโยชน์ต่างตอบแทนด้วยกันทุกฝ่าย นำไปสู่ในกระบวนการที่ 2 คือ การตกลงยอมรับ (Commitment) ที่เป็นการสร้างการตกลงยอมรับร่วมกันเพื่อการดำเนินการในอนาคตผ่านการปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งการจัดทำสัญญาที่เป็นทางการ สัญญาความเชื่อมั่นทางใจ และความสามารถในการจัดการปัญหากรณีที่ต้องมีการไม่ให้ความร่วมมือ เพื่อนำไปสู่กระบวนการที่ 3 การดำเนินการ (Implementation) ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นร่วมกันผ่านบทบาทขององค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ควรเป็นการดำเนินการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่ร่วมมือกัน และนำไปสู่กระบวนการที่ 4 คือ การประเมิน (Assessment) เป็นการประเมินว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกัน หรือไม่ หากไม่ ผู้มีส่วนร่วมต่าง ๆ ก็จะเริ่มดำเนินการเจรจาใหม่หรือสร้างข้อตกลงร่วมกันใหม่ ทั้งนี้ การเรียกร้องหรือออกจากความร่วมมือขึ้นอยู่กับมุมมองในการเชื่อมโยงต่อกันในความร่วมมือว่า มีมากน้อยเพียงใดและการรักษาความร่วมมือให้ยั่งยืนก็อาจจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานที่นอกเหนือจากโครงสร้างเชิงสถาบันที่เป็นทางการ

5. Peter Smith Ring and Andrew H. Van De Ven, อ้างใน พรภณ พงษ์เพชร, “ความร่วมมือในการป้องกัน ปัญหาอาชญากรรมระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน ศึกษาเฉพาะศูนย์อำนวยความสะดวกป้องกันและแก้ไข ปัญหาอาชญากรรมภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, (คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 31–32.

3.2 เศรษฐกิจชุมชน

ได้มีนักวิชาการอธิบายถึงปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน⁶ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ให้มีความรู้และสามารถด้านเทคนิคการผลิตและการแปรรูปและการพัฒนา ด้านที่ 2 การพัฒนากลุ่มและองค์กรชุมชน เป็นการสร้างกลุ่มและดำเนินกิจกรรมในรูปกลุ่มที่มีผู้นำชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทำงานเป็นหัวใจของเศรษฐกิจชุมชน ด้านที่ 3 การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้มาซึ่งเงินทุน ซึ่งเงินทุนอาจได้จากกิจกรรมออมทรัพย์การระดมทุนการระดมทุนการตั้งธนาคารหมู่บ้าน หรือจากการรับทุนช่วยเหลือจากภายนอกสมทบกับทุนภายในชุมชน และด้านที่ 4 การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการผลิต

3.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรตามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง⁷ พบว่า ตัวแปรตามความเข้มแข็งของชุมชนมีนัยสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ คือ กิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจในชุมชนมีผลกระทบต่อการประกอบการของคนในพื้นที่ และ ความเข้มแข็งด้านสังคม คือ การแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนเพื่อประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน การส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสร้างประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน ชุมชนสามารถแสวงหาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์

6. มงคล ด่านธานินทร์, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ, (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2541), 27.

7. ธนัฐ วรวัฒน์และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา”, วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562), 71-80;

ศราวุฒิ ครุฑศิริและคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ตำบลห้วยเหนียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดกาญจนบุรี”, วารสารการเมืองการปกครอง, ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565), 149-167;

ชนิจฐา ชัยปิต และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน”, 158;

วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และอุษณากร ทาวะรัมย์, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน”, 39.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้นำมาใช้ประโยชน์ได้ การส่งเสริมให้คนในชุมชนแสวงหานำผลผลิตหรือวัตถุดิบต่าง ๆ ภายในชุมชนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

3.4 การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

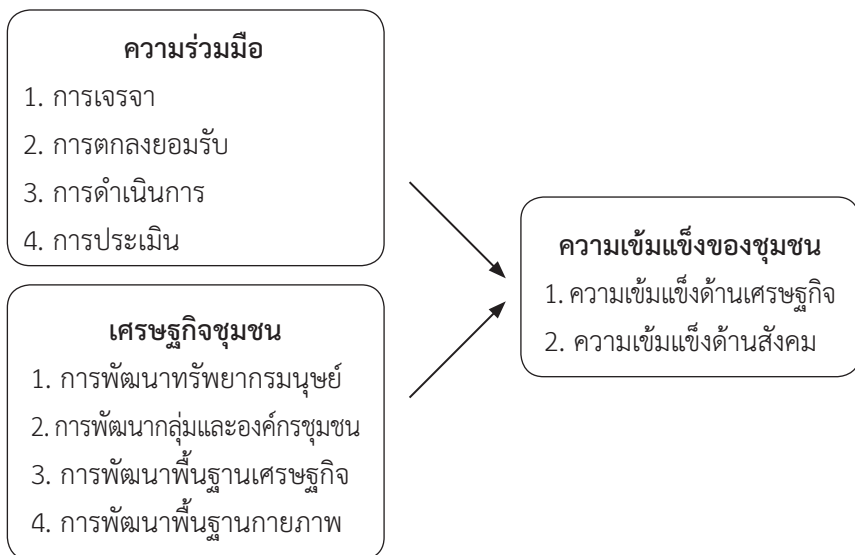
ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม (ความเข้มแข็งของชุมชน)	ทิศทางความสัมพันธ์
ความร่วมมือ	ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ	ทิศทางเดียวกัน
	- การจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์	
	ความเข้มแข็งด้านสังคม	
	- การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน	
เศรษฐกิจชุมชน	ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ	ทิศทางเดียวกัน
	- การประกอบการของคนในพื้นที่	
	ความเข้มแข็งด้านสังคม	
	- การส่งเสริมให้คนในชุมชนแสวงหานำผลผลิตหรือวัตถุดิบต่าง ๆ ภายในชุมชนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า	

3.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3.6 สมมติฐานการวิจัย

1) **ปัจจัยด้านความร่วมมือ** ได้แก่ การเจรจา การตกลงยอมรับ การดำเนินการ การประเมิณ ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

2) **ปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชน** ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนา กลุ่มและองค์กรชุมชน การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจที่เก็บข้อมูลแบบพหุวิธี คือ

ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก และข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสนับสนุนผลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ

4.2 กลุ่มเป้าหมาย

คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลาจังหวัดสงขลา จำนวน 3,416 คน⁸ และกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามาเน⁹ เท่ากับ 359 คน และ การสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนในแต่ละหมู่บ้าน คือ อ่าวทราย 43 คน บ้านดิน 20 คน บ้านนอก 65 คน แหลมพ้อ 43 คน ท่าไทร 49 คน นายถีน 48 คน ป่าโหนด 41 คน ท้ายเสา 19 คน และ สวนใหม่ 31 คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ และมีการหาค่าคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ผลการหาค่า IOC อยู่ในระหว่าง .60–1.00 และการหาค่าคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ผ่านการปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับประชาชนในชุมชนม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน และทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยค่า Cronbach's Alpha Coefficient โดยค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .796

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

คือ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ค่า p-value .05

-
8. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, รายงานข้อมูลตำบลเกาะยอ, ออนไลน์, https://3doctor.hss.moph.go.th/main/rp_region. [9 สิงหาคม 2566].
 9. Yamane, T., *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed., (New York: Harper and Row Publications, 1973), 727–728.

4.5 การเรียบเรียงและสรุปผล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ผลการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาด้วยปัจจัยด้านความร่วมมือและปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยผลทางสถิติในการวิจัยเชิงปริมาณ และ ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่มาจากการแสดงความคิดเห็นจากคำถามปลายเปิด

5. ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านความร่วมมือและปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา (แยกตามตัวแปรย่อย)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม (ความเข้มแข็งของชุมชน)		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย			
	B	Beta		
ค่าคงที่ (constant)	14.966		8.476	.000
การเจรจา	.009	.007	.133	.894
การตกลงยอมรับ	.215	.174**	3.209	.001
การดำเนินการ	.741	.475***	9.454	.000
การประเมิน	.232	.145**	2.750	.006
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	.144	.114*	2.354	.019
การพัฒนากลุ่มและองค์กรชุมชน	-.089	-.058	-1.202	.230
การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ	-.123	-.079	-1.425	.155
การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ	-.093	-.065	-1.148	.252

$R = .539$, $R^2 = .290$, $F = 17.880$, $p = .000$, $n = 359$

$p < .05^*$, $p < .01^{**}$, $p < .001^{***}$

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านความร่วมมือ โดยแยกตามตัวแปรย่อย การตกลงยอมรับส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_2 = .174, p < .01$) การดำเนินการส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_3 = .475, p < .001$) การประเมินส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_4 = .145, p < .01$) และ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยแยกตามตัวแปรย่อย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta_5 = .114, p < .05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความเข้มแข็งของชุมชนได้ร้อยละ 29 ($R^2 = .290$) โดยการแปลผลค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจผู้วิจัยได้อ้างอิงจากการศึกษาของนักวิชาการ¹⁰ ได้มีการอธิบายว่า R^2 ที่ “ดี” ในสาขาสังคมศาสตร์ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ หากค่า R^2 .10 ถึง .30 ถือว่ายอมรับได้ อีกทั้งการพิจารณา “Goodness of Fit”¹¹ ของโมเดลกับข้อมูล ถ้าเป้าหมายหลัก คือ การทดสอบสมมุติฐาน หากการอธิบายตัวแปรตามจากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญสามารถรายงานสรุปผลได้

จากการสอบถามความคิดเห็นจากคำถามปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรของชุมชนในการสร้างมูลค่าของสินค้า และการสร้างอาชีพได้โดยได้มีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติจากแหล่งต่าง ๆ ในชุมชน เช่น พืช สัตว์ แร่ธาตุ ป่าไม้ เป็นต้น มาใช้ในกิจกรรมภายในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง จึงเข้าไปดำเนิน

-
10. Gupta A. et. al., “Determining a Meaningful R-squared Value in Clinical Medicine”, *Academic Medicine & Surgery*, (October 27, 2024), 1–6, Online, doi:10.62186/001c.125154.
 11. Moksony, F., “Small is beautiful. The use and interpretation of R^2 in social research”, *Szociológiai Szemle*, Special issue, (1990), 130–138.

กิจกรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะที่ร่วมมือกันค่อนข้างน้อย กล่าวได้ว่า ประชาชนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเพาะปลูกส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้ประชาชนได้เองในพื้นที่จากอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้ชุมชนเกาะยอมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ อีกทั้ง การฟื้นตัวด้วยการเปิดกิจการด้วยตนเอง จัดการธุรกิจของตนด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า โฮมสเตย์ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง สามารถกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจากการค้าขาย และการบริการของคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ ความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้ทุกฝ่ายได้นำการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจนและเหมาะสมยังมีอยู่เป็นส่วนน้อยในการที่จะเข้ามารวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง ซึ่งในความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ คือ การจัดการทางภาคการเกษตร ภาคการประมง รวมทั้ง ธุรกิจร้านค้าต่าง ๆ ด้วยตนเอง จะมีความคล่องตัวกว่า

6. อภิปรายผลการวิจัย

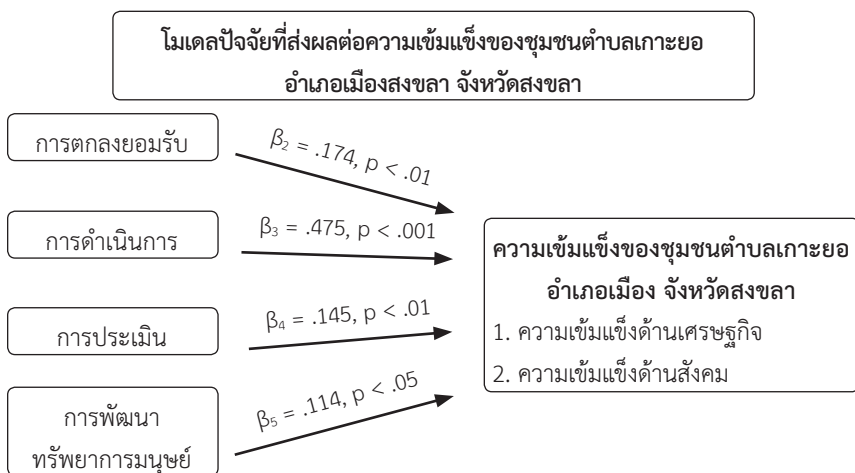
การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านความร่วมมือ โดยแยกตามตัวแปรย่อย การตกลงยอมรับส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_2 = .174, p < .01$) การดำเนินการส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_3 = .475, p < .001$) การประเมินส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($\beta_4 = .145, p < .01$) และ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยแยกตามตัวแปรย่อย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta_5 = .114, p < .05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความเข้มแข็งของชุมชน ได้ร้อยละ 29 ทั้งนี้ เป็นเพราะประชาชนในชุมชนตำบลเกาะยอมี

ลักษณะของการบริหารรายได้ในครัวเรือนของตน โดยได้มีการเปิดกิจการด้วยตนเอง และจัดการธุรกิจของตนด้วยตนเอง สามารถสร้างมูลค่าของสินค้าได้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ร้านค้า โฮมสเตย์ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง กล่าวคือ คนในชุมชน สามารถที่จะแสวงหานำผลผลิตหรือวัตถุดิบต่าง ๆ ภายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ แร่ธาตุ ป่าไม้ มาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็น ถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเพาะปลูกส่งเสริมอาชีพ และเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้ประชาชนได้เองในพื้นที่จากอาชีพเกษตรกรรม การประมง ด้วยเหตุผลนี้ จึงทำให้ชุมชนเกาะยอมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ อีกทั้ง ในความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ที่เห็นว่าการรวมกลุ่มอย่างจริงจังในการดำเนินกิจกรรม ที่ชัดเจนและเหมาะสมยังมีอยู่เป็นส่วนน้อย ซึ่งในบางสถานการณ์จะพิจารณาจากการ ประกอบอาชีพการบริหารจัดการตนเองมีรายได้เป็นหลัก และการเข้าไปมีบทบาทของ ประชาชนในพื้นที่ยังมีเป็นส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขต เทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด¹² โดยรวม มีค่าความสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .259 แต่มีความแตกต่างกับผลการศึกษาในงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัด นครราชสีมา¹³ ที่มีผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมเครือข่าย องค์กรชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน มีผลต่อการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .58 อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

-
12. จักรธร พลคชา และวัชรินทร์ สุทธิชัย, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564), 310.
 13. ธนัฐ วรวัฒน์และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP”, 71.

7. ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

จากทฤษฎีความร่วมมือส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และ เศรษฐกิจชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน จากผลการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า เมื่อมีการทดสอบสมมติฐานในตัวแปรย่อย พบว่า ปัจจัยความร่วมมือที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ทางด้านการตกลงยอมรับ การดำเนินการ การประเมิน และปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น ชุมชนตำบลเกาะยอ เป็นชุมชนที่มีทุนในพื้นที่ที่เป็นรากฐานความเข้มแข็งในตนเองและสามารถบริหารจัดการรายได้ในครัวเรือนของตนได้ เพื่อให้ชุมชนตำบลเกาะยอเป็นชุมชนเข้มแข็ง ภาครัฐควรผลักดันการดำเนินกิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง

ภาครัฐและชุมชน เพื่อให้เกิดการตกลงร่วมกันอันนำไปสู่การดำเนินงานและประเมิน
บทบาทกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน ทั้งนี้เน้นการให้ความสัมพันธ์ด้วย
การขับเคลื่อนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนจะทำให้เกิดความเข้มแข็งทั้ง
ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมขึ้นได้ในพื้นที่

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา มีข้อค้นพบที่สังเกตได้ว่า ในพื้นที่ชุมชนตำบลเกาะยอ ควร
ให้ความสำคัญในความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนในการ
ร่วมมือกับภาครัฐ เพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันในการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งการ
ติดตามประเมินผลของบทบาทภาคประชาชน ซึ่งกล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
ชุมชนจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลเกาะยอได้ควรมุ่งเน้นใน
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 หน่วยงานภาครัฐ และองค์การเอกชน ควรให้การสนับสนุนกิจกรรม
ต่าง ๆ กับชุมชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งในด้านความรู้ แลงบประมาณ เพื่อให้
ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

8.1.2 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ร้านค้า และภาคประชาชน ควรมีการ
วางแผนกลยุทธ์กำหนดนโยบายร่วมกันเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเป็นไปตาม
ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนเกาะยอ

8.1.3 ควรมีการวางแผนในการออกแบบนโยบายในการจัดการชุมชนตำบลเกาะ
ยอ ด้วยการศึกษาค้นคว้าความต้องการ ความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่
เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนตำบลเกาะยอให้มีความเข้มแข็งได้จากการร่วมมือ
กันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

8.2.1 ควรมีการฝึกกอบรมผู้นำชุมชนเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในระดับที่สูงขึ้น และจะได้นำความรู้มาพัฒนาชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนต่อไป

8.2.2 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ควรมีการส่งเสริมกระบวนการทำงานของคนในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง ปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น เพื่อให้ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนและส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

8.3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในชุมชนอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนที่ศึกษาในครั้งนี้

รายการอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. รายงานข้อมูลตำบลเกาะยอ. ออนไลน์. https://3doctor.hss.moph.go.th/main/rp_region. [9 สิงหาคม 2566].
- ขนิษฐา ชัยบิล, สามารณ อัยกร และละมัย ร่มเย็น. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม”. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. ปีที่ 17 ฉบับที่ 79 (ตุลาคม–ธันวาคม 2563). 158–170.
- จักรธร พลคชา และวัชรินทร์ สุทธิชัย. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม–สิงหาคม 2564). 310–319.
- ธณัฐ วรวัฒน์, สัญญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกสกกิตติอัมพร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา”. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม–สิงหาคม 2562). 71–80.
- พรภณ พงษ์เพชร. “ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาเสพติดระหว่างองค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน ศึกษาเฉพาะศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.)”. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2553.
- มงคล ด้านธานินทร์. *เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2541.
- วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และอุษณกร ทาวะรมย์. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี”. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์*. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม–มิถุนายน 2561). 39–50.

ศราวุฒิ ครุฑศิริ, นรินทร์ ยิ่งยวด และอภิชาติ ใจอารีย์. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ตำบลห้วยเหนือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาญจนบุรี”. *วารสารการเมืองการปกครอง*. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565). 149–167.

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*. ออนไลน์. https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue. [20 กรกฎาคม 2566].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*. ออนไลน์. https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue. [15 กรกฎาคม 2566].

Gupta A., Stead TS and Ganti L. “Determining a Meaningful R-squared Value in Clinical Medicine”. *Academic Medicine & Surgery*. (October 27, 2024). 1-6. Online. doi:10.62186/001c.125154.

Moksony, F. “Small is beautiful. The use and interpretation of R² in social research”. *Szociológiai Szemle*. Special issue, (1990). 130–138.

Yamane, T. *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row Publications, 1973.

บทบาทของสัมมาสติในการปรับเปลี่ยนค่านิยม
พฤติกรรมการอวดรวยในสังคมบริโภคนิยม

The Role of Right Mindfulness in Changing the Values
and Behavior of Wealth in a Consumerist Society

วรัญญา สิริโพธิธนากุล

Waranya Siripothitanakul

นิสิตพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Degree of Doctor of Philosophy, Buddhist Psychology,

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyal University.

Email: Waranya.kulna@gmail.com

ตอบรับบทความ (Received) : 20 มิถุนายน 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 23 กรกฎาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 16 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้วิเคราะห์บทบาทของสัมมาสติการปรับเปลี่ยนค่านิยมพฤติกรรมการอวดรวยในสังคมบริโภคนิยม พบว่า ปัญหาหลัก คือผลกระทบจากทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของ Leon Festinger ที่ส่งผลให้ 52% ของผู้ใช้โซเชียลมีเดียรู้สึกกดดันและ 30% ของคนไทยเกิดหนี้เกินตัวจากการบริโภคฟุ่มเฟือย สาเหตุน่ากังวลมาจากการขาดสัมมาสติทำให้ไม่สามารถรู้เท่าทันการเปรียบเทียบทางสังคมและตกเป็นเหยื่อของความต้องการแสดงสถานะ แนวทางแก้ไข คือการฝึกสติปัฏฐาน 4 อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย กายานุปัสสนา (สังเกตร่างกายเพื่อจดจ่อปัจจุบัน), เวทนานุปัสสนา (รับรู้ความรู้สึกโดยไม่ตอบสนองด้วยการบริโภค), จิตตานุปัสสนา (รู้เท่าทันโลก โกรธ หลง), และธัมมานุปัสสนา (เข้าใจอริยสัจ 4 เพื่อหาทางออกจากทุกข์) ข้อค้นพบสำคัญ คือสัมมาสติสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจจากการเปรียบเทียบทางสังคม โดยช่วยให้บุคคลมีความสุขที่ไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก ลดการยึดติดภาพลักษณ์ และสามารถอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างสมดุลผ่านการปฏิบัติที่บูรณาการทั้งสี่ด้านในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: สัมมาสติ พฤติกรรมอวดรวย พุทธจิตวิทยา สังคมบริโภคนิยม ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม

Abstract

This study examines the role of Right Mindfulness (*sammā-sati*) in transforming values and wealth-flaunting behaviors within a consumerist society. The primary issue identified is the influence of Leon Festinger's Social Comparison Theory, which has led to 52% of social media users feeling pressured and 30% of Thais accumulating excessive debt due to conspicuous consumption. The root cause lies in the absence of mindfulness, which prevents individuals from recognizing the mechanisms of social comparison and renders them susceptible to status-driven desires. The proposed solution involves the systematic cultivation of the Four Foundations of Mindfulness (*Satipaṭṭhāna*), namely: (1) *Kāyānupassanā*—awareness of the body to anchor attention in the present moment; (2) *Vedanānupassanā*—awareness of feelings without responding through consumption; (3) *Cittānupassanā*—awareness of mental states such as greed, hatred, and delusion; and (4) *Dhammānupassanā*—understanding the Four Noble Truths as a path to freedom from suffering. The findings reveal that Right Mindfulness can cultivate psychological resilience against social comparison by enabling individuals to experience inner happiness independent of external factors, reduce attachment to self-image, and engage with modern technology in a more balanced and integrative manner through the daily practice of all four foundations.

Keywords: Right Mindfulness, Conspicuous Consumption, Buddhist Psychology, Consumerist Society, Social Comparison Theory

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สังคมโลกกำลังเผชิญกับปรากฏการณ์ “อวดรวย” และการเน้นย้ำความสำคัญของ “บริโภคนิยม” ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านการโพสต์โชว์ของแบรนด์เนมหรือสินค้าหรูหรา การแสดงชีวิตที่เกินตัว หรือแม้กระทั่งการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่นำไปสู่หนี้สินสูง ตัวอย่างเช่น การแสดงออกในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น อินสตาแกรม หรือ เฟซบุ๊ก ซึ่งพบว่า 52% ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในสหรัฐอเมริกากล่าวว่า พวกเขา รู้สึกกดดันจากการเห็นผู้อื่นแสดงชีวิตหรูหราในโซเชียลมีเดีย¹ อีกทั้งการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยและการท่องเที่ยวในสถานที่หรูหราได้กลายเป็นมาตรฐานใหม่ในการแสดงสถานะทางสังคมในสังคมปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้สินที่มีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว ในประเทศไทยเองการสำรวจจากธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2565 พบว่า 30% ของประชากรไทยมีการก่อหนี้เกินกำลังเนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคฟุ่มเฟือย

พฤติกรรมการอวดรวยและการตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมส่งผลกระทบต่อทางจิตใจที่สำคัญ โดยเฉพาะความเครียดจากการเปรียบเทียบกับผู้อื่น (Social Comparison) และความรู้สึกด้อยค่า ผลการศึกษาของ Suls et al.² พบว่า การเปรียบเทียบทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเครียดและความวิตกกังวล โดยผู้ที่มีการเปรียบเทียบกับผู้อื่นในทางลบมักจะประสบกับภาวะซึมเศร้าและความรู้สึกด้อยค่า การพยายามแสดงภาพลักษณ์ที่ดีตามกระแสสังคมอาจทำให้บุคคลต้องรับภาระทางการเงินที่ไม่สมเหตุสมผล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความสุขในชีวิต

ในบริบทนี้ *สัมมาสติ* หรือการระลึกรู้ในปัจจุบันตามหลักพุทธจิตวิทยาจึงมีบทบาทสำคัญในการลดผลกระทบทางจิตใจจากพฤติกรรมการอวดรวย ด้วยการฝึกฝนการระลึกรู้ในทุกขณะของชีวิตโดยไม่ยึดติดกับอารมณ์หรือสิ่งภายนอก *สัมมาสติ* ช่วยให้บุคคลสามารถยอมรับและเข้าใจความจริงของชีวิตที่ไม่ยึดติดกับสิ่งที่ไม

1. Deloitte, The Deloitte Global 2021 Millennial and Gen Z survey, Online, <https://www.fmh-house.com/wp-content/uploads/2021/07/The-Deloitte-Global-2021Millennial-an-Gen-Z-Survey.pdf>. [1 June 2025].

2. J. Suls, R. Martin, and L. Wheeler, “Social comparison: Why, with whom, and with what effect”, *Current Directions in Psychological Science*, Vol. 22 No. 6 (2013), 254–258.

ยั่งยืน ทั้งนี้การฝึกสัมมาสติในระดับบุคคลยังสามารถเชื่อมโยงกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจจากภาวะการเปรียบเทียบที่มีผลกระทบต่อความสุขและความสงบทางจิตใจ³ การปฏิบัติ *สัมมาสติ* นอกจากจะช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวลได้แล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเข้าใจในความจริงของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งเป็นการลดการยึดมั่นถือมั่นในวัตถุและสถานะทางสังคม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของ *สัมมาสติ* ในการช่วยลดผลกระทบทางจิตใจจากพฤติกรรมการอวดรวยในสังคมบริโภคนิยม โดยเน้นการนำเสนอวิธีการฝึกฝนสัมมาสติในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะสามารถช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจในตัวเองมากขึ้น ลดการเปรียบเทียบกับผู้อื่น และส่งเสริมความสงบสุขทางจิตใจ ในขณะเดียวกันบทความยังจะพิจารณาเชื่อมโยง *สัมมาสติ* กับหลักจิตวิทยาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในการจัดการกับผลกระทบทางจิตใจในบริบทของสังคมปัจจุบัน

2. เนื้อหา

2.1 ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison Theory)

ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของ Leon Festinger⁴ ได้รับการพัฒนาและขยายความอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ได้รับการเสนอครั้งแรกในปี ค.ศ. 1954 โดยนักวิจัยและนักจิตวิทยาหลายท่านได้นำแนวคิดพื้นฐานนี้มาศึกษาในมิติที่หลากหลายมากขึ้น หนึ่งใน การขยายทฤษฎีที่สำคัญที่สุดคือการค้นพบของ Wills ในปี 1981 เกี่ยวกับการเปรียบเทียบขาลง ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดเดิมของ Festinger ที่เน้นการเปรียบเทียบขาขึ้น การเปรียบเทียบขาลงเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่บุคคลใช้เมื่อต้องการรักษาหรือเสริมสร้างความรู้สึกดีเกี่ยวกับตนเอง โดยการมองไปที่ผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่แย่กว่าหรือมีความสามารถต่ำกว่าตนเอง

การศึกษาในยุคหลังได้แสดงให้เห็นว่า การเปรียบเทียบทางสังคมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะความคิดเห็นและความสามารถเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการเปรียบเทียบใน

-
3. J. Kabat-Zinn, Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness, (New York: Bantam Books, 1990).
 4. L. Festinger, "A theory of social comparison processes", Human Relations, Vol. 7 No. 2 (1954), 117–140.

ด้านอารมณ์และความรู้สึกด้วย บุคคลมักใช้การเปรียบเทียบทางสังคมเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจสถานะทางอารมณ์ของตนเอง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยหรือมีความคลุมเครือ การเปรียบเทียบประเภทนี้ช่วยให้บุคคลสามารถตีความและประเมินปฏิกิริยาทางอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ในบริบทของสังคมสมัยใหม่ ทฤษฎีนี้มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับปรากฏการณ์บนสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการที่บุคคลเปรียบเทียบชีวิตส่วนตัวของตนเองกับสิ่งที่ปรากฏบนโซเชียลมีเดีย ซึ่งมักจะเป็นภาพที่ถูกคัดสรรและตกแต่งมาอย่างดี การเปรียบเทียบในลักษณะนี้มักนำไปสู่ผลกระทบทางลบต่อสุขภาพจิต เนื่องจากบุคคลเปรียบเทียบความเป็นจริงของชีวิตตนเองกับภาพที่ได้รับการประกอบฉากบนแพลตฟอร์มดิจิทัล

ผลกระทบของการเปรียบเทียบทางสังคมต่อจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์มีทั้งด้านบวกและลบ ในด้านบวก การเปรียบเทียบขาขึ้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ทำให้บุคคลตั้งเป้าหมายที่ท้าทายและมุ่งมั่นในการบรรลุความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม หากการเปรียบเทียบเกิดขึ้นบ่อยเกินไปหรือกับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันมาก อาจส่งผลให้เกิดความรู้สึกด้อยค่า ความวิตกกังวล และความเครียดได้ การเปรียบเทียบขาลงแม้จะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองได้ แต่หากใช้เป็นกลไกหลักในการรักษาความรู้สึกดีเกี่ยวกับตนเอง อาจนำไปสู่ทัศนคติที่ไม่สร้างสรรค์และขาดการพัฒนาตนเองที่แท้จริง

การนำทฤษฎีนี้ไปประยุกต์ใช้ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การศึกษาและสถานที่ทำงาน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการเปรียบเทียบทางสังคมในสถานศึกษา การสร้างระบบการประเมินที่เน้นการพัฒนาตนเองมากกว่าการแข่งขันกันเพียงอย่างเดียว จะช่วยให้นักเรียนใช้การเปรียบเทียบทางสังคมในทางที่สร้างสรรค์ ส่วนในองค์กร การออกแบบระบบประเมินผลงานที่คำนึงถึงบริบทและความแตกต่างของแต่ละบุคคล จะช่วยลดผลกระทบเชิงลบจากการเปรียบเทียบที่ไม่เหมาะสม

ประเภทของการเปรียบเทียบทางสังคม การเปรียบเทียบทางสังคมสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก การเปรียบเทียบขึ้นเป็นการเปรียบเทียบตนเองกับผู้ที่

มีสถานะ ความสามารถ หรือผลงานที่ดีกว่า การเปรียบเทียบประเภทนี้มีผลกระทบที่หลากหลาย ในด้านบวก การเปรียบเทียบขึ้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง เป็นแรงจูงใจในการตั้งเป้าหมายที่สูงขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับปรุง อย่างไรก็ตาม ในด้านลบ การเปรียบเทียบขึ้นอาจทำให้เกิดความรู้สึกด้อยกว่า ลดความภาคภูมิใจในตนเอง และก่อให้เกิดความเครียดและความกังวล

การเปรียบเทียบลงเป็นการเปรียบเทียบตนเองกับผู้ที่มีความสามารถที่ต่ำกว่า Wills ในปี 1981 ได้ขยายแนวคิดนี้โดยเสนอว่าการเปรียบเทียบลงเป็นกลไกการปกป้องตนเองที่สำคัญ ซึ่งช่วยเพิ่มความรู้สึกดีต่อตนเอง ลดความเครียดในสถานการณ์ยากลำบาก และรักษาความภาคภูมิใจในตนเอง การเปรียบเทียบประเภทนี้นักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลกำลังเผชิญกับความท้าทายหรือความยากลำบากในชีวิต⁵

การเปรียบเทียบแนวนอนเป็นการเปรียบเทียบกับผู้ที่มีสถานะหรือความสามารถที่คล้ายคลึงกัน การเปรียบเทียบประเภทนี้นักให้ข้อมูลที่แม่นยำที่สุดเกี่ยวกับตำแหน่งของตนเองในสังคม และช่วยให้บุคคลสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผล การเปรียบเทียบแนวนอนมีความสำคัญในการสร้างความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและการยืนยันตัวตนทางสังคม

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของ Leon Festinger เป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายว่ามนุษย์มีแนวโน้มธรรมชาติในการประเมินตนเองผ่านการเปรียบเทียบกับผู้อื่น โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ การเปรียบเทียบขึ้น (กับคนที่ดีกว่า) ซึ่งสร้างแรงบันดาลใจแต่อาจทำให้รู้สึกด้อยกว่า การเปรียบเทียบลง (กับคนที่แย่กว่า) ที่ช่วยเสริมความมั่นใจแต่อาจขาดการพัฒนาตนเอง และการเปรียบเทียบแนวนอน (กับคนที่คล้ายกัน) ที่ให้ข้อมูลที่แม่นยำที่สุดเกี่ยวกับตำแหน่งของตนเอง ในยุคดิจิทัล การเปรียบเทียบบนโซเชียลมีเดียกลายเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากผู้คนมักเปรียบเทียบชีวิตจริงของตนกับภาพที่ถูกคัดสรรบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต การเข้าใจทฤษฎีนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งในการศึกษา การทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่

5. L. Bradley, Bret Hendricks, & Peggy P. Whiting., "Wills", In the Family Journal, Vol. 24 No. 3 (2002): 283–299.

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอวดรวย (Conspicuous Consumption)

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอวดรวย (Conspicuous Consumption) เป็นประเด็นที่ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางในเชิงเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา และจิตวิทยาสังคม โดยมีรากฐานสำคัญจากงานของ Thorstein Veblen ในหนังสือ The Theory of the Leisure Class ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมอวดรวยเป็นการบริโภคเพื่อแสดงฐานะทางสังคม มิใช่เพียงเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน หากแต่สะท้อนความพยายามของบุคคลที่จะสร้างอัตลักษณ์และแสดงออกถึงสถานะ โดยผ่านการใช้สินค้าและบริการที่มีราคาสูงหรือหรูหรา⁶

ในเชิงวิชาการ พฤติกรรมอวดรวยสามารถจัดหมวดหมู่ตามระดับความสำคัญได้ โดยประเด็นหลัก คือ การบริโภคในฐานะสัญลักษณ์ของสถานะทางสังคม สินค้าหรือบริการที่มีราคาสูง เช่น รถยนต์หรู เสื้อผ้าแบรนด์เนม หรือสังหาริมทรัพย์ ไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยตอบสนองการใช้สอย แต่ยังทำหน้าที่สื่อสารความมั่งคั่งและอำนาจต่อสังคม ประเด็นนี้ถือเป็นแกนกลางของแนวคิด เพราะสะท้อนแรงจูงใจหลักในการอวดรวยที่เชื่อมโยงกับการยอมรับทางสังคมและความต้องการอยู่เหนือผู้อื่น⁷

รองลงมา คือ บทบาทของการเปรียบเทียบทางสังคม (social comparison) ซึ่งอธิบายว่ามนุษย์มักประเมินตนเองผ่านการเปรียบเทียบกับผู้อื่น เมื่อบริโภคสินค้าอวดรวย บุคคลจะรู้สึกได้เปรียบหรือได้รับการยอมรับมากขึ้นในกลุ่มสังคมที่ตนต้องการอยู่ร่วม การบริโภคจึงเป็นเครื่องมือสร้างความแตกต่างและตอกย้ำอัตลักษณ์ของชนชั้นหรือกลุ่มทางสังคมที่มีอิทธิพล⁸

ประเด็นสำคัญในระดับรอง คือ แรงจูงใจเชิงจิตวิทยา เช่น ความต้องการความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) และความต้องการการยอมรับจากสังคม⁹ (social

6. Veblen, T. (1899). The theory of the leisure class. New York: Macmillan.

7. กุศิดา สิทธิธำชัย, “ของมันต้องมี” นี่ต้องมีจริงไหม? รู้จัก “Conspicuous Consumption” การจับจ่ายฟุ่มเฟือยเพื่ออวดฐานะทางสังคม, ออนไลน์, <https://thematter.co/lifestyle/theory-of-conspicuous-consumption/248014> [13 กันยายน 2568].

8. พิทยา พลพะสิทธิ์, “จากการบริโภคในฐานะกิจกรรม...สู่วัฒนธรรมบริโภค ในฐานะทฤษฎี”, วารสารศาสตร์, ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2562): 106–141.

9. อ้างแล้ว.

approval) งานวิจัยจำนวนมากพบว่า การอวดรวยเชื่อมโยงกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หากบุคคลไม่ได้รับการยอมรับทางด้านอื่น การบริโภคเพื่อแสดงฐานะอาจกลายเป็นเครื่องมือทดแทน

นอกจากนี้ยังมีประเด็นย่อยที่มีความสำคัญน้อยกว่า เช่น อิทธิพลของสื่อและวัฒนธรรมบริโภคที่ทำให้พฤติกรรมอวดรวยแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่สื่อสังคมออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้คนแสดงชีวิตหรูหราและสินค้าราคาแพงได้อย่างกว้างขวาง ปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้การอวดรวยกลายเป็นบรรทัดฐานใหม่ที่คนจำนวนมากพยายามเลียนแบบ แม้ไม่สามารถเข้าถึงได้จริง ซึ่งนำไปสู่ปัญหาทางการเงินและสังคม¹⁰

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอวดรวยมีสาระสำคัญอยู่ที่การบริโภคเพื่อแสดงฐานะและสร้างความแตกต่างทางสังคม ซึ่งถือเป็นประเด็นหลักและมีน้ำหนักมากที่สุด ส่วนประเด็นรองและประเด็นย่อย ได้แก่ แรงจูงใจทางจิตวิทยา การเปรียบเทียบทางสังคม และอิทธิพลของสื่อวัฒนธรรม แม้มีความสำคัญน้อยกว่า แต่ช่วยอธิบายมิติที่หลากหลายของพฤติกรรมนี้ และสะท้อนให้เห็นว่าการอวดรวยไม่ใช่เพียงการใช้จ่ายเงินเกินความจำเป็น แต่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อนและสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจและคุณค่าของสังคม

2.3 สังคมบริโภคนิยมและผลกระทบทางจิตใจ

สังคมบริโภคนิยม (Consumerism) ในปัจจุบันส่งผลกระทบทางจิตใจอย่างมาก เนื่องจากการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริโภคสินค้าและบริการมากมาย เพื่อแสดงถึงสถานะและความสำเร็จในชีวิต การเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เสนอโดย Leon Festinger ในปี 1954 ชี้ให้เห็นว่า บุคคลมักจะเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นในสังคมเพื่อประเมินความสำเร็จและสถานะของตนเอง การเปรียบเทียบนี้อาจทำให้เกิดความรู้สึกด้อยค่าและเครียด หากบุคคลพบว่าตนเองอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าผู้อื่น¹¹

10. ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว และคณะ, “การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล”, Journal of Applied Education, ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม 2567): 37–44.

11. สุวัฒน์พงษ์ ร่มสร, “การบริโภคนิยมกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนเมืองในยุคดิจิทัล”, วารสารกวีานพะเยา, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2568): 24–35.

นอกจากนี้ ความเครียดที่เกิดจากโซเชียลมีเดีย (Social Media Induced Stress) ได้กลายเป็นปัญหาที่สำคัญในยุคปัจจุบัน โดยการโพสต์ภาพชีวิตหรูหราในโซเชียลมีเดียทำให้ผู้ใช้โซเชียลมีเดียรู้สึกกดดันและต้องพยายามแสดงชีวิตในทางที่เหมาะสมตามมาตรฐานของสังคม การวิจัยโดย Fardouly et al. พบว่า การใช้โซเชียลมีเดียอย่างต่อเนื่องสามารถทำให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองในสังคม¹² นอกจากนี้ การศึกษาโดย Ghosh & Korgaonkar ยังพบว่า การบริโภคที่เกี่ยวข้องกับการแสดงสถานะบนโซเชียลมีเดียเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจและความเครียดจากการเปรียบเทียบ¹³

สรุปได้ว่า สังคมบริโภคนิยมสร้างผลกระทบทางจิตใจร้ายแรงผ่านการผลักดันให้คนใช้การบริโภคเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ส่งผลให้เกิดการเปรียบเทียบทางสังคมที่ทำให้รู้สึกด้อยค่าและเครียด โซเชียลมีเดียยังทำให้ปัญหารุนแรงขึ้นด้วยการสร้างแรงกดดันให้แสดงชีวิตหรูหราตามมาตรฐานสังคม การวิจัยพบว่าพฤติกรรมเหล่านี้นำไปสู่ความวิตกกังวล ความไม่พอใจในตนเอง และความเครียดจากการเปรียบเทียบอย่างต่อเนื่อง

2.4 แนวคิดสัมมาสติในพระพุทธศาสนา

สัมมาสติเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของมรรคมืองค์แปดในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายว่า “ความรำลึกชอบ” หรือการมีสติกำหนดระลึกอยู่เป็นนิจว่ากำลังทำอะไรอยู่ โดยกำหนดรู้สภาวะที่เกิดขึ้นจริงในขณะปัจจุบันในสภาวะทั้ง 4 คือ กาย เวทนา จิต และธรรม แนวคิดนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติธรรมเพื่อมุ่งสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ ตามพระสูตรแล้ว สัมมาสติมีความหมายเดียวกับสติปัฏฐาน 4 ซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน หรือการพิจารณากาย การตามรู้ทันกาย เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การพิจารณาเวทนา

12. J. Fardouly, P. C. Diedrichs, L. R. Vartanian, and E. Halliwell, “Social comparisons on social media: The impact of Facebook on young women’s body image concerns and mood”. *Body Image*, Vol. 13 (2015). 38–45.

13. A. Ghosh, and P. K. Korgaonkar, “Consumer behavior in social media: The impact of social media on consumer stress and consumption”, *Journal of Consumer Research*, Vol. 47 No. 5 (2020), 763–786.

การตามดูรู้ทันเวทนา จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การพิจารณาจิต การตามดูรู้ทันจิต และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นการพิจารณาธรรมต่าง ๆ การตามดูรู้ทันธรรม การปฏิบัติทั้งสี่ด้านนี้ต้องดำเนินไปพร้อมกับความเพียร สัมปชัญญะ และสติ โดยมีเป้าหมายในการกำจัดอกิขมาและโทมนัสในโลกเสียได้¹⁴ ในด้านการปฏิบัติเฉพาะ กายานุปัสสนาสติปัฏฐานจะเริ่มต้นจากการฝึกอานาปานสติ หรือสติคัลมหายใจ ต่อไปด้วยอิริยาปถบรรพ ซึ่งเป็นการสังเกตท่าทางต่าง ๆ ของร่างกาย สัมปชัญญะบรรพ คือการรู้สึกตัวชัดเจนในสิ่งที่กำลังกระทำ และปฏิกุศลนสิการบรรพ ซึ่งเป็นการพิจารณาความไม่มาติงคุดของร่างกาย สำหรับเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ผู้ปฏิบัติจะต้องตั้งสติพิจารณาเวทนา มีสติรู้ชัดว่าสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ตามที่เป็น ในขณะที่นั้น ส่วนธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั้น จะรวมถึงการพิจารณาอริยสัจ 4 โดยรู้ชัดตามเป็นจริงว่า “นี่ทุกข์ นี่ทุกขสมุทัย นี่ทุกขนิโรธ นี่ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา”

ความสำคัญของสัมมาสติในระบบมรรคมืองค์แปดปรากฏชัดเจนจากลำดับการปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ โดยที่เมื่อมีสัมมาวายามะแล้ว สัมมาสติจึงจะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และเมื่อมีสัมมาสติแล้ว สัมมาสมาธิก็จะเกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้ สัมมาสติดังกล่าวยังถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือหลักสำคัญในการเจริญปัญญา โดยทำหน้าที่เป็นตัวคอยรู้ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการรู้กายหรือรู้ใจ เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติสัมมาสติ คือ การให้เห็นความเป็นจริงทางธรรมะหรือธรรมชาติ เพื่อมุ่งจิตให้นำไปสู่การบรรลุนิพพานเพื่อออกจากวัฏฏะ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรว่า “หนทางนี้เป็นหนทางเอก เพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งสัตว์ทั้งหลาย เพื่อความก้าวล่วงเสียด้วยดีซึ่งความโศกและความร่ำไร เพื่อดับไปแห่งทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอุบายธรรม เพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน สิ่งนี้คือ สติปัฏฐาน 4”¹⁵

14. พระมหาพิพัฒน์ ปวทุมน (ท่าดี), “การพัฒนาสังคมในมิติแห่งมรรคมืองค์ 8”, วารสารเสียงธรรมจากหยาหน, ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2567): 387-396.

15. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ดุลยภาพ : สาระแห่งสุขภาพและความสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ 10; กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม, 2562), หน้า 35.

การเข้าถึงสัมมาสติสามารถเริ่มต้นได้จากด้านใดด้านหนึ่งของสติปัฏฐาน 4 เหมือนกับประตูเมือง 4 ทิศ ที่ไม่ว่าเราจะเข้าทางทิศไหน สุดท้ายก็สามารถเข้าเมืองได้ กระบวนการฝึกปฏิบัติจะเริ่มต้นด้วยการทำให้เกิดสติในเบื้องต้น และจะพัฒนาไปสู่การเกิดปัญญาในเบื้องปลาย โดยที่สติปัฏฐานแต่ละหมวดล้วนสามารถทำให้บรรลุที่สุดแห่งทุกข์ได้หากปฏิบัติอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า สัมมาสติ หรือ “ความรำลึกชอบ” เป็นองค์ประกอบสำคัญในมรรคมีองค์แปดที่มีเนื้อหาเดียวกับสติปัฏฐาน 4 ได้แก่ การพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม โดยเริ่มจากการฝึกอานาปานสติและพัฒนาไปสู่การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงในทุกสภาวะของร่างกายและจิตใจ การปฏิบัติต้องควบคู่กับความเพียร สัมปชัญญะ และสติเพื่อกำจัดอภิชฌาและโทมนัส ทั้งนี้สัมมาสติทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างสัมมาวายามะและสัมมาสมาธิ พร้อมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเจริญปัญญา โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การเห็นความจริงทางธรรมเพื่อนำไปสู่การบรรลุนิพพานและหลุดพ้นจากทุกข์ ซึ่งสามารถเริ่มต้นปฏิบัติได้จากสติปัฏฐานด้านใดด้านหนึ่ง และหากปฏิบัติอย่างถูกต้องต่อเนื่องก็สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้

3. การวิเคราะห์และอภิปราย

3.1 วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมอวดรวยกับความทุกข์ทางใจ

พฤติกรรมอวดรวยในสังคมบริโภคนิยมปัจจุบันมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับความทุกข์ทางจิตใจ โดยมีรากฐานมาจากกลไกทางจิตวิทยาที่ซับซ้อนหลายประการ ตามแนวคิดของ Thorstein Veblen พฤติกรรมการบริโภคเพื่อแสดงฐานะไม่ได้เป็นเพียงการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน หากแต่เป็นการพยายามสร้างอัตลักษณ์และแสดงสถานะทางสังคม ซึ่งกระบวนการนี้กลับลากลายเป็นแหล่งกำเนิดความทุกข์อย่างไม่คาดคิด

ความทุกข์ทางจิตใจที่เกิดจากพฤติกรรมอวดรวยมีต้นกำเนิดจากทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของ Leon Festinger ซึ่งอธิบายว่า มนุษย์มีแนวโน้มธรรมชาติในการประเมินตนเองผ่านการเปรียบเทียบกับผู้อื่น เมื่อบุคคลเปรียบเทียบชีวิตจริงของตนเองกับภาพที่ถูกคัดสรรและตกแต่งบนสื่อสังคมออนไลน์ จะเกิดความรู้สึกด้อย

ค่าและความเครียดขึ้น การศึกษาของ Suls et al. ชี้ให้เห็นว่า การเปรียบเทียบทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเครียดและความวิตกกังวล โดยเฉพาะเมื่อผู้ที่มีการเปรียบเทียบกับผู้อื่นในทางลบมักประสบกับภาวะซึมเศร้าและความรู้สึกด้อยค่า

ในบริบทของสังคมดิจิทัลยุคปัจจุบัน ความทุกข์จากพฤติกรรมอวดรวยยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์สร้างแรงกดดันให้บุคคลต้องแสดงชีวิตที่เหมาะสมตามมาตรฐานของสังคม การวิจัยพบว่า 52% ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในสหรัฐอเมริกาารู้สึกกดดันจากการเห็นผู้อื่นแสดงชีวิตหรูหราในโซเชียลมีเดีย ผลที่ตามมาคือ การพยายามแสดงภาพลักษณ์ที่ดีตามกระแสสังคม แม้จะต้องรับภาระทางการเงินที่ไม่สมเหตุสมผล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความสุขในชีวิตอย่างมาก การสำรวจจากธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 พบว่า 30% ของประชากรไทยมีการก่อหนี้เกินกำลังเนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคฟุ่มเฟือย ซึ่งสะท้อนถึงวงจรอุบาทว์ของความทุกข์ที่เกิดจากการไล่ตามภาพลักษณ์ที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต สรุปได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมอวดรวยกับภาวะทางจิตใจ

ความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมอวดรวยกับความทุกข์ทางใจ			
พฤติกรรมอวดรวย	กลไกทางจิตวิทยา	ความทุกข์ที่เกิดขึ้น	ผลกระทบ
การโพสต์แสดงสินค้าหรูหรา	การเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison Theory)	ความรู้สึกด้อยค่า ความเครียด	52% ของคนใช้โซเชียลรู้สึกกดดัน
การซื้อของเกินความจำเป็น	ความต้องการแสดงสถานะทางสังคม	ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล	30% ของคนไทยหนี้เกินตัว
การแสดงชีวิตที่เกินตัว	การสร้างอัตลักษณ์ผ่านการบริโภค	ความไม่พอใจในตนเอง	ภาระทางการเงินที่ไม่สมเหตุผล

3.2 วิเคราะห์ว่า ขาดสัมมาสติทำให้เกิดการยึดติดภาพลักษณ์อย่างไร

การขาดสัมมาสติเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การยึดติดภาพลักษณ์และพฤติกรรม อวดรวย เมื่อบุคคลไม่ได้ฝึกฝนการระลึกรู้ในปัจจุบันตามหลักสติปัฏฐาน 4 จิตใจจะถูกรอบงำด้วยความคิดและอารมณ์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบทางสังคม โดยขาดการตระหนักรู้ถึงความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะปัจจุบัน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ในสัมมาสติว่า ต้องมีสติกำหนดระลึกรู้อยู่เป็นนิจว่ากำลังทำอะไรอยู่ โดยกำหนดรู้สภาวะที่เกิดขึ้นจริงในขณะปัจจุบันทั้งในด้านกาย เวทนา จิต และธรรม

เมื่อไม่มีสัมมาสติ บุคคลจะไม่สามารถเห็นความเป็นจริงของเวทนาที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบกับผู้อื่น ทั้งความรู้สึกด้อยกว่าเมื่อเห็นผู้อื่นมีสิ่งที่ดีกว่า หรือความภาคภูมิใจที่เกิดจากการแสดงความมั่งคั่ง การขาดเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานทำให้ไม่สามารถตั้งสติพิจารณาเวทนาได้ว่า สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉยก็ดี ตามที่เป็นในขณะนั้น ส่งผลให้เกิดการยึดติดในความรู้สึกเหล่านี้และนำไปสู่พฤติกรรมการบริโภคเพื่อตอบสนองอารมณ์ที่เกิดขึ้น

ในด้านจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การขาดสติในการพิจารณาจิตทำให้ไม่สามารถตามดูรู้ทันสภาวะจิตใจที่เกิดจากการเปรียบเทียบได้ บุคคลจะไม่รู้ตัวว่าจิตใจกำลังเกิดความโลภ ความโกรธ หรือความหลง อันเนื่องมาจากการต้องการแสดงสถานะทางสังคม ความไม่รู้เท่าทันจิตใจของตนเองนี้ทำให้ถูกรอบงำด้วยความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด และนำไปสู่การกระทำที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถทางการเงินและความจำเป็นที่แท้จริงของชีวิต

การขาดธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานยังทำให้ปัญหารุนแรงขึ้น เนื่องจากไม่สามารถเข้าใจอริยสัจ 4 ได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการไม่เข้าใจว่าความทุกข์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบทางสังคมนั้นมีสาเหตุมาจากต้นหาความต้องการ และมีทางออกผ่านการดับความต้องการที่ไม่สมเหตุสมผลนี้ การไม่เห็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือหนทางที่นำไปสู่การดับทุกข์ ทำให้บุคคลติดอยู่ในวงจรของการใช้วิธีแก้ปัญหาชั่วคราวผ่านการบริโภคสินค้าเพื่อสร้างความพอใจเฉพาะหน้า แต่กลับเพิ่มความทุกข์ในระยะยาว สรุปได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลของการขาดสัมาสตี

การขาดสัมาสตีและการยึดติดภาพลักษณ์		
สติปัฏฐาน 4	เมื่อขาดสติ	พฤติกรรมที่เกิดขึ้น
กายานุปัสสนา (สติต่อกาย)	ไม่รู้สึกรู้ตัวในการกระทำ ขาดความตั้งใจ	ซื้อของโดยไม่คิดทบทวน การใช้จ่ายแบบไม่มีสติ
เวทนานุปัสสนา (สติต่อความรู้สึก)	ไม่รู้เท่าทันความรู้สึกที่เกิดขึ้น	ตอบสนองความรู้สึกด้วยการซื้อของ หนีปัญหาด้วยการบริโภค
จิตตานุปัสสนา (สติต่อจิตใจ)	ถูกรอบล้อมด้วยโลภ โกรธ หลง	ความอยากได้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด การแข่งขันแสดงฐานะ
ธัมมานุปัสสนา (สติต่อธรรม)	ไม่เข้าใจอริยสัจ 4 สาเหตุของความทุกข์	ติดยังคงแก้ปัญหาผิดทาง ใช้การบริโภคเป็นทางออก

3.3 บทบาทของสัมาสตีในการแก้ปัญหาพฤติกรรมอวดรวยกับความทุกข์ทางใจ

สัมาสตีมีบทบาทสำคัญและครอบคลุมในการแก้ปัญหาพฤติกรรมอวดรวยและความทุกข์ทางจิตใจที่เกิดตามมา โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเข้าใจความจริงของชีวิตและสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจจากการเปรียบเทียบทางสังคม การฝึกฝนสัมาสตีตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 ช่วยให้บุคคลสามารถเห็นความเป็นจริงของประสบการณ์ในขณะปัจจุบันโดยไม่ยึดติดกับอารมณ์หรือสิ่งภายนอก

ในมิติของกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การฝึกสติตามลมหายใจและการรู้สึกรู้ตัวชัดเจนในสิ่งที่กำลังกระทำช่วยให้บุคคลสามารถจดจ่ออยู่กับปัจจุบันแทนที่จะหลงไปในความคิดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบกับผู้อื่น การปฏิบัติสมาธิปัญญา หรือการรู้สึกรู้ตัวชัดเจนในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความตระหนักรู้ถึงแรงจูงใจที่แท้จริงเบื้องหลังการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือการแสดงชีวิตในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมักจะมาจากความต้องการแสดงสถานะมากกว่าความจำเป็นที่แท้จริง

การฝึกเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้และยอมรับความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบทางสังคมโดยไม่ตัดสินหรือปฏิเสธ เมื่อเกิดความรู้สึกด้อยกว่าจากการเห็นผู้อื่นมีสิ่งที่ดีกว่า การมีสติต่อเวทนาทำให้สามารถรับรู้ ว่า ความรู้สึกนี้เป็นเพียงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นและผ่านไปตามธรรมชาติ โดยไม่จำเป็นต้องตอบสนองด้วยการบริโภคเพื่อแก้ไขความรู้สึกนั้น การเข้าใจธรรมชาติของเวทนาที่เป็นอนิจจา ทุกขา อนัตตา ช่วยลดการยึดติดและปฏิกิริยาตอบสนองที่ไม่เหมาะสม

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้บุคคลรู้เท่าทันสภาวะจิตใจที่เกิดขึ้นเมื่อมีการเปรียบเทียบกับผู้อื่น การตามดูรู้ทันจิตทำให้สามารถสังเกตเห็นความโลภที่เกิดขึ้นเมื่อเห็นสินค้าหรูหรา ความโกรธที่เกิดจากการรู้สึกด้อยกว่า หรือความหลงที่เกิดจากการยึดติดในภาพลักษณ์ การมีสติต่อสภาวะจิตเหล่านี้ทำให้สามารถเลือกที่จะไม่ตอบสนองตามความต้องการของจิตใจที่ไม่สมเหตุสมผล และสามารถตัดสินใจได้อย่างมีปัญญามากกว่าการถูกรอบงำด้วยอารมณ์

ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานช่วยให้เข้าใจหลักอริยสัจ 4 ในบริบทของการแก้ปัญหาพฤติกรรมอวดรวย โดยการรู้ซัดตามเป็นจริงว่าความทุกข์จากการเปรียบเทียบทางสังคมเป็นทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุ ซึ่งก็คือค้นหาความต้องการแสดงสถานะและการยึดติดในภาพลักษณ์ การเข้าใจทุกขนิโรธช่วยให้เห็นว่าความทุกข์นี้สามารถดับได้เมื่อปล่อยวางความต้องการที่ไม่สมเหตุสมผล และการปฏิบัติตามทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาผ่านการฝึกสมาธิอย่างต่อเนื่องจะนำไปสู่ความสงบสุขทางจิตใจที่แท้จริงสรุปได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 บทบาทของสัมมาสติในการเสริมสร้างสุขภาวะจิต

บทบาทของสัมมาสติในการแก้ปัญหา		
การปฏิบัติสัมมาสติ	วิธีการแก้ปัญหา	ผลลัพธ์ที่ได้รับ
สติดมลมหายใจ อิริยาปถ สัมปชัญญะ	จดจ่ออยู่กับปัจจุบัน รู้ตัว ในการกระทำ	ลดการหลงไปในการเปรียบ เทียบ
พิจารณาเวทนา รับรู้ ความรู้สึก	ยอมรับความรู้สึกโดยไม่ตัดสิน ไม่ปฏิเสธ	ไม่ตอบสนองด้วยการบริโภค เมื่อเศร้า
ตามดูรู้ทันจิต สังเกตอารมณ์	รู้เท่าทันโลก โกรธ หลง ที่เกิดขึ้น	ตัดสินใจอย่างมีปัญญา ไม่ถูก อารมณ์ครอบงำ
เข้าใจอริยสัจ 4 และทางออก จากทุกข์	เข้าใจสาเหตุและวิธีดับ ความทุกข์	หาทางออกที่ถูกต้อง ปลด วางความต้องการ

ผลประโยชน์ที่เกิดจากการฝึกสัมมาสติในการแก้ปัญหานี้ยังรวมถึงการพัฒนาความเข้าใจในตัวเองมากขึ้น การลดการเปรียบเทียบกับผู้อื่น และการส่งเสริมความสงบสุขทางจิตใจที่ไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก การปฏิบัติสัมมาสติช่วยให้บุคคลสามารถมีความสุขที่เกิดจากการยอมรับและเข้าใจความจริงของชีวิต โดยไม่ต้องพึ่งพาการบริโภคหรือการแสดงสถานะเพื่อสร้างความรู้สึที่ดีเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติสัมมาสติที่มุ่งให้เห็นความเป็นจริงทางธรรมะและนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์อย่างแท้จริง สรุปได้ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปประโยชน์ของสัมมาสติ

สรุปประโยชน์ของสัมมาสติ	
ก่อนปฏิบัติสัมมาสติ	หลังปฏิบัติสัมมาสติ
เปรียบเทียบกับผู้อื่นอยู่เสมอ รู้สึกด้อยค่า	ยอมรับตนเอง มีความสุขจากภายใน
ซื้อของเพื่อแสดงฐานะ หนี้สินสูง	ใช้จ่ายตามความจำเป็นจริง มีวินัยทางการเงิน
ความสุขขึ้นอยู่กับสิ่งภายนอก	ความสุขที่ไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก
วิตกกังวล เครียด ซึมเศร้า	จิตใจสงบ มีสติ เข้าใจความจริงของชีวิต

3.4 ตัวอย่างแนวทางการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

การนำสมาสติมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมอวดรวยและความทุกข์ทางจิตใจ สามารถเริ่มต้นได้จากการฝึกกายานุปัสสนาสติปัฏฐานในกิจกรรมง่าย ๆ ที่ทำทุกวัน เช่น เมื่อตื่นนอนในตอนเช้า แทนที่จะรีบคว้าโทรศัพท์มือถือมาดูสื่อสังคมออนไลน์ทันที ให้ลองนั่งสงบและฝึกสติตามลมหายใจสัก 5-10 นาที โดยเน้นความรู้สึกของลมหายใจเข้าออกที่จมูก การฝึกนี้จะช่วยให้จิตใจมีความสงบและพร้อมที่จะรับมือกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างวัน เมื่อเปิดดูโซเชียลมีเดียหรือเห็นผู้อื่นโพสต์ภาพชีวิตหรูหรา ให้ฝึกการรู้สึกตัวชัดเจนในปัจจุบันด้วยการสังเกตลมหายใจและความรู้สึกในร่างกาย ซึ่งจะช่วยให้ไม่หลงไปกับการเปรียบเทียบ

การฝึกเวทยานุปัสสนาสติปัฏฐานในสถานการณ์จริงสามารถทำได้เมื่อเกิดความรู้สึกต่าง ๆ จากการเห็นสิ่งของหรูหราหรือการเปรียบเทียบกับผู้อื่น เช่น เมื่อเดินผ่านร้านค้าแบรนด์เนมและเกิดความรู้สึกอยากได้ ให้หยุดและสังเกตความรู้สึกนั้นโดยไม่ตัดสิน เช่น “ตอนนี้มีความรู้สึกอยากได้เกิดขึ้น” หรือเมื่อเห็นเพื่อนโพสต์รูปท่องเที่ยวในที่หรูหราและรู้สึกอิจฉา ให้รับรู้ว่า “ตอนนี้ความรู้สึกอิจฉากำลังเกิดขึ้น” จากนั้นสังเกตให้เห็นว่า ความรู้สึกเหล่านี้เป็นเพียงประสบการณ์ชั่วคราวที่เกิดขึ้นและผ่านไปตามธรรมชาติ การฝึกแบบนี้จะช่วยไม่ให้ถูกครอบงำด้วยความรู้สึกและไม่ต้องตอบสนองด้วยการซื้อของหรือพฤติกรรมอวดรวย

ในด้านของจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงอาจเริ่มจากการสังเกตสภาวะจิตใจตนเองก่อนและหลังการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ก่อนเปิดแอปอินสตาแกรม ให้หยุดสังเกตสภาวะจิตใจว่าเป็นอย่างไร มีความรู้สึกอะไรบ้าง จากนั้นหลังจากดูโซเชียลมีเดียแล้ว ให้สังเกตอีกครั้งว่าสภาวะจิตใจเปลี่ยนไปอย่างไร มีความโลภ ความโกรธ หรือความหลงเกิดขึ้นหรือไม่ การตระหนักรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาวะจิตใจจะช่วยให้เข้าใจผลกระทบของการเปรียบเทียบทางสังคมต่อตนเอง และสามารถเลือกที่จะใช้เวลากับสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีสติมากขึ้น

การฝึกอัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานในบริบทของปัญหานี้สามารถทำได้ด้วยการพิจารณาอริยสัจ 4 ในสถานการณ์จริง เช่น เมื่อรู้สึกไม่พอใจในชีวิตจากการเปรียบเทียบกับผู้อื่น ให้หยุดและพิจารณาว่า “นี่คือทุกข์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบ” (ทุกข์สัง)

จากนั้นมองลึกลงไปว่า “ทุกข์นี้เกิดจากความต้องการที่จะมีสิ่งเหมือนหรือดีกว่าผู้อื่น” (ทุกข์สมุทัยสัง) แล้วเข้าใจว่า “หากปล่อยวางความต้องการนี้ ทุกข์ก็จะดับลง” (ทุกข์นิโรธสัง) และ “วิธีปล่อยวางคือการฝึกสติและไม่ยึดติดกับการเปรียบเทียบ” (ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาสัง)

การปฏิบัติแบบบูรณาการทั้งสี่ด้านของสติปัฏฐานสามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจซื้อสินค้า เช่น เมื่อเห็นสินค้าที่ต้องการ ให้เริ่มจากการสังเกตลมหายใจและความรู้สึกในร่างกาย (กายานุปัสสนา) จากนั้นสังเกตความรู้สึกที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความตื่นเต้น ความอยาก หรือความวิตกกังวล (เวทananุปัสสนา) ต่อมาสังเกตสถานะจิตใจว่ามีความโลภหรือความต้องการแสดงสถานะหรือไม่ (จิตตานุปัสสนา) และสุดท้ายพิจารณาว่าการซื้อสินค้าชิ้นนี้จะนำมาซึ่งความสุขที่ยั่งยืนจริงหรือเป็นเพียงการตอบสนองความต้องการชั่วคราว (อัมมานุปัสสนา) การฝึกแบบนี้จะช่วยให้การตัดสินใจมีปัญญามากกว่าการถูกครอบงำด้วยอารมณ์ สรุปลได้ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แนวทางการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

แนวทางการฝึกสติปัฏฐาน 4 ในชีวิตประจำวันเพื่อลดความทุกข์จากการเปรียบเทียบทางสังคม			
กายานุปัสสนา (การสังเกตร่างกาย)	สติตามลมหายใจ 5–10 นาทีก่อนใช้โซเชียลมีเดีย	สถานการณ์: ตื่นนอนตอนเช้า การฝึก: นั่งสงบ สูดหายใจลึก ๆ 10 ครั้ง สังเกตลมหายใจเข้า-ออกที่จมูก	จิตใจสงบและมั่นคง
	สังเกตความรู้สึกในร่างกายเมื่อเห็นสินค้า	เป้าหมาย: สร้างจิตใจที่สงบก่อนเริ่มวันใหม่	ไม่หลงไปกับการเปรียบเทียบ
	หุรหุรา ฝึกสัมปชัญญะในกิจกรรมประจำวัน		ตัดสินใจได้อย่างมีสติ

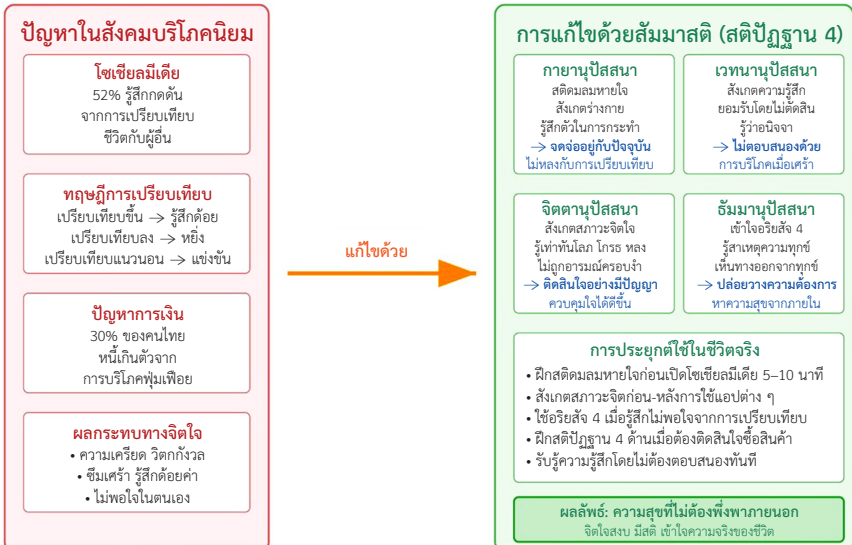

แนวทางการฝึกสติพื้นฐาน 4 ในชีวิตประจำวันเพื่อลดความทุกข์จากการเปรียบเทียบทางสังคม			
เวทนานุปัสสนา (การสังเกตความรู้สึก)	รับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยไม่ตัดสิน	สถานการณ์: เห็นเพื่อนโพสต์รูปท่องเที่ยวหรูหรา	ยอมรับความรู้สึกได้
	สังเกตความรู้สึกอิจฉาอยาก หรือด้อยกว่า	การฝึก: รับรู้ “ตอนนี้ความรู้สึกอิจฉากำลังเกิดขึ้น” แล้วสังเกต	ไม่ตกเป็นเหยื่อของอารมณ์
	เข้าใจว่าความรู้สึกเป็นอนิจจา	ให้เห็นว่ามันผ่านไปเอง เป้าหมาย: ไม่ถูกครอบงำด้วยความรู้สึกลบ	เพิ่มความแข็งแกร่งทางใจ
จิตตานุปัสสนา (การสังเกตสภาวะจิต)	สังเกตสภาวะจิตก่อน-หลังใช้โซเชียลมีเดีย	สถานการณ์: ก่อนเปิดแอป Instagram	เข้าใจตนเองลึกซึ้งขึ้น
	รู้เท่าทันความโลภโกรธ หลง	การฝึก: หยุดสังเกต “จิตใจตอนนี้เป็นอย่างไร?” หลังดูแล้วถาม	ควบคุมใจได้ดีขึ้น
	ตระหนักถึงแรงจูงใจในการซื้อสินค้า	ตัวเองอีกครั้ง “มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง?” เป้าหมาย: รู้เท่าทันผลกระทบของโซเชียลมีเดีย	ไม่หลงกับภาพลักษณ์ภายนอก
อัมมานุปัสสนา (การสังเกตธรรมชาติ)	พิจารณาอริยสัจ 4 ในการเปรียบเทียบทางสังคม	สถานการณ์: รู้สึกไม่พอใจชีวิตจากการเปรียบเทียบ	เห็นความจริงของชีวิต
	เข้าใจความไม่เที่ยงของความสุขจากการบริโภค	การฝึก: “นี่คือทุกข์ (ทุกข์สังข) เกิดจากความอยาก (สมุทัย) สามารถดับได้ (นิโรธ) ด้วยการไม่ยึดติด (มรรค)”	ปล่อยวางได้อย่างแท้จริง
	มองเห็นทางออกจากความทุกข์	เป้าหมาย: เข้าใจหนทางสู่การหลุดพ้น	พบความสุขที่ไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก
การบูรณาการ (ใช้ทั้ง 4 ด้านพร้อมกัน)	ฝึกทั้ง 4 สติพื้นฐานในการตัดสินใจซื้อสินค้า	สถานการณ์: เห็นกระเป๋าสตางค์แบรนด์เนมที่ต้องการการฝึกแบบบูรณาการ:	การตัดสินใจที่มีปัญญา
	สร้างกิจวัตรฝึกสติประจำวัน	1. สังเกตลมหายใจและร่างกาย 2. รับรู้ความรู้สึกอยากได้	ชีวิตที่สมดุลและมีความสุข
	ใช้สติในการใช้ชีวิตอย่างมีสติรู้	3. สังเกตสภาวะจิตที่เกิดความโลภ 4. พิจารณาว่าจะได้ความสุขยั่งยืนจริงหรือไม่	หลุดพ้นจากกรงแก้วบริโภคนิยม

4. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารนี้ ได้ความรู้ใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับปรากฏการณ์ความทุกข์ทางจิตใจในสังคมบริโภคนิยมยุคดิจิทัล โดยพบว่า 52% ของผู้ใช้โซเชียลมีเดียรู้สึกกดดันจากการเปรียบเทียบชีวิตกับผู้อื่น และมีถึง 30% ของคนไทยที่เกิดหนี้เกินตัวจากการบริโภคฟุ่มเฟือย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของ Leon Festinger ยังคงมีความเกี่ยวข้องสูงในยุคปัจจุบัน แต่สิ่งที่น่าสนใจคือการค้นพบแนวทางแก้ไขใหม่ผ่านการนำหลักสัมมาสติมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งเป็น 4 ด้านตามสติปัฏฐาน ได้แก่ การสังเกตร่างกาย เพื่อจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน การสังเกตความรู้สึก เพื่อไม่ตอบสนองด้วยการบริโภคเมื่อเกิดอารมณ์ลบ การสังเกตสถานะจิตใจ เพื่อรู้เท่าทันความโลภ โกรธ หลง และการสังเกตธรรมชาติ เพื่อเข้าใจสาเหตุและทางออกจากความทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งแนวทางนี้แสดงให้เห็นว่าการแก้ปัญหาไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงจากเทคโนโลยี แต่สามารถใช้ปัญญาและสติในการอยู่ร่วมกับสังคมสมัยใหม่ได้อย่างสมดุลและมีความสุขที่แท้จริง

สังคมบริโภคนิยม → ความทุกข์ทางจิต → การแก้ไขด้วยสัมมาสติ

รูปภาพที่ 1 ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

5. สรุป

จากการศึกษาเรื่อง “บทบาทของสัมมาสติการปรับเปลี่ยนค่านิยมพฤติกรรมการอวดรวยในสังคมบริโภคนิยม” พบว่า ปัญหาสำคัญของสังคมปัจจุบันคือ ผลกระทบจากทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของ Leon Festinger ที่ส่งผลให้ผู้คนเกิดความทุกข์ทางจิตใจจากพฤติกรรมการอวดรวยและการบริโภคฟุ่มเฟือย ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า 52% ของผู้ใช้โซเชียลมีเดียรู้สึกกดดันจากการเปรียบเทียบชีวิตกับผู้อื่น และ 30% ของคนไทยเกิดหนี้เกินตัวจากพฤติกรรมการบริโภคเพื่อแสดงสถานะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความจริงแห่งความทุกข์ที่เกิดจากการขาดสัมมาสติในการรู้เท่าทันการเปรียบเทียบทางสังคมและการตกเป็นเหยื่อของความต้องการแสดงสถานะทางสังคม

แสดงให้เห็นว่า สัมมาสติตามหลักสติปัฏฐาน 4 เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาพฤติกรรมอวดรวยและความทุกข์ทางจิตใจ โดยประกอบด้วย กายานุปัสสนา ที่ช่วยให้จดจ่ออยู่กับปัจจุบันแทนการหลงไปกับการเปรียบเทียบ เวทนานุปัสสนา ที่สอนให้รู้เท่าทันความรู้สึกโดยไม่ตอบสนองด้วยการบริโภคเมื่อเกิดอารมณ์ลบ จิตตานุปัสสนา ที่ช่วยให้รู้เท่าทันสภาวะจิตใจและไม่ถูกครอบงำด้วยความโลภ โกรธ หลง และธัมมานุปัสสนา ที่ให้ความเข้าใจในสาเหตุและทางออกจากความทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 การฝึกปฏิบัติทั้งสี่ด้านนี้อย่างเป็นระบบจะสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้อย่างมีปัญญามากกว่าการถูกครอบงำด้วยอารมณ์

ข้อค้นพบสำคัญคือ สัมมาสติสามารถสร้างความสุขที่ไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกและช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างสมดุล โดยไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงจากสังคมหรือสื่อสังคมออนไลน์ แต่ใช้ปัญญาและสติในการเลือกสรรและตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ แนวทางการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถเริ่มต้นได้ง่าย เช่น การฝึกสติดมลมหาใจก่อนใช้โซเชียลมีเดีย การสังเกตความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อเห็นสินค้าหรูหราโดยไม่ตัดสินใจ และการพิจารณาอริยสัจ 4 เมื่อเกิดความทุกข์จากการเปรียบเทียบ ผลลัพธ์ที่ได้รับคือชีวิตที่มีความสุขแท้จริงจากภายใน ลดการยึดติดภาพลักษณ์ และสามารถใช้ชีวิตในสังคมบริโภคนิยมได้อย่างมีสติและสมดุล

รายการอ้างอิง:

- กุลธิดา สิทธิธำชัย. “ของมันต้องมี” นี่ต้องมีจริงไหม? รู้จัก “Conspicuous Consumption” การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพื่ออวดฐานะทางสังคม. ออนไลน์. <https://thematter.co/lifestyle/theory-of-conspicuous-consumption/248014>. [13 กันยายน 2568].
- ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว และคณะ. “การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล”. *Journal of Applied Education*. ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม 2567). 37–44.
- พระมหาพิพัฒน์ ปวทุฒโน (ท่าติ). “การพัฒนาสังคมในมิติแห่งมรรคมีองค์ 8”. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม–กันยายน 2567). 387–396.
- พิทยา พละพลีวัลย์. “จากการบริโภคในฐานะกิจกรรม...สู่วัฒนธรรมบริโภคในฐานะทฤษฎี”. *วารสารศาสตร์*. ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (กันยายน–ธันวาคม 2562). 106–141.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). *ดุสิตภาพ: สาระแห่งสุขภาพและความสมบูรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ผลิตธรรม, 2562.
- สุวัฒน์พงษ์ ร่มสร. “การบริโภคนิยมกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนเมืองในยุคดิจิทัล”. *วารสารกวีวันพะเยา*. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มีนาคม–เมษายน 2568). 24–35.
- Bradley, L., Bret Hendricks, and Peggy P. Whiting. “Wills”. *In the Family Journal*, Vol. 24 No. 3 (2002). 283–299.
- Deloitte. *The Deloitte Global 2021 Millennial and Gen Z survey*. ออนไลน์. <https://www.fm-house.com/wp-content/uploads/2021/07/The-Deloitte-Global-2021Millennial-an-Gen-Z-Survey.pdf>. [1 June 2025].
- Fardouly, J., P. C. Diedrichs, L. R. Vartanian, and E. Halliwell. “Social comparisons on social media: The impact of Facebook on young women’s body image concerns and mood”. *Body Image*. Vol. 13 (2015). 38–45.

- Festinger, L. “A theory of social comparison processes”. *Human Relations*. Vol. 7 No. 2 (1954). 117–140.
- Ghosh, A., and P. K. Korgaonkar. “Consumer behavior in social media: The impact of social media on consumer stress and consumption”. *Journal of Consumer Research*. Vol. 47 No. 5 (2020). 763–786.
- Kabat-Zinn, J. *Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness*. New York: Bantam Books, 1990.
- Suls, J., R. Martin, and L. Wheeler. “Social comparison: Why, with whom, and with what effect”. *Current Directions in Psychological Science*. Vol. 22 No. 6 (2013). 254–258.
- Veblen, T. *The theory of the leisure class*. New York: Macmillan, 1899.

พลิกโฉมการดูแลด้วยนวัตกรรม: เครื่องช่วยเหลือ
เพื่อเสริมพลังผู้ดูแลและยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการ

Transforming Care with Innovation: Assistive Devices
to Empower Carers and Enhance the Quality of Life
for People with Disabilities

พระมหาศรีพยัคฆ์ สิริวิญญู, ดร., Phramaha Sriphayak Kongphan, Dr.

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Program Director, Master of Arts in Social
Development, Chiang Rai Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: sriphayakkongphan@gmail.com

ดร.ธนวิษฐ์ กิจเดช, Dr.Thanawit Kitdet

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Program Director, Master of Arts in Social
Development, Chiang Rai Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: Thanawitkitdet@gmail.com

พระรัตนมุนี, ผศ. ดร., Rattanamuni, Asst. Prof. Dr.

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Program Director, Master of Arts in Social
Development, Chiang Rai Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: mcu.social.development@gmail.com

ตอบรับบทความ (Received) : 2 ตุลาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 15 ตุลาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 24 พฤศจิกายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาความสำคัญของการดูแลร่างกายและจิตใจทั้งของผู้พิการและผู้ดูแล โดยอาศัยบทบาทของนวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือนในการดูแลผู้พิการ โดยเฉพาะกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้พิการติดเตียง ซึ่งมักประสบปัญหาสุขภาพ เช่น แผลกดทับ ภาวะแทรกซ้อนทางกาย เพื่อดูแลรักษาด้านร่างกายให้มีความสะดวกสบาย ผ่อนแรง ลดอุบัติเหตุ ในส่วนปัญหาทางจิตใจ ได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเรื่องหลักธรรมสำหรับผู้ป่วยไข้และผู้พยาบาล และหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพื่อดูแลรักษาจิตใจให้มีความเข้มแข็งสามารถเผชิญทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นทางกายได้อย่างมีสติ

ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักธรรม คือ 1) คุณสมบัติของผู้ป่วยไข้ที่พยาบาล ได้ยากและพยาบาลได้ง่าย 2) คุณสมบัติของผู้ที่ไม่เหมาะสมสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้ และผู้ที่เหมาะสมสำหรับการพยาบาลคนป่วยไข้ 3) หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ เรื่องการบรรลุมรรค 8 เรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องเป้าหมายชีวิต มาประยุกต์ใช้ร่วมกับนวัตกรรมเพื่อการดูแลคนพิการ เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดูแลแบบองค์รวม ได้อย่างดี เป็นการยกระดับระบบการดูแลผู้พิการอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความเท่าเทียมทางสังคม เรียกแนวคิดนี้ว่า การดูแลผู้พิการแบบเสริมพลังเพื่อการดูแลที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้พิการ คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 2) ผู้ดูแล คือ การเพิ่มศักยภาพของผู้ดูแลทั้งด้านร่างกายและจิตใจ 3) กระบวนการการดูแลแบบเสริมพลัง คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และคุณธรรม

คำสำคัญ: คนพิการ คนดูแล คุณภาพชีวิต นวัตกรรม พุทธบูรณาการ

Abstract

This academic article examines the significance of both physical and mental care for people with disabilities and their caregivers, emphasizing the role of innovative assistive devices in supporting disabled individuals—particularly those with mobility impairments and bedridden conditions. Such individuals often face health problems such as pressure ulcers and other physical complications. The integration of assistive technologies aims to promote comfort, ease the physical burden of care, and reduce the risk of accidents. In addressing psychological well-being, the study applies Buddhist principles related to care for the sick, caregivers, and daily conduct to cultivate mental resilience and mindfulness in coping with physical suffering.

The findings reveal that the integration of Buddhist teachings—namely 1) the characteristics of patients who are easy or difficult to nurse, 2) the qualities of suitable and unsuitable caregivers, and 3) Buddhist principles concerning enlightenment, natural law, and life goals—combined with assistive innovations, effectively supports holistic and sustainable care for people with disabilities. This integrative approach, termed Empowering Care for Sustainable Well-being of People with Disabilities, comprises three key components: 1) People with disabilities – improving their quality of life both physically and mentally; 2) Caregivers – enhancing their physical and mental capacity to provide effective care; and 3) Empowering care processes – promoting sustainable development in technology, economy, society, and morality.

Keywords: People with Disabilities, Caregivers, Quality of Life, Innovation, Buddhist Integration

1. บทนำ

ปัจจุบันจำนวนผู้พิการทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลก (WHO) รายงานว่า มีผู้พิการมากกว่า 1,000 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 15 ของประชากรโลกทั้งหมด¹ องค์การอนามัยโลกได้กำหนดยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการความพิการระดับโลก 2014–2021: สุขภาพที่ดีขึ้นสำหรับประชากรทุกคนที่มีความพิการ (Global Disability Action Plan 2014–2021: Better Health for All People With Disability) โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ และอุปกรณ์ช่วยเหลือที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งผู้พิการยังคงประสบปัญหาการถูกกีดกันจากการใช้ทรัพยากรของรัฐ และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีและอุปกรณ์ช่วยเหลือ เนื่องจากต้นทุนการผลิตและการกระจายที่ไม่ทั่วถึง² ในรายงานเรื่อง รายงานการพัฒนาผู้พิการขององค์การอนามัยโลก (Disability and Development Report 2019, WHO) ระบุว่า ผู้พิการทั่วโลกยังคงเผชิญกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และมักเป็นกลุ่มที่ถูกละเลยในเชิงนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน³ และยังมีรายงานที่ชี้ให้เห็นปัญหาด้านสุขภาพที่ผู้พิการจำนวนมากต้องเผชิญ เช่น การเคลื่อนไหวจำกัด การสูญเสียความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และภาวะแทรกซ้อนทางกายภาพและจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตและโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง⁴

1. World Health Organization, *World Report on Disability*, (Geneva: World Health Organization, 2011), 29.
2. World Health Organization, *Global Disability Action Plan 2014–2021: Better Health for All People With Disability*, (Geneva: World Health Organization, 2015), 12–15.
3. United Nations, *Disability and Development Report 2019: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with Persons with Disabilities*, (New York: United Nations, 2019), 6–9.
4. World Health Organization, *Global Disability Action Plan 2014–2021: Better Health for All People With Disability*, (n.p.), 18–20.

จำนวนผู้พิการมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากโครงสร้างประชากร การแพร่ระบาดของโรคเรื้อรัง⁵ การพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีช่วยเหลือและมาตรฐานสากล จึงเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพและสังคม ตลอดจนเป็นการส่งเสริมสิทธิของผู้พิการตามกรอบแนวทางสิทธิมนุษยชนสากลและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน⁶ ปัญหาที่ผู้พิการจำนวนมากประสบ ได้แก่ ความบกพร่องด้านการเคลื่อนไหว การขาดอิสระในการดำเนินกิจกรรมประจำวัน และความยากลำบากในการเข้าถึงอุปกรณ์ช่วยเหลือที่เหมาะสม⁷ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดแนวทางการพัฒนานโยบายและมาตรฐานสากล เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงอุปกรณ์ช่วยเหลือและเทคโนโลยีสำหรับผู้พิการ โดยเน้นการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อสรรพสิ่ง (Internet of Thing: IoT) ซึ่งในประเทศไทยมีจำนวนผู้สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ถึง 77.8%⁸ และเซนเซอร์ในอุปกรณ์ช่วยเหลือ สามารถลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุและภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวได้อย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลสถิติระหว่างประเทศชี้ว่า ผู้พิการในประเทศกำลังพัฒนามีโอกาสเข้าถึงอุปกรณ์ช่วยเหลือเพียงร้อยละ 10–15 ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วมีอัตราการเข้าถึงสูงถึงเกือบร้อยละ 70

ในประเทศไทย ปัจจุบันมีผู้พิการจำนวน 1,625,191 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ของประชากรทั้งหมด จำนวนผู้พิการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากประชากรสูงวัยและการเกิดโรคเรื้อรัง ผู้พิการส่วนใหญ่มีความพิการทางการเคลื่อนไหว ร่างกาย

5. World Health Organization, *World Report on Disability*, (n.p.), 35.

6. United Nations, *Disability and Development Report 2019: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with Persons with Disabilities*, (n.p.), 12–15.

7. Chen, J. and Lee, H., *Integrated Rehabilitation Engineering*, (London: Springer, 2019), 40.

8. สว่างบุญ วงศ์ฟ้าเลื่อน, “การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมบวรในพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตมนุษย์ในสังคมดิจิทัล”, *วารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา*, ปี 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม–เมษายน 2566), 67.

ผิดรูป แผลกดทับ และความบกพร่องในการใช้มือ⁹ ข้อมูลจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ระบุว่า ผู้พิการร้อยละ 35 ประสบปัญหาในการเข้าถึงอุปกรณ์ช่วยเหลือที่เหมาะสม และอีกร้อยละ 28 มีปัญหาด้านสุขภาพกาย และจิตเนื่องจากภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากข้อจำกัดในการเคลื่อนไหว¹⁰ กลุ่มผู้พิการส่วนใหญ่ประสบปัญหาสุขภาพและภาวะแทรกซ้อนจากการเคลื่อนไหว¹¹ นอกจากจะช่วยเหลือด้านร่างกายแล้ว การบรรเทาความเจ็บป่วยด้านจิตใจก็มีความสำคัญมาเช่นกัน การนำหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างเสริมความแข็งแกร่งด้านจิตใจย่อมทำให้ผู้ป่วยพบกับความสุขในชีวิตได้ จะทำให้ผู้ป่วยมีจิตใจที่เข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญความเจ็บป่วยด้านร่างกายได้อย่างมีสติ

บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า การนำนวัตกรรมสำหรับคนพิการมาใช้ในการชีวิตประจำวันช่วยลดความเสี่ยงจากภาวะแทรกซ้อน และเพิ่มอิสระในการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเซ็นเซอร์และอินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อสรรพสิ่ง (IoT) ในอุปกรณ์ช่วยเหลือยังช่วยตรวจจับการเคลื่อนไหว ช่วยลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ และเสริมความปลอดภัยให้แก่ผู้พิการ และการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดูแลคนพิการย่อมทำให้จิตใจของคนพิการและผู้ดูแลเข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับความทุกข์ยากที่จะเกิดขึ้น การฝึกอบรมบุคลากรและผู้ดูแล รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานวิจัย ถือเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันแนวคิดการนำหลักธรรมมาใช้ร่วมกับอุปกรณ์ช่วยเหลือ เพื่อให้การดูแลผู้พิการสอดคล้องกับแนวคิดการดูแลแบบองค์รวม (Holistic Care) ที่มุ่งดูแลผู้พิการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม¹² การสร้างมาตรฐานอุปกรณ์ช่วยเหลือ

9. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, รายงานประจำปี 2565, (กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2566), 36.
10. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566), 14.
11. สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบางปะกง, รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565, (ฉะเชิงเทรา: สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบางปะกง, 2566), 12.
12. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 14.

การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การประยุกต์ใช้หลักธรรมจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเป็นอิสระ และส่งเสริมให้ผู้พิการและผู้ดูแลพบกับความสุขกายสบายใจในการดำเนินชีวิตในสังคม

2. นวัตกรรมสำหรับคนพิการ

2.1 คำจำกัดความและประเภทของความพิการ

คนพิการ หมายความว่า คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญาหรือทางจิตใจ ทำให้ข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการมีส่วนร่วมทางสังคม¹³ โดย พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการปี 2550 แบ่งความพิการเป็น 8 ประเภท มีความหมายดังนี้¹⁴

ประเภทที่ 1 **ความพิการทางการเห็น** ได้แก่ ตาบอด (เมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาอยู่ในระดับต่ำกว่า 3 ส่วน 60 เมตร หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต ลงมาจนกระทั่งมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่างหรือมีลานสายตาแคบกว่า 10 องศา), ตาเห็นเลือนราง (เมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้วอยู่ในระดับตั้งแต่ 3 ส่วน 60 เมตร หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต ไปจนถึงต่ำกว่า 6 ส่วน 18 เมตร หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา) ทั้งนี้ไม่รวมถึงมีตาพิการหรือตาบอดเพียง 1 ข้าง และตาบอดสี

ประเภทที่ 2 **ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย** ได้แก่ หูหนวก คือผู้ที่สูญเสียการได้ยินในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าที่ความดังของเสียง 90 เดซิเบลขึ้นไป, หูตึง คือผู้ที่สูญเสียการได้ยินในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าที่ความดังของเสียงน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 40 เดซิเบล, ในการสื่อความหมายคือ พูดไม่ได้ พูดไม่ชัด หรือพูดแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ

ประเภทที่ 3 **ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางกาย** ได้แก่ การบกพร่องในการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับ เท้า แขน ขา ซึ่งอาจมาจากสาเหตุอัมพาต แขน ขา อ่อน

13. Kaew T, Light Rays, “Types of disabilities. and access to welfare information and services fromThe state of disabled women in Thailand”. *Journal of Demography*, Vol. 36 No. 2 (2020), 1–24.

14. *Department of Empowerment and Quality of Life for Persons with Disabilities*, (Strategy and Planning Division, 2024).

แรง แขน ขาขาด หรือเจ็บป่วย เรื้อรังจนกระทบต่อการทำงานของมือ เท้า แขน ขา, ทางกายมีความบกพร่องหรือผิดปกติของศีรษะใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

ประเภทที่ 4 **ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม** ได้แก่ บุคคลที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองส่วนในการรับรู้อารมณ์หรือความคิด

ประเภทที่ 5 **ความพิการทางสติปัญญา** คือ มีพัฒนาการช้ากว่าปกติหรือมีระดับเขาว์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งแสดงออกก่อนอายุ 18 ปี

ประเภทที่ 6 **ความพิการทางการเรียนรู้** คือ มีความบกพร่องทางสมองทำให้เกิดความบกพร่องด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ หรือการเรียนรู้พื้นฐานอื่น โดยทำได้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา

ประเภทที่ 7 **ความพิการทางออทิสติก** ได้แก่ บุคคลที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางการพัฒนาการด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรมและอารมณ์ โดยมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของสมองและความผิดปกติ นั้นแสดงก่อนอายุสองปีครึ่ง โดยให้รวมถึงการวินิจฉัยแยกกลุ่มออทิสติกสเปกตรัมอื่น ๆ เช่น แอสเพอเกอร์

ประเภทที่ 8 **ความพิการซ้ำซ้อน** ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน

Barthel Activity of Daily Living Index หรือ ADL Index คือ การวัดความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นแบบประเมินกิจวัตรประจำวัน ดัชนี บาร์เธลเอดีแอล¹⁵

15. Ministry of Public Health, Department of Health, “Elderly assessment form by potential group according to Ability to perform daily activities (Barthel Index for activity of daily living: ADL)”, Health Center, No. 9 (2024).

กลุ่ม A ช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นอย่างดี

กลุ่ม B ช่วยเหลือตนเองได้

กลุ่ม C ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ต้องมีผู้อื่นคอยช่วยเหลือ

กลุ่ม D สภาวะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (ติดเตียง)

โดยปฏิบัติตามภารกิจของหน่วยงาน คือ ดำเนินการและให้การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ เยียวยา บำบัดฟื้นฟู พัฒนาศักยภาพคุณภาพชีวิต และจัดสวัสดิการ แก่คนพิการตามหลักการสังคมสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ เป็นศูนย์การเรียนรู้การคุ้มครอง สวัสดิภาพ การเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต ฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาศักยภาพให้ปรับตัวเข้ากับครอบครัวและชุมชนได้ จัดบริการสวัสดิการ การให้คำแนะนำ การแก้ไขปัญหา การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสงเคราะห์ และเสริมทักษะครอบครัวรวมทั้งประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำมาตรฐาน การดำเนินการ การติดตามประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงานการทำงานเชิงป้องกันการคุ้มครอง ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและครอบครัว สำรอง ศึกษาวิเคราะห์ รวบรวมและจัดทำข้อมูลการวิจัยสถานการณ์ รูปแบบการบริการ สวัสดิการ การดำเนินงานเชิงป้องกันของคนพิการ บูรณาการความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชน ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาคนพิการด้านการจัดสวัสดิการในชุมชน การคุ้มครองให้คนพิการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัว และกลับคืนสู่สังคม¹⁶

2.2 นวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือและการพลิกโฉมการดูแล

คำว่า นวัตกรรม มาจากคำว่า “นว+กรรม” แปลว่า “การกระทำใหม่”¹⁷ เมื่อรวมกับคำว่า “เครื่องช่วยเหลือ” จึงหมายความว่า “การกระทำใหม่ทางด้านเครื่องช่วยเหลือ” การดูแลผู้พิการติดเตียงถือเป็นงานที่มีความท้าทายสูง ทั้งในด้านแรงกาย เวลา และความปลอดภัยของทั้งผู้พิการและผู้ดูแล เนื่องจากกิจกรรมพื้นฐาน เช่น การ

16. Ministry of Social Development and Older Persons Security, Screening assessment of ability in Active Living (ADL), Department of Older Persons Affairs, 2024.

17. พระมหาวิริยชัย สัตตารัมย์ และเผด็จ จงสกุลศิริ, “การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาไทย”, วารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2566), 56.

พลิกตัว การอาบน้ำ และการเคลื่อนย้ายผู้พิการ ต้องใช้แรงกายมากและเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ การพัฒนานวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือนจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ พลิก โฉมการดูแล ให้ทั้งปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้พิการและผู้ดูแล¹⁸ เครื่องช่วยเหลือนที่ใช้ในการดูแลผู้พิการมีหลายประเภท โดยเน้นทั้งความสะดวก ปลอดภัย และลดภาระของผู้ดูแล เช่น

เตียงอาบน้ำแบบปรับระดับ (Adjustable Shower Bed) เตียงชนิดนี้สามารถปรับความสูงและมุมได้ตามความเหมาะสม ช่วยให้ผู้ดูแลสามารถอาบน้ำหรือเช็ดตัวผู้พิการได้ง่ายขึ้น ลดแรงกาย ลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ และยังทำให้ผู้พิการได้รับการดูแลอย่างสะอาดและครบถ้วน¹⁹

อุปกรณ์ช่วยพลิกตัว (Turning Aids / Slide Sheets) อุปกรณ์นี้ช่วยให้ผู้พิการสามารถพลิกตัวบนเตียงได้โดยไม่ต้องใช้แรงยกจากผู้ดูแลเต็มที่ ช่วยลดความเสี่ยงของแผลกดทับและเพิ่มความปลอดภัย ลดแรงกายและความเครียดของผู้ดูแล ทำให้การปรับท่าทางผู้พิการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและปลอดภัย

เครื่องช่วยเคลื่อนย้าย (Patient Lifts / Hoists) ใช้สำหรับยกและเคลื่อนย้ายผู้พิการจากเตียงไปยังรถเข็นหรืออุปกรณ์อื่น ลดแรงกายของผู้ดูแล เพิ่มความปลอดภัย และลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุในกระบวนการเคลื่อนย้าย²⁰

การนำเครื่องช่วยเหลือนเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวันช่วยลดความเสี่ยงต่อผู้พิการและผู้ดูแล เช่น ลดแรงกาย ลดโอกาสเกิดแผลกดทับ และลดความเครียดของผู้ดูแล นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้พิการได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประเด็นสำคัญ คือ การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้พิการ เครื่องช่วยเหลือนบางประเภทสามารถสนับสนุนให้ผู้พิการมีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง เช่น การปรับท่าทางบนเตียง เคลื่อนไหวร่างกายบางส่วน หรือช่วยทำความสะอาดร่างกาย

18. วิเชียร เกตุสิงห์, การดูแลผู้พิการติดเตียงกับการป้องกันภาวะแทรกซ้อน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพชุมชน, 2566).

19. สมพร ล้อมวงศ์, สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของผู้พิการไทย, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564).

20. สุภาวดี ศรีสมบัติ, บทบาทผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการติดเตียง, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2565).

บางขั้นตอน การส่งเสริมให้ผู้พิการทำกิจกรรมบางอย่างด้วยตนเองช่วยเพิ่มความรู้สึกเป็นอิสระ ลดความพึ่งพาผู้อื่นเต็มรูปแบบ และสร้างศักดิ์ศรีและความพึงพอใจในชีวิตประจำวัน²¹ โดยสรุป นวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือไม่ได้เป็นเพียงอุปกรณ์ทางเทคนิค แต่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการและผู้ดูแล ทั้งลดภาระ ลดความเสี่ยง เพิ่มความปลอดภัย และสร้างความเป็นอิสระให้กับผู้พิการ ทำให้ระบบการดูแลผู้พิการมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 นวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือที่ใช้ในการดูแลผู้พิการ

2.3 การดูแลคนพิการด้วยนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคม

การดูแลคนพิการด้วยนวัตกรรม มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ดังนี้

เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันการมีสุขภาวะที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวติดเตียงไม่สามารถช่วย

21. Keyes, C. L. M., “Social well-being”, *Social Psychology Quarterly*, Vol. 61 No. 2 (1998), 121–140.

เหลือตนเองได้นั้น ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ลดการบาดเจ็บจากการเคลื่อนย้าย ลดการเป็นผลกตพับจากการติดเชื้อ ลดอาการเจ็บป่วยแทรกซ้อนอื่นที่เกิดจากความพิการ และคนพิการมีสุขภาพที่ดีขึ้น และมีความสุข แม้จะเป็นช่วงระยะสุดท้ายของชีวิต ความเครียดของผู้ดูแลลดลง ส่งผลให้ผู้ดูแลมีความสุขและมีความพึงพอใจมากขึ้น ผู้ดูแลมีโอกาสนำงานอื่นในการดูแลให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และไม่ต้องสูญเสียเวลาในการนำคนพิการไปรักษาตัวในโรงพยาบาลบ่อย ๆ อีกทั้งคนพิการติดเชื้อยังมีความสุขมีกำลังใจรู้สึกดีขึ้นจากการได้อาบน้ำที่ปลอดภัยและสะอาดส่งผลต่อการกำลังใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองแม้เพียงการขยับตัว ยกตัวเพียงเล็กน้อยก็ทำให้คนพิการติดเชื้อเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเห็นตนเองมีค่ามีส่วนช่วยผู้ดูแล

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequality) คือ นอกจากคนพิการจะเป็นคนที่ยากลำบากที่สุดทางสังคมแล้ว แต่ความพิการนั้นยังส่งผลให้คนพิการมีโอกาสเข้าถึงบริการที่ตรงกับความต้องการและสวัสดิการจากรัฐได้ยากกว่ากลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ความเหลื่อมล้ำจึงมีโอกาสเกิดกับคนพิการได้มากที่สุด การประคองชีวิตดัดแปลงสร้างนวัตกรรมบริการที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของคนพิการคือการลดความเหลื่อมล้ำเพราะคนพิการได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกาย และยังเข้าถึงอุปกรณ์ช่วยเหลือความพิการขั้นพื้นฐาน ที่สามารถประกอบได้เองภายในหน่วยงานที่ให้บริการและคนพิการสามารถเข้าถึงบริการนวัตกรรมนี้ได้ทุกคน

3. พุทธวิธีเรื่องการพยาบาล

ในพระไตรปิฎกแม้ไม่ได้มีการกล่าวถึงการดูแลอุปฐากคนพิการโดยตรง แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังมีการกล่าวถึงแนวทางสำหรับการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยไข้และผู้พยาบาลคนป่วยไข้เอาไว้ ซึ่งสามารถนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการดูแลคนพิการได้อย่างดี มีเรื่องมาในพระวินัย ความว่า วันหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทอดพระเนตรเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นโรคท้องร่วง นอนจมกองอุจจาระปัสสาวะอยู่ ไม่มีคนดูแล พระพุทธองค์จึงให้อิโฆวาห์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดาไม่มีบิดา ผู้ใดเล่าจะพึงพยาบาลพวกเธอ ถ้าพวกเธอจักไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจักพยาบาล ดูก่อนภิกษุ

ทั้งหลาย ผู้ใดจะพึงอุปฐากเรา ผู้นั้นพึงพยาบาลภิกษุอาพาธ”²² แสดงให้เห็นว่าผู้เป็นพยาบาลต้องมีเมตตาจิต และทรงแสดงคุณสมบัติของผู้ป่วยและผู้พยาบาล ดังนี้

3.1 หลักธรรมสำหรับผู้ป่วย

คุณสมบัติของผู้ป่วยไข้ที่พยาบาลได้ยากและพยาบาลได้ง่าย²³ ดังนี้

1) **การทำความสบาย** (สปปายการี) หมายถึง การที่ผู้ป่วยรู้จักดูแลตนเองเบื้องต้น รู้ว่าต้องกินอาหาร กินยาอะไร สิ่งใดเป็นของแสลง สิ่งใดไม่ใช่ของแสลง ต้องกินเดิน นั่ง นอน ด้วยอิริยาบถอย่างไรจึงจะสบาย ผู้ป่วยที่ทำความสบายแก่ตนเองจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ง่าย ผู้ที่ไม่ทำความสบายให้ตนเองจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ยาก

2) **การรู้ประมาณในความสบาย** (สปปาเย มตฺตํ ขานาติ) หมายถึง การที่ผู้ป่วยรู้กำลังความสามารถของตนเองว่ามีอยู่เท่าใด จะทำอิริยาบถใด ไม่ว่าเป็นการลุก นั่ง เคลื่อนไหว ออกกำลัง ก็ทำอย่างพอดี ไม่เกินกำลังตนเอง ผู้ป่วยที่รู้ประมาณในความสบายแก่ตนเองจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ง่าย ผู้ที่ไม่รู้ประมาณในความสบายแก่ตนเองจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ยาก

3) **การทานยา** (เภสขฺ ขฺ ปฏฺวิเสวิตา) หมายถึง การเป็นผู้มีวินัยในการทานยา ตลอดจนการบำบัดอย่างอื่น เช่น การทำกายภาพบำบัด เป็นต้น ก็ขยันตั้งใจทำ ไม่อิดออดหลีกเลี่ยง ผู้ป่วยที่ทานยาจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ง่าย ผู้ที่ไม่ทานยาจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ยาก

4) **การบอกอาการไข้ตามจริง** (ยถาภูตํ อาพาธํ อาวิกตฺตา)²⁴ หมายถึง การบอกอาการไข้ของตนแก่ผู้พยาบาล บอกอาการไข้ที่กำเริบว่า กำเริบ อาการไข้ที่ทุเลาว่า ทุเลา อาการไข้ที่ทรงอยู่ว่า ทรงอยู่ ตลอดจนการบอกผลแห่งการทานยาหรือรักษาว่า ทานยาอย่างไร รักษาอย่างนี้แล้วให้อาการกำเริบ ทำให้อาการทุเลา หรือทำให้อาการทรงอยู่ ผู้ป่วยที่บอกอาการไข้ตามจริงจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ง่าย ผู้ที่ไม่บอกอาการไข้ตามจริงจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ยาก

22. เรื่องพระอาพาธโรคท้องร่วง, วิ.ม. 5/166/180 (ไทย.สยามรัฐ).

23. เรื่องพระอาพาธโรคท้องร่วง, วิ.ม. 5/166/180 (ไทย.สยามรัฐ).

24. วิ.ม.อ. 7/337 (ไทย.มมร).

5) การมีนิสัยเป็นคนอดทนต่อทุกขเวทนา (อริวาสกชาติโก) หมายถึง การเป็นผู้อดทนต่อทุกขเวทนาอันกล้าแข็ง รุนแรง ไม่เป็นที่ยินดี ไม่เป็นที่พอใจ อันจะพร่าชีวิตเสียที่เกิดปรากฏในร่างกาย พยายามไม่แสดงอาการหงุดหงิด รำคาญออกมา ผู้ป่วยที่มีนิสัยเป็นคนอดทนต่อทุกขเวทนาจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ง่าย ผู้ที่มีนิสัยไม่เป็นคนอดทนต่อทุกขเวทนาจึงเป็นผู้ที่พยาบาลได้ยาก

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้ป่วยที่พยาบาลได้ยากและพยาบาลได้ง่าย

คุณสมบัติผู้ป่วยที่พยาบาลได้ยาก	คุณสมบัติผู้ป่วยที่พยาบาลได้ง่าย
1. ไม่ทำความสบาย	1. ทำความสบาย
2. ไม่รู้ประมาณในความสบาย	2. รู้ประมาณในความสบาย
3. ไม่ทานยา	3. ทานยา
4. ไม่บอกอาการใช้ตามจริงแก่ผู้พยาบาล	4. บอกอาการป่วยใช้ตามจริงแก่ผู้พยาบาล
5. มีนิสัยเป็นคนไม่อดทนต่อทุกขเวทนา	5. มีนิสัยเป็นคนอดทนต่อทุกขเวทนา

3.2 หลักธรรมสำหรับผู้พยาบาลคนป่วย

คุณสมบัติของผู้ที่ไม่เหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้และผู้ที่เหมาะสมสำหรับทำการพยาบาลคนป่วยไข้²⁵ ดังนี้

1) ความเป็นผู้สามารถประกอบยา (ปฏิพัลโล โหติ เกสขุ สิวิธาตุ)²⁶ หมายถึง การรู้เรื่องยาพอที่จะทราบว่าจะกินยาตัวไหน ทานยาตัวไหนได้หรือไม่ได้ ตลอดจนรู้วิธีบำบัดไข้ วิธีฟื้นฟูสุขภาพให้แข็งแรง หรือสามารถประคบประครองให้ผู้ป่วยอยู่นานที่สุด ผู้ที่สามารถประกอบยาจึงเหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้ ผู้ที่ไม่สามารถประกอบยาจึงไม่เหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้

25. เรื่องพระอาพาธโรคท้องร่วง, วิ.ม. 5/166/181 (ไทย.สยามรัฐ).

26. วิ.ม.อ. 7/338 (ไทย.มมร).

2) **ความเป็นผู้รู้จักของแสงและไม่แสง** (สปปายาสปปายั ชานาติ) หมายถึง การรู้ว่าอาการป่วยอย่างนี้ มีอะไรเป็นของแสง อะไรเป็นของไม่แสง แล้วนำมาแต่งของไม่แสง และคอยป้องกันนำของแสงออกไป ผู้ที่รู้จักของแสงจึงเหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้ ผู้ที่ไม่รู้จักของแสงจึงไม่เหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้

3) **ความมีจิตเมตตา** (เมตตจิตโต) หมายถึง การเป็นผู้มีจิตเมตตาต่อคนไข้แล้วจึงพยาบาลดั่งเช่น พ่อแม่ที่มีจิตเมตตาต่อบุตรธิดานั้น แต่จะไม่พยาบาลเพราะเห็นแก่อำิสสินจ้าง หรือทำเพราะหวังสมบัติของคนไข้ ผู้ที่มีจิตเมตตาจึงเหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้ ผู้ที่ไม่มีความเมตตาจึงไม่เหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้

4) **ความเป็นผู้ไม่รังเกียจของปฏิกูล** (อเชคฺฉฺฉิ) หมายถึง การไม่รังเกียจที่จะนำของปฏิกูลของคนไข้ เช่น อุจจาระ ปัสสาวะ อาเจียน น้ำลาย ฯลฯ ออกไปทิ้งเสีย ผู้ที่ไม่รังเกียจของปฏิกูลจึงเหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้ ผู้ที่รังเกียจของปฏิกูลจึงไม่เหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้

5) **ความเป็นผู้สามารถให้กำลังใจ** (ปฏฺิพล โหติ สนฺทสฺเสตฺถุ) หมายถึง การที่สามารถอธิบายชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องอาการป่วยให้คนไข้รู้เห็นได้ตามความเป็นจริง โดยไม่ทำให้คนไข้เสียกำลังใจ สามารถให้กำลังใจคนไข้ให้เป็นผู้ที่มีความอาจหาญ ร่าเริง พร้อมเผชิญอาการป่วยของตนด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ยังเป็นผู้สามารถชักชวนให้คนไข้รู้จักพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้ที่เชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม รู้จักบุญบาป หมั่นสั่งสมบุญกุศลตามกำลังของตนเองอยู่เป็นนิตย์ ผู้ที่สามารถให้กำลังใจจึงเหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้ ผู้ที่ไม่สามารถให้กำลังใจจึงไม่เหมาะสำหรับพยาบาลคนป่วยไข้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้ที่ไม่เหมาะสมเป็นพยาบาลและผู้ที่เหมาะสมเป็นพยาบาล

คุณสมบัติผู้ไม่เหมาะสมพยาบาลคนป่วยไข้	คุณสมบัติผู้เหมาะสมพยาบาลคนป่วยไข้
1. เป็นผู้ไม่สามารถเพื่อประกอบยา	1. เป็นผู้สามารถประกอบยา
2. ไม่รู้จักของแสงและไม่แสง คือ นำของแสงเข้าไปให้ กันของไม่แสงออกเสีย	2. รู้จักของแสง และไม่แสง คือ กันของแสงออก นำของไม่แสงเข้าไปให้
3. พยาบาลไข้เห็นแก่อามิส ไม่มีจิตเมตตา	3. มีจิตเมตตาพยาบาลไข้ ไม่เห็นแก่อามิส
4. เป็นผู้รังเกียจในการนำสิ่งปฏิกลไปทิ้ง	4. เป็นผู้ไม่รังเกียจในการนำปฏิกลไปทิ้ง
5. เป็นผู้ไม่สามารถให้กำลังใจ	5. เป็นผู้สามารถให้กำลังใจ

3.3 การพัฒนาด้านจิตใจของผู้ป่วย

เหตุการณ์นี้มาในเรื่องพระพุทิตตตติสเถระ²⁷ ความว่า มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อพระติสสเถระป่วยเป็นโรคผิหนองทั่วร่างกายจนลามไปถึงกระดูก ทั้งตัวมีแต่แผลเน่าเหม็น จนถูกเรียกว่า พระติสสผู้มีกายเน่า ผ่าถุงผ้าห่มของท่านเต็มไปด้วยเลือดและหนอง วันหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรวจดูโลกแล้วเห็นพระติสสเถระนี้ในข่ายพระญาณจึงเสด็จไปโปรด ทรงให้ภิกษุนำพระติสสเถระไปสู่วังไฟ ล้างทำความสะอาดตัวด้วยน้ำอุ่น ให้นุ่งห่มด้วยผ้าที่สะอาดสะอาดอัน เมื่อท่านสบายตัว ร่างกายจึงรู้สึกเบา มีจิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงแสดงธรรมว่า “ไม่นานหนอ กายนี้จักนอนทับแผ่นดิน กายนี้มีวิญญาณไปปราศ ถูกบุคคลทั้งแล้ว รวากับท่อนไม้ไม่มีประโยชน์นั้น” เมื่อจบพระธรรมเทศนา พระติสสเถระจึงได้บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ในเรื่องนี้สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) คนป่วยไข้สามารถเข้าถึงธรรมได้ คือ ธรรมตาคนป่วยไข้เป็นผู้ที่ถูกทุกขเวทนาครอบงำตลอดเวลา ทำให้ลำบากกายอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้เป็นผู้จิตใจหงุดหงิด เศร้าหมองอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อคนป่วยได้รับการดูแลด้านร่างกายอย่างดี ทั้งร่างกายและเครื่องนุ่งห่มหมั่นรักษาให้มีความสะอาดอยู่เสมอ ย่อมช่วยบรรเทาทุกขเวทนาได้ และเมื่อกายสบาย ใจย่อมรู้สึกสบายไปด้วย ส่งผลให้สามารถที่จะน้อมนำธรรมะที่ได้นั้น

27. เรื่องพระพุทิตตตติสเถระ, ขุ.ธ.อ. 40/319 (ไทย.มมร).

ได้ฟังมาปฏิบัติตามจนเกิดผลแห่งการปฏิบัติได้ ในเรื่องนี้เมื่อพระภิกษุป่วยนอนจมกองแผลของตนเอง นุ่งห่มผ้าเปื้อนเลือดและหนอง ร่างกายย่อมไม่รู้สึกรับสบาย แต่เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าล้างเช็ดตัวจนสะอาด แล้วให้นุ่งห่มผ้าสะอาด ร่างกายสบายขึ้น ทำให้จิตใจสบายขึ้นเมื่อได้ฟังธรรมจากพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงสามารถน้อมใจไปตามกระแสธรรมของพระองค์จนสามารถบรรลุธรรมได้ในที่สุด

2) **กฎแห่งกรรม** คือ สิ่งที่เป็นเบื้องหลังของสรรพสัตว์ทั้งปวงก็คือ บุญ-บาป ที่ตนเองได้สั่งสมมาข้ามภพข้ามชาตินับไม่ถ้วนนั่นเอง ผู้ที่พิจารณาหรือมีอาการป่วยไข้ก็เช่นเดียวกัน ล้วนมีต้นเหตุมาจากกรรมเก่าในอดีตทั้งสิ้น เมื่อทุกคนทราบเช่นนี้ย่อมทำให้สามารถปลงตก ทำใจยอมรับชะตากรรมที่เกิดขึ้นแก่ตน แล้วมุ่งมั่นที่จะสั่งสมบุญกุศลให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปเพื่อให้เป็นต้นทุนที่ดียิ่งสำหรับการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคตชาติเบื้องหน้า ดังเช่นพระภิกษุในเรื่องนี้เป็นโรคทำให้ร่างกายเปื่อยเน่ากระดูกแตก ก็เป็นเพราะกรรมในอดีตที่ตนเคยเป็นพรานนก ทำการทุบกระดูกนกทั้งหลาย ตลอดจนฆ่าสัตว์ตัดชีวิตมามาก

3) **เป้าหมายชีวิต** คือ พระนิพพานอันเป็นบรมสุข เป็นเป้าหมายสุดท้ายของมนุษย์ทุกคน แม้จะยังไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้ในชาตินี้ แต่ก็ให้ฟังมันสั่งสมบุญกุศลอยู่เป็นนิตย์ แม้ป่วยก็ฟังมันสั่งสมบุญตามอรรถภาพของตน เมื่อทำบุญใดแล้วก็ให้อิฐฐานโดยมีพระนิพพานเป็นที่ตั้ง ดังคำว่า “นิพพานปัจจุโย โหตุฯ ขอผลแห่งบุญนี้จึงเป็นปัจจัยเพื่อบรรลุพระนิพพาน” ดังเช่นพระภิกษุในเรื่องนี้ แม้ร่างกายเปื่อยเน่า แต่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้ในที่สุด เพราะบุญกุศลอันเกิดจากการใส่บาตรแก่พระชีนาสพ พร้อมกับบุญกุศลที่ได้สั่งสมมานับภพนับชาติไม่ถ้วน

4. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

4.1 พุทธบูรณาการเพื่อความสุขอย่างยั่งยืนของผู้พิการและผู้ดูแล

การศึกษานวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือเพื่อผู้พิการติดเตียงสะท้อนถึงแนวทางการดูแลผู้พิการและการเพิ่มศักยภาพของผู้ดูแลอย่างชัดเจน เมื่อนำหลักธรรมมาบูรณาการร่วมกันทำให้เกิดเป็นพุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรมที่มีการ

ดำเนินงานครบทุกมิติทั้งด้านร่างกายและจิตใจของทั้งผู้พิการติดเตียงและผู้ดูแล ทั้งนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความสุขอย่างยั่งยืนของผู้พิการและผู้ดูแล

1) องค์ประกอบของพุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรม

พุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรม เพื่อความสุขทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของผู้พิการและผู้ดูแล มีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1.1) การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการ การใช้เครื่องช่วยเหลือนำไปสู่ให้ผู้พิการได้รับการดูแลอย่างสะดวก ปลอดภัย และครบถ้วน ลดความเสี่ยงต่อแผลกดทับและปัญหาสุขภาพอื่น ๆ นอกจากนี้ เครื่องช่วยเหลือนบางประเภทยังส่งเสริมให้ผู้พิการ สามารถมีส่วนร่วมในการดูแลตัวเองบางส่วน เช่น การปรับท่าบนเตียง การเคลื่อนไหวร่างกาย หรือการทำความสะอาดบางขั้นตอน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอิสระ และเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1.2) การเพิ่มศักยภาพผู้ดูแลและลดภาระงาน การนำเครื่องช่วยเหลือน เช่น เตียงอาบน้ำแบบปรับระดับ อุปกรณ์ช่วยพลิกตัว และเครื่องช่วยเคลื่อนย้าย มาใช้ ช่วยลดแรงกายและความเครียดของผู้ดูแล ทำให้การดูแลมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และต่อเนื่อง การลดภาระนี้ยังช่วยให้ผู้ดูแลสามารถปฏิบัติงานได้นานขึ้นโดยไม่เกิดอาการบาดเจ็บหรือความเหนื่อยล้าจากการยกผู้พิการ

1.3) ผู้พิการเป็นผู้มีกำลังใจเข้มแข็ง ผู้พิการพร้อมที่จะเผชิญกับอาการเจ็บป่วยของตนเองอย่างมีสติ เป็นผู้ที่ไม่เข้าใจความเป็นไปของชีวิตว่า ความเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เชื่อกฎแห่งกรรมว่า ผลดี ผลร้ายที่เกิดขึ้นในชีวิตล้วนเป็นเพราะมีกรรมเก่าเป็นเบื้องหลังทั้งสิ้น ดังนั้นตนเองต้องประกอบเหตุดีเพื่อให้เกิดผลดีในอนาคต และเป็นผู้รู้เป้าหมายชีวิตว่า เป้าหมายอันสูงสุดของมนุษย์ทุกคน คือ การบรรลุมรรคผลนิพพาน ดังนั้นทราบเท่าที่ตนเองยังมีลมหายใจต้องหมั่นสั่งสมบุญกุศลให้มากที่สุด

1.4) ผู้ดูแลเป็นผู้สามารถให้กำลังใจ ผู้ดูแลเป็นผู้ที่มีจิตเมตตาแก่ผู้ที่อยู่ในความดูแลของตน สามารถอธิบายธรรมะ คอยชักชวนคนไข้ให้หมั่นสั่งสมบุญกุศล รู้จักปลุกฝังแนะนำคนไข้ให้เป็นผู้มีเป้าหมายชีวิตได้ เพราะการมีเป้าหมายชีวิตย่อมทำให้คนไข้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความหมาย

2) ผลลัพธ์ของพุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรม

พุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรม มีประสิทธิภาพแห่งผลลัพธ์เพิ่มขึ้นอย่างสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

2.1) การพัฒนาระบบดูแลผู้พิการอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้เครื่องช่วยเหลือช่วยลดความจำเป็นในการใช้บุคลากรจำนวนมาก ลดเวลาและต้นทุนในการดูแล และลดภาระด้านสวัสดิการและบริการสาธารณสุขของรัฐ ทำให้นวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือนกลายเป็น กลไกสำคัญในการสร้างระบบดูแลผู้พิการที่ยั่งยืน

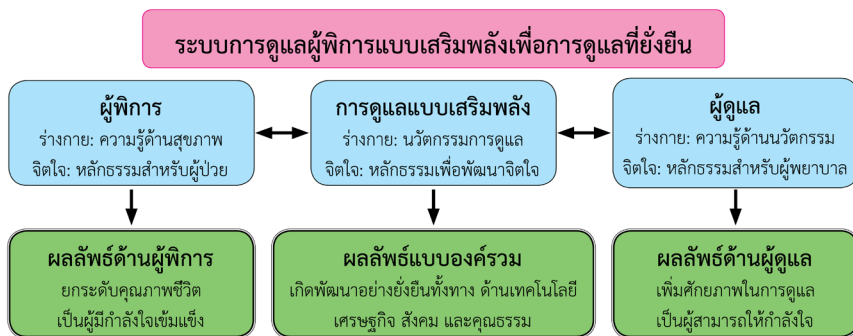
2.2) การสร้างแนวคิดใหม่ในการดูแลแบบเสริมพลัง (Empowering Care) การใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับนวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือสะท้อนแนวคิดการดูแลแบบองค์รวม ผู้พิการและผู้ดูแลมีความสะดวกและปลอดภัยด้านร่างกายมากขึ้น ในขณะที่ด้านจิตใจก็มีความเข้มแข็ง มีสติในการรับมือกับอาการทุพพลภาพที่เกิดขึ้น การเชื่อมโยงระหว่างการพึ่งพาและการเสริมพลังของผู้พิการและผู้ดูแลทั้งด้านร่างกายและจิตใจถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถต่อยอดในการออกแบบนโยบายและการพัฒนาระบบการดูแลแบบยั่งยืน

ตารางที่ 3 องค์ประกอบของพุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรม

	ด้านร่างกาย (นวัตกรรม)	ด้านจิตใจ (หลักธรรม)
ผู้พิการ	ยกระดับคุณภาพชีวิต: ผู้พิการมีความสะดวก ปลอดภัย ลดความเสี่ยง และช่วยสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง	เป็นผู้มีกำลังใจเข้มแข็ง: พร้อมทั้งจะเผชิญกับอาการเจ็บป่วยอย่างมีสติ เข้าใจความเป็นไปของโลกและชีวิต เชื้อกฎแห่งกรรม มีเป้าหมายชีวิต
ผู้ดูแล	เพิ่มศักยภาพ: พัฒนาประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการดูแล ช่วยเบาแรง ลดความเหนื่อยล้าและความเครียด	เป็นผู้สามารถให้กำลังใจ: สามารถให้ธรรมะ ชักชวนให้สั่งสมบุญกุศล แนะนำให้มีเป้าหมายชีวิต
ผลลัพธ์	การพัฒนาระบบอย่างยั่งยืน: ลดจำนวนบุคลากร ลดต้นทุน และลดเวลาในการดูแล	การดูแลแบบเสริมพลัง (Empowering Care): การนำหลักธรรมมาผสานเข้ากับนวัตกรรม

4.2 โมเดลพุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรม

พุทธบูรณาการเพื่อการดูแลผู้พิการด้วยนวัตกรรม สามารถนำเสนอองค์ประกอบ กระบวนการ และผลลัพธ์ ในรูปแบบโมเดล ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลระบบการดูแลผู้พิการแบบเสริมพลังเพื่อการดูแลที่ยั่งยืน

1) กระบวนการดูแลตามโมเดล

1.1) **ผู้พิการ** หมายถึง กลุ่มเป้าหมายหลักที่ต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการด้านร่างกาย คือ ความรู้ด้านสุขภาพ และกระบวนการด้านจิตใจ คือ การประยุกต์ใช้หลักธรรมเรื่องคุณสมบัติของผู้ป่วยที่ดูแลได้ง่าย

1.2) **ผู้ดูแล** หมายถึง ครอบครัว ญาติ หรือบุคลากรที่รับภาระในการดูแล อาศัยกระบวนการด้านร่างกาย คือ ความรู้ด้านวิชาชีพพร้อมกับความรู้ด้านนวัตกรรม และกระบวนการด้านจิตใจ คือ การประยุกต์ใช้หลักธรรมเรื่องคุณสมบัติของผู้เหมาะสมจะเป็นพยาบาล

1.3) **การดูแลแบบเสริมพลัง** หมายถึง การบูรณาการองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมร่วมกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการดูแลอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ เครื่องมือด้านร่างกาย เช่น นวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือที่ทันสมัย เช่น เตียงอาบน้ำแบบปรับระดับ อุปกรณ์ช่วยพลิกตัว เครื่องช่วยเคลื่อนย้าย ฯลฯ เครื่องมือด้านจิตใจ ได้แก่ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ธรรมะเรื่องกฎแห่งกรรม บุญ-บาป เป้าหมายชีวิต ฯลฯ

2) ผลลัพธ์ของโมเดล

2.1) **ผลลัพธ์ด้านผู้พิการ:** ได้รับการดูแลที่มีคุณภาพ รู้สึกมีศักดิ์ศรีและพึ่งพาตนเองได้บางส่วน ได้ยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเสี่ยงการเกิดผลกดทับและอุบัติเหตุ ช่วยให้ผู้พิการมีความสะดวกและปลอดภัย สนับสนุนการพึ่งพาตนเองบางส่วน เช่น การเคลื่อนไหวหรือการปรับท่าบนเตียง ร่วมกับการอบรมด้านจิตใจทำให้เป็นผู้มีกำลังใจ มีสติอดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดขึ้น

2.2) **ผลลัพธ์ด้านผู้ดูแล:** มีศักยภาพสูงขึ้น ลดความเครียดและภาระ ด้วยเครื่องช่วยเหลือที่ลดแรงกาย ลดความเสี่ยงการบาดเจ็บ เพิ่มความสะดวก ปลอดภัย และประสิทธิภาพการทำงาน ร่วมกับการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ให้กำลังใจ ทำให้จิตใจของผู้พิการสงบ สามารถปลุกฝังเป้าหมายชีวิตให้แก่ผู้พิการได้

2.3) **ผลลัพธ์แบบองค์รวม:** ส่งผลทำให้ผู้พิการมีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลตนเองได้บางส่วน ทำให้ผู้ดูแลทำงานได้คล่องตัวมากขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างผู้พิการ ผู้ดูแล ระบบบริการ นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมพัฒนาเทคโนโลยี เกิดระบบการดูแลอย่างยั่งยืน ที่ช่วยลดจำนวนบุคลากร ประหยัดเวลาและต้นทุน ลดภาระด้านสวัสดิการและสาธารณสุขของรัฐ

5. ข้อเสนอแนะ

1) **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมต่อเนื่อง** ควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมด้านอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น เตียงอาบน้ำปรับระดับ อุปกรณ์ช่วยพลิกตัว และ เครื่องช่วยเคลื่อนย้าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความปลอดภัย และความสะดวกในการใช้งาน รวมถึงการออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและความต้องการเฉพาะของผู้พิการไทย การพัฒนาระบบ IoT หรือแอปพลิเคชันเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น ระบบเตือนภัย อัตโนมัติ การติดตามสุขภาพผู้พิการ และการแจ้งเตือนการดูแล จะช่วยเพิ่มความทันสมัย และประสิทธิผลของการดูแลผู้พิการ

2) **การสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณ** ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่ ชัดเจนในการสนับสนุนการจัดหาและกระจายเครื่องช่วยเหลือไปยังครอบครัวผู้พิการ รวมถึงการบรรจุนวัตกรรมเหล่านี้ไว้ในสิทธิการรักษาพยาบาลและการดูแลทางสังคม เพื่อลด ภาระของครอบครัวและสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึง

3) **การอบรมและพัฒนาศักยภาพผู้ดูแล** ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมผู้ดูแลทั้งใน ระดับครอบครัวและผู้ปฏิบัติงานในสถานดูแล เพื่อให้มีทักษะการใช้เครื่องช่วยเหลืออย่าง ถูกต้อง ปลอดภัย และสามารถนำหลักธรรมมาฟื้นฟูจิตใจของผู้พิการได้ เพื่อให้ผู้พิการ ได้รับการดูแลอย่างถูกวิธีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งลดความเสี่ยงด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้ดูแลเอง

4) **การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายสังคม** การสร้างเครือข่ายอาสาสมัคร ด้านการดูแลผู้พิการ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคเอกชน จะ ช่วยเสริมกำลังให้เกิดระบบการดูแลที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างยั่งยืน

5) **การประเมินผลและติดตามอย่างเป็นระบบ** ควรมีการเก็บข้อมูลและประเมิน ผลด้านการใช้นวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือในระยะสั้นและระยะยาว และด้านการประยุกต์ใช้ หลักธรรมเพื่อฟื้นฟูจิตใจ เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ด้านร่างกายและจิตใจทั้งต่อผู้พิการ ผู้ดูแล และระบบสาธารณสุข รวมถึงการนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงการพัฒนาในอนาคต

6. บทสรุป

บทความนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมร่วมกับการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการดูแลสุขภาพผู้พิการในสังคมไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้พิการติดเตียง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพและภาวะแทรกซ้อน เช่น แผลกดทับ ความเจ็บปวดทางกาย รวมทั้งปัญหาด้านสุขภาพจิตของทั้งผู้พิการและผู้ดูแล การพัฒนานวัตกรรมเครื่องช่วยเหลือ อาทิ เตียงอาบนํ้าแบบปรับระดับ อุปกรณ์ช่วยพลิกตัว และเครื่องช่วยเคลื่อนย้าย ไม่เพียงแต่ช่วยลดภาระทางกายของผู้ดูแล แต่ยังเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแล ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและภาวะแทรกซ้อน อีกทั้งยังช่วยเสริมพลังให้ผู้ดูแลมีความมั่นใจและความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น ขณะเดียวกันยังเอื้อให้ผู้พิการสามารถพึ่งพาตนเองได้บางส่วน เพิ่มความสะดวก ปลอดภัย และศักดิ์ศรีในการดำเนินชีวิต การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการดูแลสุขภาพผู้พิการทำให้ผู้พิการและผู้ดูแลมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีสติสัมปชัญญะพร้อมที่จะเผชิญกับทุกขเวทนาทางกายที่เกิดขึ้น การเป็นผู้ที่มีเป้าหมายชีวิตทำให้ชีวิตมีคุณค่า บทความนี้นำเสนอมุมมองการดูแลสุขภาพผู้พิการในมิติที่กว้างขึ้น ไม่ได้จำกัดเพียงการรักษาพยาบาลเชิงกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงการสร้างระบบการดูแลสุขภาพบูรณาการ ที่เชื่อมโยงมิติด้านเทคโนโลยี สังคม และจิตใจ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี การเสริมศักยภาพผู้ดูแล และการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. รายงานประจำปี 2565. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2566.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ (แปล) เล่ม 1-45. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2552.
- _____. พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 1-91. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2543.
- พระมหาวิริยชัย สัตตารมย์ และเผด็จ จงสกุลศิริ. “การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เพื่อการจัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาไทย”. วารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2566). 54-71.
- วิเชียร เกตุสิงห์. การดูแลผู้พิการติดเตียงกับการป้องกันภาวะแทรกซ้อน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพชุมชน, 2566.
- สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบางปะกง. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565. ฉะเชิงเทรา: สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบางปะกง, 2566.
- สมพร ล้อมวงศ์. สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของผู้พิการไทย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564.
- สว่างบุญ วงศ์ฟ้าเลื่อน. “การประยุกต์ใช้หลักกุศลกรรมบถในพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตมนุษย์ในสังคมดิจิทัล”. วารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา. ปี 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2566). 63-79.
- สุภาวดี ศรีสมบัติ. บทบาทผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการติดเตียง. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2565.
- Chen, J., and Lee, H. *Integrated Rehabilitation Engineering*. London: Springer, 2019.

Department of Empowerment and Quality of Life for Persons with Disabilities. Strategy and Planning Division. 2024.

Kaew, T. Light Rays. “Types of disabilities and access to welfare information and services from The state of disabled women in Thailand”. *Journal of Demography*. Vol. 36 No.2 (2020). 1–24.

Keyes, C. L. M. “Social well-being”. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 61 No. 2 (1998). 121–140.

Ministry of Public Health, Department of Health. “Elderly assessment form by potential group according to Ability to perform daily activities (Barthel Index for activity of daily living: ADL)”. *Health Center*. No. 9 (2024).

Ministry of Social Development and Older Persons Security. *Screening assessment of ability in Active Living (ADL)*. Department of Older Persons Affairs, 2024.

United Nations. *Disability and Development Report 2019: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with Persons with Disabilities*. New York: United Nations, 2019.

World Health Organization. *Global Disability Action Plan 2014–2021: Better Health for All People With Disability*. Geneva: World Health Organization, 2015.

World Health Organization. *World Report on Disability*. Geneva: World Health Organization, 2011.

ภาคผนวก

หลักเกณฑ์การอ้างอิง วารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา (DJBID)

1. อักษรย่อและหลักเกณฑ์การอ้างอิงคัมภีร์พระพุทธศาสนา

1.1 อักษรย่อกัมภีร์

- อักษรย่อตัวโรมัน ยึดตามพจนานุกรม Critical Pāli Dictionary¹
- อักษรย่อตัวไทย ยึดตามทีระบุในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539²

1.2 อักษรย่ออื่นๆ

สยามรัฐ คัมภีร์บาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ

หลวง พระไตรปิฎกแปลฉบับหลวง

ภูมิพล คัมภีร์ฉบับภูมิพล

มมร คัมภีร์ฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มจร คัมภีร์ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฉန္ธุสังคีติ คัมภีร์บาลีอักษรพม่า ฉบับฉန္ธุสังคีติ (Burmese edition)

พุทธชยันตี คัมภีร์บาลีอักษรสิงหล ฉบับพุทธชยันตี หรือฉบับ Simon Hewavitarne Bequest Series (Ceylon edition)

Apte The Practical Sanskrit-English Dictionary (Revised and enlarged edition). 1986. Vaman Shivaram Apte. Kyoto: Rinzen Book.

BHS *Buddhist Hybrid Sanskrit Vol. I: Grammar*. 1953–85. Franklin Edgerton, Yale University Press: New Haven.

BHSD *Buddhist Hybrid Sanskrit Vol. II: Dictionary*. 1953–85. Franklin Edgerton, Yale University Press: New Haven.

HOS *Harvard Oriental Series*

1. ดูรายละเอียดได้ที่ https://cpd.uni-koeln.de/intro/vol1_epileg_abbrev_texts
2. ดูรายละเอียดได้ที่ http://gds.mcu.ac.th/site/office/images/b7_acronym.html

- IAKBh I *Index to the Abhidharmakośabhāṣya* (P. Pradhan Edition) Part I Sanskrit-Tibetan-Chinese. 2001. Hirakawa Akira 平川彰. Tokyo: Daizōshuppan 大蔵出版.
- IAKBh II *Index to the Abhidharmakośabhāṣya* (P. Pradhan Edition) Part II Sanskrit-Tibetan-Chinese. 2001. Hirakawa Akira 平川彰. Tokyo: Daizōshuppan 大蔵出版.
- KBD *A Buddhist Chinese-Sanskrit Dictionary*. Bukkyō KanBon Daijiten 佛教漢梵大辞典. 1997. Hirakawa Akira 平川彰. Tokyo.
- MW *A Sanskrit-English Dictionary*. 1986. Monier Williams, Tokyo: Meicho-fukyukai. (first printed.1899. Oxford: Clarendon Press)
- NPED *A Dictionary of Pāli, Part II*. 2010. Margaret Cone, Pali Text Society.
- PED *The Pali Text Society's Pali-English Dictionary*. 1921–1925. T.W. Rhys Davids and William Stede. London: PTS.
- PTS คัมภีร์บาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์ (Pali Text Society)
- PW *Sanskrit-Wörterbuch*. 7 vols. 1855–75. Otto Böhtlingk and Rudolph Roth. St.Petersburg.

1.3 รูปแบบการอ้างอิงหลักฐานคัมภีร์ในเชิงอรรถ

- คัมภีร์ อ้าง เล่ม/ข้อ(ถ้ามี)/หน้า หรือ เล่ม/หน้า เช่น

DN.II 105 (บาลี.PTS). หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค ภาษาบาลีอักษรโรมัน หน้า 105 ฉบับ PTS.

ขุ.ชา.เอกก. 27/9/3 (บาลี.สยามรัฐ) หมายถึง ชาดก เอกนิบาต ภาษาบาลี เล่ม 27 ข้อ 9 หน้า 3 ฉบับสยามรัฐ.

วิ.ม.อ. 9/614/500 (ไทย.มมร). หมายถึง สมันตปาสาทิกา วินัยปิฎก จุลวรรค อรรถกถา ภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 614 หน้า 500 ฉบับมหาวิทยาลัย.

ที.สี.อ. 1/-/22 (ไทย.มจร). หมายถึง สุมังคควิลาสินี ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค อรรถกถา ภาษาไทย เล่ม 1 หน้า 22 ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ขุ.ชา.ม.อ. 63/15 (ไทย.มมร). หมายถึง ขุททกนิกาย ชาดก มหานิบาต เล่ม 63 หน้า 15 ฉบับมหาวิทยาลัย.

- กรณีอ้างคัมภีร์เดียวแต่หลายแห่ง ให้แบ่งด้วยเครื่องหมายจุลภาค “,” เช่น ที.มหา. 10/191/158, 10/253/203 (บาลี.มมร).

DN.III 218, 227, 421.

- กรณีอ้างหลายคัมภีร์ ให้แบ่งด้วยเครื่องหมายจุลภาค “,” เช่น DN.II 105 (บาลี.PTS), ขุ.ชา.เอกก. 27/9/3 (บาลี.มมร), ที.สี.อ. 1/-/22 (ไทย.มจร).

- กรณีต้องการอ้างอิงบรรทัด สามารถใส่เลขบรรทัดเป็นตัวห้อย เช่น

DN.II 105₃₅₋₃₇ (บาลี.PTS).

ขุ.อิติ. 25/195/237₁₉ (บาลี.มมร).

- ถ้าไม่ใช่การศึกษาเปรียบเทียบให้ใช้คัมภีร์ฉบับเดียวกันทั้งเอกสาร
- คัมภีร์ชาดกให้แจ้งชื่อนิบาตด้วย

1.4 ตารางสรุปรูปแบบการอ้างอิงคัมภีร์

คัมภีร์	ฉบับ	ตัวอย่างการอ้างอิง
คัมภีร์บาลี ³ • พระไตรปิฎก • อรรถกถา • ฎีกา • อนนฎีกา ฯลฯ	• ฉบับที่ไม่มีการแบ่งข้อ เช่น PTS อ้าง เล่ม/หน้า • ฉบับที่มีการแบ่งข้อ เช่น สยามรัฐ, มจร, มมร, อ้าง เล่ม/ข้อ(ถ้ามี)/หน้า * ควรใช้ฉบับเดียวกันทั้งเอกสาร	MN.III 19 (บาลี.PTS). Vin.IV 104 ₁₂ (บาลี.PTS). วิมพา. 1/9/17 (บาลี.สยามรัฐ). ขุ.อป. 32/502/250 (บาลี.มมร). ที.สี.อ. 1/-/22 (ไทย.มจร). อภิ.ปญจ.อ. 48/100 (บาลี.สยามรัฐ).
ทิเบต	Peking Edition Derge Edition * ควรใช้รูปแบบเดียวทั้งเอกสาร	รูปแบบที่ 1 ระบุเล่ม แกว หน้า P118.269a3–270a5. D96.269a3–270a5. รูปแบบที่ 2 หมายเลขกำกับพระสูตร P Thu 128b5–129b7. D Ña 103b9.
จีน	ฉบับไทโชชินชูไดโซเคียว (Taisho Shinshu Daizokyo) * ควรใช้รูปแบบเดียวทั้งเอกสาร	รูปแบบที่ 1 ระบุเล่ม แกว หน้า T32.101a7–101b19 (no.1648). T32.101a7–101b19. รูปแบบที่ 2 หมายเลขกำกับพระสูตร T 1648.

- รูปแบบการอ้างอิงคัมภีร์บาลี ให้ผู้เขียนยึดโครงสร้างการอ้างอิงแบบทั่วไป ได้แก่ ฉบับยุโรป ฯลฯ ที่ไม่มีการแบ่งข้อใช้ อักษรย่อคัมภีร์.เล่ม หน้า (ภาษา.ชื่อฉบับ). ฉบับไทย ฎีกาสังคายนา พุทธชยันตี ฯลฯ ที่มีการแบ่งข้อใช้ อักษรย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ(ถ้ามี)/หน้า (ภาษา.ชื่อฉบับ).

1.5 การลงรายการอ้างอิง

ให้ลงตามประเภทเอกสารนั้น ๆ โดยใส่ชื่อฉบับแทนชื่อผู้แต่ง แล้วจึงระบุชื่อชุดคัมภีร์ แต่สำหรับบรรณานุกรมฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีซึ่งไม่ได้จัดพิมพ์ทั้งชุดพร้อมกัน ให้ลงรายการอ้างอิงแบบแยกเป็นเล่ม ๆ เท่าที่ใช้อ้างอิง

• รายการอ้างอิง

ชื่อฉบับ. ชื่อคัมภีร์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2539.
_____. ขุททกนิกาย ชาดกปาฬียา สัณณนาฎตา ชาตกฏฐกถา สุตโตโม ภาโค วิสดี-จตุตถาสินีปาตวณณนา. กรุงเทพฯ: วิญญูณ, 2535.
_____. มัชฌิมนิกาย ปัญจสุทนี มูลปณณาสกอรกถา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๒.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล. นครปฐม: มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2552.

2. หลักเกณฑ์การอ้างอิงอื่นๆ

หลักการ : ยึดตามระบบ Chicago เวอร์ชัน 17

ลักษณะอ้างอิง : เชิงอรรถท้ายกระดาษ (Footnote)

2.1 คำแนะนำเบื้องต้น

• ชื่อผู้แต่ง ให้ลง “ชื่อ นามสกุล” ทั้งเชิงอรรถและบรรณานุกรม เช่น ปัญญาคูศิริวัฒน์ชัย, Lisa Kelly กรณีที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้ใช้ “คำอ่านโรมัน (ภาษาต้นฉบับถ้ามี)”

• ชื่อหนังสือ/ชื่อวารสาร ทั้งภาษาไทย และต่างประเทศ ใช้ ตัวเอียง กรณีที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้ใช้ “ภาษาต้นฉบับ (คำอ่านโรมัน: คำแปลไทยหรืออังกฤษ).”

ตัวอย่าง

สมภาร พรหมทา. เก็บเพชรจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

Steven Leitt, and Stephen J. Dubner. *Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything*. New York: William Morrow, 2005.

Masahiro Shimoda (下田正弘). 涅槃經の研究: 大乘經典の研究試論 (Nhangyō no kenkyū: Daijō kyōten no kenkyū hōhō shiron: การศึกษาวิจัยมหาปริณิพพานสูตร: วิธีการศึกษาวิจัยคัมภีร์พระพุทธศาสนา มหายาน). Tokyo: Shunjūsha, 1997.

• **สถานที่พิมพ์** ใช้ชื่อเมือง ถ้าไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ใช้ “ม.ป.ท.” (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์) ต่างประเทศใช้ “n.p.” (no place)

• **สำนักพิมพ์** ใส่เฉพาะชื่อสำนักพิมพ์ ตัดคำที่ระบุประเภทของกิจการออก เช่น โรงพิมพ์, สำนักพิมพ์, บริษัท, ห้างหุ้นส่วน จำกัด, Publishers, Co., Inc., Limited, Books, Press ฯลฯ ถ้าไม่ปรากฏชื่อสำนักพิมพ์ใช้ “ม.ป.พ.” (ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์) ต่างประเทศใช้ “n.p.” (no publisher)

• **ปีตีพิมพ์** ใช้เลขปี ค.ศ. หรือ ปี พ.ศ. ตามที่ปรากฏในงานเขียน กรณีพิมพ์ซ้ำ ให้ใช้ปีของเล่มที่ใช้อ้างอิง ถ้าไม่ปรากฏปีตีพิมพ์ใช้ “ม.ป.ป.” (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) ต่างประเทศใช้ “n.d.” (no date)

เอกสารที่ไม่ทราบรายละเอียดการจัดพิมพ์ใช้ (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.)

2.2 การอ้างอิงเชิงอรรถ (Footnote)

1) บรรทัดแรกของข้อมูลหรือสิ่งอ้างอิงให้ย่อหน้า 1 ครั้ง แล้วจึงพิมพ์หมายเลขอ้างอิงเป็นตัวยก และเว้นวรรค 1 เคาะ แล้วจึงพิมพ์แหล่งอ้างอิงตามระบบ Chicago เวอร์ชัน 17

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อผู้แต่งทุกคน คั่นด้วยคำว่า “และ” หรือ “and” กรณีผู้แต่ง ≥ 3 คน ให้ใส่ชื่อผู้แต่งคนที่ 1 แล้วพิมพ์คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

3) กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง แต่มีชื่อผู้ดำเนินการ ให้ละชื่อผู้แต่ง เช่น พระพุทธศาสนา ม.1, บรรณาธิการโดย สุระ ดามาวงษ์ และบุญรัตน์ รอดตา (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2551), 12.

4) การอ้างอิงเอกสารเรื่องเดียวกันซ้ำโดยไม่มีเอกสารอื่นมาคั่น ภาษาไทยใช้คำว่า “เรื่องเดียวกัน” ภาษาต่างประเทศใช้ “Ibid.” แล้วจึงระบุหน้า เช่น เรื่องเดียวกัน, 14. หรือ Ibid., 601.

5) การอ้างอิงเอกสารเรื่องเดียวกันและหน้าเดียวกันโดยไม่มีเอกสารอื่นมาคั่น ภาษาไทยใช้คำว่า “ที่เดียวกัน” ภาษาต่างประเทศใช้ “Id.”

6) การอ้างอิงเอกสารเรื่องเดียวกันซ้ำ โดยมีเอกสารอื่นมาคั่น ให้ใช้การอ้างอิงแบบย่อ (Shortened-form) ยกมาเพียงชื่อผู้แต่ง, ชื่อหนังสือ/ชื่อบทความ/ชื่อวิทยานิพนธ์, เลขหน้า.

2.3 การลงรายการอ้างอิง (Reference)

1) พิมพ์ข้อมูลอ้างอิงชิดขอบกระดาษ เมื่อขึ้นบรรทัดต่อไปต้องย่อหน้า 1 ครั้ง

2) ให้เรียงลำดับเอกสารตามตัวอักษร ก-ฮ ตามด้วย A-Z ตามด้วยปีที่พิมพ์

3) กรณีชื่อซ้ำให้ขีดล่างยาวเท่ากับย่อหน้าแล้วปิดด้วยจุดมหัพภาค “_____.”

4) กรณีผู้แต่งหลายคน

(ก) ให้ยึดตัวอักษรของผู้เขียนคนแรกเป็นสำคัญ

(ข) ให้เรียงลำดับผู้แต่งที่ปรากฏในเอกสารอ้างอิงนั้น ๆ

(ค) ให้ใส่ชื่อผู้แต่งให้ครบทุกคน

• ตัวอย่างการลงเชิงอรรถ

¹ โกศล วงศ์สวรค์ และสสิต วงศ์สวรค์, ปัญหาสังคม (Social Problem), (กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2549), 74–76.

² สุภัค มหาวรรกร, “พระจันทร์: การสื่อแนวคิดเรื่องปัญญาในอรรถกถาชาดก”, วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (26) (มกราคม–มิถุนายน 2555), 67.

³ ส.มหา. 19/1081/592 (ไทย.มจร)

⁴ พระไพศาล วิสาโล, ศาสนาประจำใจ, (กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊กส์, 2552), 77.

⁵ ที่เดียวกัน.

⁶ พระไพศาล วิสาโล, สุขเหนือใจ, (กรุงเทพฯ: เนชั่น-บุ๊กส์, 2552), 25.

⁷ กฤติกาวัลย์ หิรัญสี, โภณทัณฺเฐบรรมครูโหเรกของโลก, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 83.

⁸ เรื่องเดียวกัน, 90.

⁹ Svetlana Cicmil et al., *Exploring the Complexity of Projects: Implications of Complexity Theory for Project Management Practice*, (New Jersey: Project Management Institute, 2009), 54–55.

¹⁰ Margaret Lock, “Comprehending the Body in the Era of the Epigenome”. *Current Anthropology*, Vol. 56 No. 2 (April 2015), 162.

¹¹ Ibid., 165.

¹² Colin Redrew, Michael J. Boyd, and Iain Morley, *Death Rituals, Social Order and the Ancient World - Death Shall Have No Dominion* (New York: America, 2016)

¹³ กฤติกาวัลย์ หิรัญสี, โภณทัณฺเฐบรรมครูโหเรกของโลก, 89.

¹⁴ สุภัค มหาวรรกร, “พระจันทร์: การสื่อแนวคิดเรื่องปัญญาในอรรถกถาชาดก”, 69.

• ตัวอย่างการลงรายการอ้างอิง

กฤติกาวัลย์ หิรัญสี. *โกณฑัญญะบรมครูโอรสเอกของโลก*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์. *ปัญหาสังคม (Social Problem)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2549.

พระไพศาล วิสาโล. *ศาสนาประจำใจ*. กรุงเทพฯ: โพสท์บุ๊กส์, 2552.

_____. *สุขเหนือสุข*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊กส์, 2552.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

สุภัค มหาวรากร. “พระจันทร์: การสื่อแนวคิดเรื่องปัญญาในอรรถกถาชาดก”. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (26) (มกราคม-มิถุนายน 2555). 60–77.

Colin Redrew, Michael J. Boyd, and Iain Morley, *Death Rituals, Social Order and the Ancient World - Death Shall Have No Dominion* (New York: America, 2016)

Svetlana Cicmil, Terry Cooke-Davis, et al. *Exploring the Complexity of Projects: Implications of Complexity Theory for Project Management Practice*. New Jersey: Project Management Institute, 2009.

Margaret Lock. “Comprehending the Body in the Era of the Epigenome”. *Current Anthropology*. Vol. 56 No. 2 (April 2015). 162–200.

Svetlana Cicmil et al., *Exploring the Complexity of Projects: Implications of Complexity Theory for Project Management Practice*. New Jersey: Project Management Institute, 2009.

3. ตัวอย่างในกรณีต่าง ๆ

3.1 หนังสือ

3.1.1 ผู้แต่ง 1 คน, 2 คน และ ≥ 3 คน

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้แต่ง, ชื่อหนังสือ, (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์), เลขหน้า.

URL (ถ้ามี).

¹ อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์, พระพุทธศาสนาหายาน, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), 225.

² David Shields, *How Literature Saved My Life*, (New York: Alfred A. Knopf, 2013), 33.

³ ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, มนุษย์กับการใช้เหตุผล, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549), 46–47, <http://csbp.mcu.ac.th/มนุษย์กับการใช้เหตุผล.pdf>.

⁴ Mark Evan Bonds, *Absolute Music: The History of an Idea*, (New York: Oxford University Press, 2014), 3, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199343638.003.0004>.

ชื่อผู้แต่ง ในเชิงอรรถ ถ้ามีมากกว่า 1 คน ให้พิจารณา ดังนี้

(1) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อผู้แต่งทุกคนขึ้นด้วยคำว่า “และ” หรือ “and” เช่น “ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา” “David Shields and Mark Evan”

(2) กรณีผู้แต่ง ≥ 3 คน ให้ใส่ชื่อผู้แต่งคนที่ 1 ตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.” เช่น “ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ” “David Shields et al.”

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์. URL (ถ้ามี).

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. พระพุทธศาสนาหายาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

David Shields. *How Literature Saved My Life*. New York: Alfred A. Knopf, 2013.

ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา. มนุษย์กับการใช้เหตุผล. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549. <http://csbp.mcu.ac.th/มนุษย์กับการใช้เหตุผล.pdf>.

Mark Evan Bonds. *Absolute Music: The History of an Idea*. New York: Oxford University Press, 2014. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199343638.003.0004>.

URL ถ้านำหนังสือมาจากเว็บไซต์ ให้ระบุ URL ด้วย

ชื่อผู้แต่ง ในรายการอ้างอิง ให้ใส่ชื่อผู้แต่งให้ครบทุกคน

3.1.2 หนังสือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจากอักษรโรมัน

• เจริญธรรม

เลขอ้างอิง ชื่อผู้แต่ง คำอ่านโรมัน (ชื่อต้นฉบับ), ชื่อหนังสือต้นฉบับ (คำอ่านโรมัน: คำแปลภาษาไทยหรืออังกฤษ), (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์), เลขหน้า.

¹ Masahiro Shimoda (下田正弘), 涅槃經の研究: 大乘經典の研究手法試論 (Nehangyō no kenkyū: Daijō kyōtenno kenkyū hōhō shiron: การศึกษาวิจัยมหาปริณิพพานสูตร: วิธีการศึกษาวิจัยคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน), (Tokyo: Shunjūsha, 1997), 55.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้แต่ง คำอ่านโรมัน (ชื่อต้นฉบับ). ชื่อหนังสือต้นฉบับ (คำอ่านโรมัน: คำแปลภาษาไทยหรืออังกฤษ). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์.

Shimoda Masahiro (下田正弘). 涅槃經の研究: 大乘經典の研究手法試論 (Nehangyō no kenkyū: Daijō kyōtenno kenkyū hōhō shiron: การศึกษาวิจัยมหาปริณิพพานสูตร: วิธีการศึกษาวิจัยคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน). Tokyo: Shunjūsha, 1997.

3.1.3 หนังสือที่มีผู้ดำเนินการต่าง ๆ

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้แต่ง, ชื่อหนังสือ, ลักษณะดำเนินการ ชื่อผู้ดำเนินการ (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์), เลขหน้า.

¹ Joad, ปรัชญา, แปลโดย วิทย์ วิศทเวทย์, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2521), 77.

² Yves Bonnefoy, *New and Selected Poems*, ed. John Naughton and Anthony Rudolf, (Chicago: University of Chicago Press, 1995), 99.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อหนังสือ. ลักษณะดำเนินการ ชื่อผู้ดำเนินการ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์.

Joad. ปรัชญา. แปลโดย วิทย์ วิศทเวทย์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2521.

Bonnefoy, Yves. *New and Selected Poems*. Editor by John Naughton and Anthony Rudolf. Chicago: University of Chicago Press, 1995.

หนังสือแปล ให้ใส่ “แปลโดย” หรือ “trans.”

หนังสือที่มีบรรณาธิการดูแล ให้ใส่ “บรรณาธิการโดย” หรือ “ed.”

หนังสือที่มีผู้รวบรวม ให้ใส่ “รวบรวมโดย” หรือ “comp.” เมื่อเขียนในบรรณานุกรม ต้องเขียนเป็นคำเต็มคือ Translated by., Editor by., Compiled by.

3.2 พจนานุกรม สารานุกรม

• เจริญอรธ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้แต่ง, ชื่อเรื่อง, ครั้งที่พิมพ์. อ้างคำว่า “คำที่อ้างอิง”.

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 5, อ้างคำว่า “โลกาภิวัตน์”.

² Francis S. Drake, *Dictionary of American Biography* (1937), s.v. “Wadsworth, Jeremiah”.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.

Drake, Francis S. *Dictionary of American Biography* (1937). Boston: Houghton, Osgood & Company, 1879.

หมายเหตุ: การลงคำศัพท์หรือเรื่องที่อ้างอิง ให้พิมพ์คำว่า “อ้างคำว่า” ในงานเขียนภาษาไทย ส่วนในงานเขียนภาษาต่างประเทศให้ใช้ตัวอักษรย่อว่า s.v. (อ้างคำเดียว) หรือ s.v.v. (อ้างมากกว่า 1 คำ)

3.3 บทความ

3.3.1 วารสาร นิตยสาร

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้เขียนบทความ, “ชื่อบทความ”, ชื่อวารสาร, ปีที่ ฉบับที่ (ช่วงเวลาที่ดีพิมพ์), เลขหน้า.

¹ ชมาวดี เจริญศรีเศรษฐ์, “ปีก่อตั้งกนิขศักดิ์ราช”, *วารสารธรรมธारा*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม–ธันวาคม 2558), 100.

² Sharon R. Wesoky, “Bringing the Jia Back into Guojia: Engendering Chinese Intellectual Politics”, *Signs*, Vol. 40 No. 3 (Spring 2015), 651.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้เขียนบทความ. “ชื่อบทความ”. ชื่อวารสาร, ปีที่ ฉบับที่ (ช่วงเวลาที่ดีพิมพ์). เลขหน้าของบทความตั้งแต่ต้นจนถึงท้ายบทความ.

ชมาวดี เจริญศรีเศรษฐ์. “ปีก่อตั้งกนิขศักดิ์ราช”. *วารสารธรรมธारा*. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม–ธันวาคม 2558). 97–115.

Wesoky, Sharon R. “Bringing the Jia Back into Guojia: Engendering Chinese Intellectual Politics”. *Signs*. Vol. 40 No. 3 (Spring 2015). 647–666.

3.3.2 หนังสือรวมบทความ

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้เขียนบทความ, “ชื่อบทความ”, ชื่อหนังสือ, (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์), เลขหน้า. URL (ถ้ามี).

¹ สุมาลี มหณรงค์ชัย, “‘มหายาน’ จากอินเดียสู่จีน”, พุทธศาสนมหายานในเอเชียตะวันออกเฉียง, (กรุงเทพฯ: ชวนอ่าน, 2561), 14.

² George Cardona, “Sanskrit”, *The Indo-Aryan Languages*, (Routledge: New York, 2003), 116.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้เขียนบทความ. “ชื่อบทความ”. ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์. URL (ถ้ามี).

สุมาลี มหณรงค์ชัย. “‘มหายาน’ จากอินเดียสู่จีน”. พุทธศาสนมหายานในเอเชียตะวันออกเฉียง. กรุงเทพฯ: ชวนอ่าน, 2561.

Cardona, George. “Sanskrit”. *The Indo-Aryan Languages*. Routledge: New York, 2003.

URL ถ้านำหนังสือมาจากเว็บไซต์ ให้ระบุ URL ต่อท้ายด้วย

3.4 วิทยานิพนธ์

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์”, ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา, (คณะ: มหาวิทยาลัย, ปีพิมพ์), เลขหน้า.

¹ กมลรัตน์ ขวนสบาย, “แนวคิดและคติการสร้างเจตีย์บรรจู้ฐิของบุคคลในสมัยรัตนโกสินทร์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ, (คณะโบราณคดี: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556), 50.

² Mihwa Choi, “Contesting Imaginaires in Death Rituals during the Northern Song Dynasty”, *PhD diss.*, (University of Chicago, 2008), 59.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้แต่ง. “ชื่อวิทยานิพนธ์”. ระดับวิทยานิพนธ์, ชื่อมหาวิทยาลัย, ปีพิมพ์.

กมลรัตน์ ขวนสบาย. “แนวคิดและคติการสร้างเจตีย์บรรจู้ฐิของบุคคลในสมัยรัตนโกสินทร์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ. คณะโบราณคดี: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.

Choi, Mihwa. “Contesting Imaginaires in Death Rituals during the Northern Song Dynasty”. *PhD diss.* University of Chicago, 2008.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ใช้คำว่า “วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต”, “Master’s thesis”

วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ใช้คำว่า “ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต”, “PhD diss.”

3.5 รายงานวิจัย รายงานที่ประชุมทางวิชาการ

3.5.1 รายงานวิจัย

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้วิจัย หรือคณะผู้วิจัย, “ชื่อโครงการ”, ประเภทเอกสาร, (ชื่อหน่วยงานวิจัย, ปีที่จัดทำ), เลขหน้า.

¹ ประไพรัตน์ ไวทยกุล และคณะ, “ปัจจัยส่วนบุคคลและทัศนคติของบุคลากรที่เป็นคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงของคณะ หน่วยงานที่มีผลต่อกระบวนการจัดทำบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยนเรศวร”, รายงานวิจัย, (กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร, 2556), 20–21.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้วิจัย หรือคณะผู้วิจัย. “ชื่อโครงการ”. ประเภทเอกสาร, ชื่อหน่วยงานวิจัย, ปีที่จัดทำ.

ประไพรัตน์ ไวทยกุล, ลัดดา กิจนพศรี, ธนวรรณ ยอดบุรี, จักรกฤษณ์สนอ่อง, ปราการ นทีประสิทธิ์พร, อธิชัย อ่อนน้อม, สุภารัตน์ สิงห์เดช, ณัฐเอก แก้ววรรณคดี และปรางทิพย์ แก้วประสิทธิ์. “ปัจจัยส่วนบุคคลและทัศนคติของบุคลากร ที่เป็นคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงของคณะ หน่วยงานที่มีผลต่อกระบวนการจัดทำบริหารความเสี่ยงของ มหาวิทยาลัยนเรศวร”. รายงานวิจัย. กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร, 2556.

3.5.2 รายงานที่ประชุมทางวิชาการ (Proceeding)

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้เขียน, “ชื่อเรื่อง”, ชื่องานประชุมวิชาการ, (สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์), เลขหน้า.

¹ พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ (สมชาย ฐานวุฑโฒ), “ถิ่นกำเนิดภาษาบาลี”, งานสัมมนาวิชาการนานาชาติ ครั้งที่ 1 คัมภีร์จารจารึกพระพุทธรศาสนา, (กรุงเทพฯ: พีเอสก็อปปี, 2559), 27.

² Félix Balado, “On the Shannon Capacity of DNA Data Embedding”, *Proceedings of 2010 IEEE International Conference on Acoustics*, (Dallas: IEEE, 2010), 22.

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้เขียน. “ชื่อเรื่อง”. ชื่องานประชุมวิชาการ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, ปีที่พิมพ์.

พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ (สมชาย ฐานวุฑโฒ). “ถิ่นกำเนิดภาษาบาลี”. งานสัมมนาวิชาการนานาชาติ ครั้งที่ 1 คัมภีร์จารจารึก พระพุทธรศาสนา. กรุงเทพฯ: พีเอสก็อปปี, 2559.

Balado, Félix. “On the Shannon Capacity of DNA Data Embedding”. *Proceedings of 2010 IEEE International Conference on Acoustics*. Dallas: IEEE, 2010.

3.6 ข้อมูลจากเว็บไซต์

• เจริญอรุณ

เลขอ้างอิง ผู้แต่งหรือชื่อเว็บไซต์, ชื่อเรื่อง, ออนไลน์, URL. [วันที่สืบค้น].

¹ ศรัณยู นกแก้ว, ที่สุดมรดกศิลป์แห่งสยามที่ซ่อนไว้ใน 12 ห้องใหม่ ‘พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร’, ออนไลน์, <https://thestandard.co/bangkok-national-museum-2/>. [7 เมษายน 2562].

² ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), อุเทสิกเจดีย์, ออนไลน์, <http://www.sac.or.th/databases/archaeology/terminology>. [30 กรกฎาคม 2559].

² Keith Schneider, *Salt Lake City is Finding a Payoff in Conservation*, Online, <http://www.nytimes.com/2007/11/07/07cities.htm>. [7 November 2007].

• รายการอ้างอิง

ผู้แต่งหรือชื่อเว็บไซต์. ชื่อเรื่อง. ออนไลน์. URL. [วันที่สืบค้น].

ศรัณยู นกแก้ว, ที่สุดมรดกศิลป์แห่งสยามที่ซ่อนไว้ใน 12 ห้องใหม่ ‘พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร’. ออนไลน์. <https://thestandard.co/bangkok-national-museum-2/>. [7 เมษายน 2562].

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). อุเทสิกเจดีย์. ออนไลน์. <http://www.sac.or.th/databases/archaeology/terminology>. [30 กรกฎาคม 2559].

Schneider, Keith. *Salt Lake City is Finding a Payoff in Conservation*. ออนไลน์. <http://www.nytimes.com/2007/11/07/07cities.htm>. [7 November 2007].

3.7 สื่อออนไลน์ (วิดีโอและเสียง)

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อผู้บรรยายหรือชื่อองค์กรที่เผยแพร่, ชื่อของสื่อ, ออนไลน์, รูปแบบสื่อ, ช่วงเวลาที่อ้างอิง, URL. [วันที่สืบค้น].

¹ นครินทร์ วณกิจโพลูย์, บทเรียนเรื่องธุรกิจและวิธีคิดในการทำงานของหนุ่มเมืองจันทร์, ออนไลน์, สื่อเสียง, 7:20, <https://thestandard.co/podcast/thesecondsauce62/>. [27 พฤศจิกายน 2561].

² Jamila Lyiscott, *3 Ways to Speak English*, Online, Video, 4:29, https://www.ted.com/talks/3_ways_to_speak_english. [24 February 2014].

• รายการอ้างอิง

ชื่อผู้บรรยายหรือชื่อองค์กรที่เผยแพร่. ชื่อของสื่อ. ออนไลน์. รูปแบบสื่อ. URL. [วันที่สืบค้น].

นครินทร์ วณกิจโพลูย์. บทเรียนเรื่องธุรกิจและวิธีคิดในการทำงานของหนุ่มเมืองจันทร์. ออนไลน์. สื่อเสียง. <https://thestandard.co/podcast/thesecondsauce62/>. [27 พฤศจิกายน 2561].

Lyiscott, Jamila. *3 Ways to Speak English*. ออนไลน์. Video. https://www.ted.com/talks/3_ways_to_speak_english. [24 February 2014].

3.8 รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ กฎหมาย ประกาศ

• เชิงอรรถ

เลขอ้างอิง ชื่อรัฐธรรมนูญ/พระราชบัญญัติ/กฎหมาย/ประกาศ, มาตรา/ข้อ, วัน เดือนปีที่ประกาศ, เลขหน้า.

¹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 334, 13 พฤศจิกายน 2499, 90.

² ประกาศ ก.บ.ศป. เรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Diseases 2019: COVID-19), ข้อ 8, 29 กุมภาพันธ์ 2563, 8.

³ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561, มาตรา 8, 17 กรกฎาคม 2561, 2.

• รายการอ้างอิง

ชื่อรัฐธรรมนูญ/พระราชบัญญัติ/กฎหมาย/ประกาศ. วันเดือนปีที่ประกาศ. URL (ถ้ามี).

ประมวลกฎหมายอาญา. 13 พฤศจิกายน 2499.

ประกาศ ก.บ.ศป. เรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Diseases 2019: COVID-19). 29 กุมภาพันธ์ 2563.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561. 17 กรกฎาคม 2561.

URL ให้ระบุ URL เพียงบรรณานุกรมเท่านั้น

3.9 การลงตารางและแผนภาพ

3.9.1 ตาราง

ให้จัดเรียง (1) ชื่อตาราง (2) ตาราง ตามลำดับ โดยจัดไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

- ชื่อตาราง ให้พิมพ์คำว่า “ตารางที่ X” ด้วยอักษรตัวหนา แล้วตามด้วยชื่อตารางด้วยอักษรปกติ ในกรณีตารางยาวเกินหน้ากระดาษ เมื่อขึ้นหน้าใหม่ให้ใส่หัวตารางใหม่ทุกครั้ง

- ข้อความหัวตาราง ให้จัดข้อความไว้กึ่งกลางช่อง ใช้อักษรตัวหนา แล้วคาดสี่เทา
- เส้นตาราง ให้ใช้สีดำ ความหนาที่ $\frac{1}{2}$ และปิดกรอบทุกด้าน
- กรณีมีการอ้างอิงที่มาของตาราง ให้ใช้วิธีการเดียวกับเชิงอรรถ

3.9.2 แผนภาพ

หมายถึง รูปภาพ ภาพถ่าย แผนภูมิ แผนที่ เป็นต้น ให้จัดเรียง (1) ภาพ (2) ชื่อภาพ (3) ที่มาของภาพ ตามลำดับ โดยจัดไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ ใช้อักษรขนาด 13 point

- แผนภาพ ให้จัดวางกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- ชื่อแผนภาพ ให้พิมพ์คำว่า “ภาพที่ X” ด้วยอักษรตัวหนา ตามด้วยชื่อแผนภาพด้วยอักษรปกติ โดยจัดข้อความไว้กึ่งกลาง
- ที่มาของแผนภาพ ให้พิมพ์คำว่า “ที่มา:” ตามด้วยที่มาของภาพ จัดข้อความไว้กึ่งกลาง

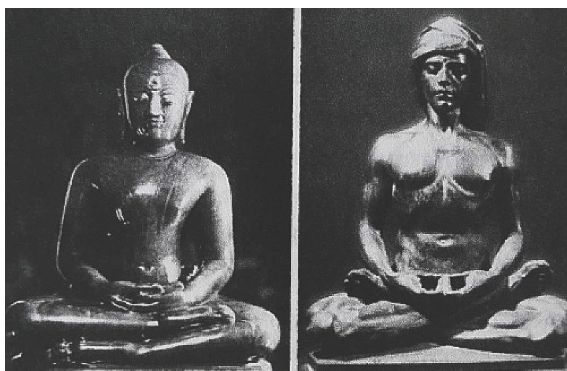
ตารางและแผนภาพต้องลงแหล่งอ้างอิงในรายการอ้างอิงด้วย

ตัวอย่างการลงตารางและแผนภาพ

• เจริญธรรม

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งที่มาของความรู้ตามปรัชญานายะกับข้อควรระวังในการเชื่อตามหลักกาลามสูตร¹

ความรู้ตามแนวคิดของ ปรัชญานายะ	กาลามสูตร
อนุมาน (Comparison) ความรู้เกิดจากการหาเหตุผล	ข้อ 5 มา ตกทุกเหตุ - อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง)

ภาพที่ 1 พระแก้วมรกต (ซ้าย) พระพุทธรูปที่เจ้าฟ้ารังทิศาหามอหิยาในหลวงรัชกาลที่ 5 (ขวา)²

¹ อรพรรณ สุชาติกุลวิทย์, “ตรรกศาสตร์เชิงพุทธ”, วารสารธรรมธรา, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (6) (มกราคม-มิถุนายน 2561), 67.

² สมภารพรมทา, แก่นเดิมของพุทธปรัชญา เล่มที่หนึ่ง: มนุษย์, (กรุงเทพฯ: ปิพีเค พรินติ้ง, 2560), 108.

• รายการอ้างอิง

สมภาร พรหมทา. แก่นเดิมของพุทธปรัชญา เล่มที่หนึ่ง: มนุษย์. กรุงเทพฯ: ปิพีเค
พรินติ้ง, 2560.

อรพรรณ สุขชาติกุลวิทย์. “ตรรกศาสตร์เชิงพุทธ”. วารสารธรรมธारा, ปีที่ 4,
ฉบับที่ 1 (6) (มกราคม-มิถุนายน 2561). 67–110.

กรณีที่น่าสนใจจากหลักเกณฑ์นี้ สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

The University of Chicago. Notes and Bibliography. *The Chicago Manual
of Style 17th edition text*. Accessed April 14, 2019. [https://www.
chicagomanualofstyle.org/book/ed17/part3/ch14/toc.html](https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/part3/ch14/toc.html)

* หลักเกณฑ์การอ้างอิงของวารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา (DJBID) ได้ปรับปรุงมา
จากหลักเกณฑ์การอ้างอิงของวารสารธรรมธารา (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2)

ดัชนีบทความ

วารสารพุทธพัฒนาศาสตร์ศึกษา (DJBID)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2566

1. คำว่า “สญฺ” และ “เจติย” ในอารยธรรมอินเดียโบราณ: พระเวท พระไตรปิฎก และอรรถกถา (พงษ์ศิริ ยอดสา)
2. ปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานพนักงานตรวจรับบัตรโดยสารของบริษัทการบิน (บุญญาพร นราปัญญากุล, รศ. ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, รศ. ดร.กมลาส ภูวนาธิพวงศ์)
3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองกับความสำเร็จในอาชีพของพนักงานบริการผู้โดยสารภาคพื้นบริษัทการบินโดยมีจิตตะเป็นตัวแปรกำกับ (เรวดี สุนบุญนาถ, รศ. ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, รศ. ดร.เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ)
4. การประยุกต์ใช้หลักกุศลกรรมบถในพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตมนุษย์ในสังคมดิจิทัล (ผศ. ดร.สว่างบุญ วงศ์ฟ้าเลื่อน)
5. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบคัมภีร์พระบาลี: กรณีศึกษาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (พระมหาธัญสัณห์ กิตติสาโร, พระมหาทวี มหาบุญโย, ผศ. ดร., ป.ธ. ๙, ผศ. ดร.สมคิด เศษวงษ์)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2566

1. วิเคราะห์หลักบัญญัติพระวินัย 10 ประการ: กรณีศึกษา การตัดสินใจปัญหาพระวินัยช่วงสังคายนาครั้งที่ 1 ของพระมหาภัสสยะ และการพิจารณาปัญหาคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน (พระมหาธัญสัณห์ กิตติสาโร)
2. การบูรณาการพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (ธนากร จันทพันธ์)
3. การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาไทย (พระมหาวิริวิชญ์ สัตตารัมย์, ดร.เผด็จ จงสกุลศิริ)
4. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรม (วิริยทว วงษ์เขียว)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

1. วิเคราะห์แนวคิดการสร้างพระพุทธรูปของวัดพระธรรมกายกับการสร้างพระพุทธรูปศิลปะคันธาระและศิลปะทวารวดีในประเทศไทย (พระมหาธรรมาธิคุณ ฐมมาลงโกโต, พระมหาศพล ฐมมธโร)
2. การศึกษาคำต่างในพระไตรปิฎกบาลีประกอบการค้นคว้าอรรถกถา กรณีศึกษาคำว่า อตินิปาต ในอรรถกถาสุตตและ อุตตริมนุสสุตมม ในอุตตริมนุสสุตมมสูตร อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต อรหัตตวรรค (พระมหาอธิปุตระ ฐมมปุงคโว)
3. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (ขวัญชนก คงพิบูลย์, ดร.เผด็จ จงสกุลศิริ)
4. การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 (ว่าที่ ร.ต.สุวัชชัย มงคลธง, ดร.เผด็จ จงสกุลศิริ)
5. การบริหารสถานศึกษาให้เป็นเลิศทางวิชาการตามหลักอริยบท 4 ในศตวรรษที่ 21 (ฉัตรนภัส แพทย์สิทธิ์)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (4) มกราคม-เมษายน 2567

1. วิวัฒนาการพระพุทธรูปศาสนาจากอินเดียสู่วัดในประเทศไทย (พระปลัดเกื้อกุล สุภานุโท, รศ. ดร.สิน งามประโคน, พระสุรัชย์ สุรชโย, ดร.)
2. แนวทางการบริหารจัดการนิติบุคคลอาคารชุดตามหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้พักอาศัยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ก่อวิท พรหมจักร)
3. การส่งเสริมสมรรถนะการให้การศึกษาของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา (มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา, รศ. ดร.กมลลาศ ภูวนาธิพงศ์, ผศ. ดร.วิชุดา ฐิติโชติรัตนนา)
4. การประยุกต์ใช้หลักปาปนิกรรมกับการบริหารองค์กรสมรรถนะสูงในโลกยุคใหม่ (ภัทรวดี เข้มแข็ง)
5. การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 (พระครูปลัดรัตน์ ฐิตคุโณ, ผศ. ดร.บุญเชิด ขำนิศาสตร์, รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)
6. การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี (ภัทรวดี เข้มแข็ง, ผศ. ดร.ระวีง เรืองสังข์, ดร.ลำพอง กลมกุล)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (5) พฤษภาคม-สิงหาคม 2567

1. แนวทางการพัฒนาความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสาราณียธรรมของพระสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พระมหา จตุรงค์ จิรภูจิโต)
2. แนวทางสร้างความสุขคนวัยทำงานด้วยหลักพุทธจิตวิทยา (ปติตตา วิเศษบุปผากุล, รศ. ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, ผศ. ดร.สุวัฒน์ รักขันโท)
3. การจัดการศึกษาตามหลักสาราณียธรรมของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (พระมหาศุภชัย ปิยธมมชโย, ผศ. ดร.ระวิง เรืองสังข์, รศ. ดร.สมศักดิ์ บุญปุ)
4. การบูรณาการการให้คำปรึกษาเพื่อคลายทุกข์ทางจิตใจด้วยวิถีพุทธจิตวิทยา (สายันต์ ชันธนิยม, รศ. ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, ผศ. ดร.วิชชุดา ฐิติโชติรัตน)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (6) กันยายน-ธันวาคม 2567

1. การวิเคราะห์คำแปลบาลีในพระไตรปิฎกภาษาไทย: ประเด็นการปรับอาบัติพระ อานนท์ (พระมหาธัญสัณห์ กิตติสาโร)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถาน ศึกษาในยุคดิจิทัลกับปธาน 4 ในพระพุทธศาสนา (พระมหาจตุรงค์ จิรภูจิโต)
3. ทิศ 6: การประยุกต์กับแนวคิดระบบและแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พระมหาบันเจตร ธิรจิตโต)
4. การพัฒนาคุณธรรมความเป็นครูเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (ศรัณญา สุนารณ)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (7) มกราคม-เมษายน 2568

1. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล: ความท้าทายและแนวทางในการสร้างสังคมดิจิทัลที่ยั่งยืน (ดร.เผด็จ จงสกุลศิริ)
2. ความแปรผันแห่งธาตุ 18 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท (พระมหาจตุรงค์ จิรมุจิโต)
3. หลักฐานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกอินเดียในสมัยพุทธกาล (พระมหาธัญสัมพันธ์ กิตติสาร)
4. คัมภีร์ไบเบิลในฐานะตัวพลิกเกม (พระมหาพงศ์ศักดิ์ ชานิโย, ดร.)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (8) พฤษภาคม-สิงหาคม 2568

1. กระบวนการฟื้นคืนพลังใจจากความสูญเสียในบริบทพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษานางปฐาจาราในพระไตรปิฎก (วรัญญา สิริโพธิธนากุล)
2. แนวทางการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาในจังหวัดนครราชสีมา (ณัฐวัฒน์ ธนพรรณสิน, ผศ. ดร.อุษณกร ทาวะรัมย์)
3. ความรัก ความหลงใหล และศีลธรรม: วิเคราะห์การหลงใหลในสังคมออนไลน์ กรณีผู้ชายตกเป็น ‘เหยื่อ’ ผ่านแนวคิดปิตาธิปไตยและจริยศาสตร์เชิงกรณีธรรม (ณัฐสิทธิ์ ห่อทองคำ)
4. ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการฟาร์มตัวอย่างเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านโคกไไร่ใหญ่จังหวัดนราธิวาส (สุทธิดา ไชยบุญ, สุคอภาตี อูมา, อลิสา สะแลแม, อีรฟาน กาเจอร์, บาร์มี หลงยาหน่าย, พรทิพย์ มานพคำ, พัทธน์ ตูเล๊ะ)
5. การศึกษาวิเคราะห์ ‘วิมุตติญาณทัศนะ’ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (รศ. ดร.วิไลพร สุจริตธรรมกุล, ผศ. ดร.บาร์มี อริยะเลิศเมตตา, ประภัสสร นพฤทธิ์)
6. การศึกษาความต้องการด้านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดเทศบาลตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (สุทธิลักษณ์ ผลจันทร์, ผศ. ดร.อรชร วัฒนกุล, ผศ. ดร.พร้อมภักดิ์ บึงบัว, ดร.อำนาจ เกาตระกุล)
7. โมเดล 3S ในการสื่อสารทางการเมืองไทยยุคดิจิทัล: ประยุกต์หลักสติและสัมมัตตาเพื่อป้องกันข่าวลวง (ดร.ณิชาต มะลูลีม, ณัฐกฤต เกิดกุลกิตติ)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (9) กันยายน-ธันวาคม 2568

1. อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศวร์” (ผศ. ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล, จุฬารัตน์ อ่อนสุวรรณ, สุรียา ทองคำ)
2. ทศนคติและการรับรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย (พุดิพงษ์ แนมขุนทด, กุลวดี แสงจันทร์, ผศ. ดร.วรวิมล จำลองนาค)
3. การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (วิลาสินี รื่นพานิช, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, รศ. ดร.วิเชียร อินทรสมพันธ์)
4. การบริหารตามวงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ (วรรษยา แสนชูปา, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, รศ. ดร.วิเชียร อินทรสมพันธ์)
5. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ (มิลินภรณ์ เขียวสว่าง, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, รศ. ดร.วิเชียร อินทรสมพันธ์)
6. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา (นุชนารถ คงมณี, จิรวัดน์ เพ็ชรภาศ, ดร.วิศรุตาทองแกมแก้ว)
7. บทบาทของสัมมาสติในการลดผลกระทบทางจิตใจ จากพฤติกรรมอวดรวยในสังคมบริโภคนิยม (วรัญญา สิริโพธิธนากุล)
8. พลิกโฉมการดูแลด้วยนวัตกรรม: เครื่องช่วยเหลือเพื่อเสริมพลังผู้ดูแลและยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการ (พระมหาศรัยัคฆ์ สิริวิญญู, ดร., ดร.ธนวิษญูกิจเดช, พระรัตนมณี, ผศ. ดร.)

อ่านบทความทั้งหมด

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/djbid/issue/archive>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/djbid>

ช่องทางติดตามข้อมูลข่าวสาร

